

CRISTIAN MLADIN

Între zenit și nadir

CRISTIAN MLADIN

Între zenit și nadir

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MLADIN, CRISTIAN

Între zenit și nadir / Cristian Mladin . - București : Editura U.Z.P., 2024

ISBN 978-630-6655-12-0

821.135.1

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
© 2024, Cristian Mladin

Redactor: Teodora Marin

Tehnoredactor: Luminița Gavrilă, Marius Socaci

Prefață: Mihai Vintilă, UZPR Brăila

Coperta: *Similaun by Oscar Pavoni*

EDITURA UZP

Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

Telefon: 021 317 92 25; Fax: 021 313 06 72

www.uzp.org.ro; editura@uzp.org.ro

*Adresa: Bulevardul Gen. Gheorghe Magheru
nr. 28-30, Sector 1, București*

CRISTIAN MLADIN

Între zenit și nadir

București, 2024

Pe față

Pentru Cristian Mladin, scrisul este asemenea unei terapii. Spiritul său are nevoie de exprimare, de a se elibera și de a ieși în lume. Prezentul volum, intitulat *Între zenit și nadir*, este o călătorie intelectuală, un zbor pe aripi de litere, explorând diferite unghiuri ale existenței umane.

Structurată în trei părți, inegale ca lungime și subiecte, cartea se citește cu interes, deși are o alcătuire eclectică, firul roșu fiind însuși autorul. Intitulate *Interviuri*, *Note de lectură* și *Opinii*, aceste secțiuni reușesc să surprindă esența reflecțiilor sale asupra culturii, artei și vieții cotidiene, oferindu-ne în același timp și un „ochian” întors spre sine.

Prima secțiune, *Interviuri*, aduce la lumină dialoguri profunde, purtate cu oameni care au contribuit semnificativ la viața culturală și spirituală contemporană, cu un focus pe personalități arădene. Mladin își dezvăluie talentul de intervievator, transformând fiecare conversație într-o reflecție asupra diversității de perspective și asupra bogăției naturii umane.

În *Note de lectură*, autorul își exprimă opiniile despre lucrările citite, oferind o interpretare personală și înțeleaptă a textelor. Această secțiune dezvăluie un Cristian Mladin profund conectat la universul literar și cultural, un observator atent al ideilor și semnificațiilor ascunse în paginile cărților.

În final, *Opinii* completează tabloul, reunind reflecții pe tema cărților publicate de autor, semnate de persoane cunoscute din lumea literară. Aceasta reprezintă un fel de confirmare a muncii sale. Cristian Mladin nu este doar scriitor, ci și actor și pictor, având un traseu artistic deosebit de complex, aspect ce se reflectă uneori și în scris.

Între zenit și nadir nu este doar o carte, ci o mărturie a unui căutător neobosit, aflat la intersecția dintre lumile tangibile și cele spirituale, între arta vieții și viața artei. Cristian Mladin ne oferă o cheie către lume, către introspecție, o invitație de a reflecta și noi, la rândul nostru, asupra propriei călătorii, urmărind drumul său în lumea literelor tipărite.

Plimbarea între zenit și nadir este făcută pe față, cu ochii mari și inima deschisă spre literatură, spre frumos.

Mihai VINTILĂ

Membru UZPR,
filiala Brăila

INTERVIURI

„M-am pierdut în miliarde de gânduri și mult gri” Interviu cu actrița Oltea Blaga

Actriță la Teatrul Clasic „Ioan Slavici” Arad, mamă, om de cultură, Oltea Blaga este unul din oamenii care transmit emoție în tot ceea ce întreprind. Născută în 3 iunie 1973, la Buciumeni, județul Galați, a urmat între anii 1991-1995 cursurile Universității „Hyperion” București, apoi Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică București, secția Arta Actorului (film, teatru și TV), clasa prof. univ. Ion Cojar. Am avut plăcerea unei discuții despre viață, despre oameni și artă, sub culorile toamnei arădene, care pătrunde în oameni și vise deopotrivă.

Cristian Mladin: Oltea Blaga, îți mulțumesc pentru amabilitatea de a purta acest dialog, de această dată nu pe scenă, ci sub ultimele raze ale soarelui de septembrie, ce ne fac să zâmbim toamnei.

Oltea Blaga: Mă bucură enorm să stau de vorbă cu tine și îți mulțumesc pentru că m-ai ales pentru acest dialog. Te-am apreciat încă de pe vremea când am avut norocul să te am elev și să te cunosc, iar felul în care ai continuat să te cauți și să te dezvălui prin intermediul teatrului, scrisului, picturii sau sportului, m-a făcut să te admir și să te apreciez din ce în ce mai mult. Mi-a făcut o mare bucurie provocarea ta la destăinuire și îmi face plăcere oricând să stăm la povești. Să începem!

Cristian Mladin: Recent, publicul arădean a avut ocazia să te revadă în spectacolul de succes „Tartuffe” de Moliere. Cum ai trăit această piesă acum, la 10 ani de la premieră?

Oltea Blaga: Cu uimire, curiozitate, emoție, bucurie și satisfacție. Cu uimire, pentru că a fost o mare surpriză reluarea acestui spectacol; cu multă curiozitate, pentru cum s-au așezat lucrurile în 10 ani; cu emoție pentru că întâlnirea (ca și reîntâlnirea) cu Dorine au fost o mare încântare; cu bucurie, pentru tot ce fac din iubire și pasiune și cu satisfacție pentru că lucrurile acum, ca și atunci s-au legat de minune. Să vorbești despre credință, falsă credință, minciuni, intrigi, prefăcătorii, se pare, din nefericire, că e mereu de actualitate. Și pe vremea lui Moliere, și acum 10 ani, și astăzi.

Cristian Mladin: Trăim vremuri tulburi, în care uneori ne putem pierde în gânduri, în tentații, în gri. Ce faci ca artist, în timpul tău liber, pentru a rămâne conectată (și) la viața de zi cu zi?

Oltea Blaga: M-am pierdut în miliarde de gânduri și mult gri. De un an și patru luni încerc să-mi reaşez culorile înapoi în viață, dar ceva s-a șters iremediabil. Pierderea unui om drag, a fratelui meu – muzicianul Petronius Negrescu –, m-a făcut să mi se zdruncine toată existența. Am trecut prin multe lucruri care m-au așezat într-o zonă gri în viața mea: dezamăgiri, divorț, inundații, incendiu, jaf, trădări și lista poate continua; dar sunt un om puternic, m-am ridicat de fiecare dată și am continuat lupta cu și mai multă putere. Dar de data asta, e mult mai greu decât se poate povesti. Fac zilnic pași mici spre a accepta realitatea cu tot ce vine ea.

Cristian Mladin: Ești o persoană energică, un artist care mișcă ceva în oameni, acolo, pe scenă, sub lumina reflectoarelor. Care sunt sursele tale de inspirație vis a vis de actul

artistic? Ai avut sau ai persoane care ți-au modelat personalitatea artistică, din România sau, de ce nu, din străinătate?

Oltea Blaga: Toate întâlnirile pe care le-am avut în timpul existenței mele ca om și ca artist m-au transformat în ceea ce sunt acum. Se spune că o dată la 7 ani ne transformăm complet. Eu sunt în punctul în care am atins 7x7 și îi sunt recunoscătoare lui Dumnezeu pentru toate întâlnirile și provocările pe care le-am avut, pentru că toate au avut rost, sunt sigură, chiar dacă eu nu l-am văzut sau nu l-am înțeles întotdeauna. De la nașterea mea într-o zi de duminică, la căminul cultural, în timp ce pe scenă fratele meu avea serbare și până în acest moment prezent, când îți răspund la întrebări, toate se leagă în ceea ce sunt eu acum.

Oamenii pe care i-am întâlnit, animalele pe care le-am mângâiat, plantele pe care le-am îngrijit, copacii pe care i-am plantat, soarele care m-a ars sau m-a mângâiat, ploile care m-au făcut să alerg, să râd sau să mă adăpostesc, zăpada pe care am atins-o sau care m-a acoperit, frunzele în care m-am rostogolit, cărțile pe care le-am citit, fântâna pe care am făcut-o, iubirile pe care le-am trăit sau cele pe care le-am netrăit, muzica pe care am ascultat-o sau tăcerile care m-au copleșit, totul m-a inspirat și m-a format. Acest tot înseamnă de fapt viața în toată splendoarea ei

Cristian Mladin: Anumite meserii necesită prin excelență har. Care este sursa harului artistic, în opinia ta? Crezi în Divinitate? Dar în viața extraterestră?

Oltea Blaga: Da. Ai dreptate. Sau măcar așa ar trebui să fie. Harul cred că e un dar divin. E cadoul pe care-l face Dumnezeu muritorilor pentru a gusta nemurirea sau iluzia ei. Pe ce criterii? Asta cred că e o taină. Da, cred în Dumnezeu. Fără El cred că nu prea are sens nimic. Despre extraterestri... ce să zic. Îmi plac scrierile S.F.

Cristian Mladin: De-a lungul anilor, orice artist are în cariera sa momente bune și mai puțin bune. Ai putea să ne împărtășești câteva din experiențele tale în acest sens?

Oltea Blaga: Îți voi spune o poveste. E cam lungă. Tu vei hotărî dacă o dai mai departe sau nu. Dar e adevărată. Se numește: „**A fi sau a nu fi... bun!**”

„Iertarea este mireasma pe care violeta o lasă pe calcâiul care o strivește.” (Mark Twain)

Mi-am dat seama că nu a fost bine în momentul în care mâna s-a dezlipit de clanța ușii pe care tocmai am închis-o în spatele meu. Nu trebuia să ies din sala de repetiții în tăcere. Trebuia să îi strig în față că ce spune sunt aberații, că le-am auzit și că sunt total invenții, că nu e drept, că nu știu care e sursa de unde izvorăsc toate aceste urâtenii, dar că eu nu am nici un amestec și că totul trebuie să înceteze imediat. Am ales, ca de obicei, să zâmbesc și să mă fac oarbă și mută. Și nu a fost bine. Dar acum e târziu. Nu pot intra înapoi. Pot doar să aud râsul complice al grupului. Râsul răutăcios al unor oameni roși de răutare și invidie, care își propagă undele sonore până în hol. Ca să părăsesc de tot clădirea, am de coborât două etaje până să ajung în stradă. Picioarele nu mai vor să mă țină și nădăjduiesc să-mi facă bine frigul și aerul de afară. Vorbele murdare aruncate indirect spre mine au avut puterea să mă paralizeze. Cred că asta simți când te mușcă un șarpe veninos. Pe mine m-a mușcat un om urât. Dacă m-ar fi atacat reptila, m-aș fi dus imediat la medic sau aș fi chemat salvarea. Dar pentru mușcătura omului urât, unde să sun? Există un număr la care să apelezi pentru acest atac? Cine să mă ajute? Sufletul mi-e ferfeniță și, în ciuda aerului de afară, nu-mi revin. Mă târăsc în continuare spre casă.

– Domniță, n-ai un ban? Nu rețin fața cerșetorului care vine spre mine cu mâna întinsă. Caut mașinal portofelul, scot o hârtie și i-o întind. Nu e nevoie să mă opresc, deoarece senzația

încă acută de paralizie a corpului mă face să mă târăsc atât de încet, că par a sta pe loc.

– Dumnezeu să vă răsplătească bunătatea, frumoasă domniță!

În mod normal, i-aș zâmbi, să-mi însoțesc gestul de un dar mai de preț decât hârtia pe care i-o dau, dar constat cu îngheț că nici mușchii feței nu mă mai ascultă. Parcă aș fi împietrit. Iisuse bun, ai milă de mine și nu mă lăsa acum. Am îndurat multe nedreptăți, multe din ele mult mai mari și am avut putere să merg mai departe. Am noroc. Traversez piața fără să mă oprească nimeni. Nu aș fi putut scoate un sunet. Ajung în dreptul florilor. Câte culori, câtă frumusețe! Ieri, după aplauze, aveam brațele pline de buchete asemănătoare și zâmbeam.

Atâta ură și invidie să stârnească un om care e răsplătit cu flori? Câtă nefericire e în oameni! Nu vreau să ajung acasă în starea asta. Nu vreau ca fiul meu să mă vadă așa. Trebuie să îmi adun puterile cumva. Unu, doi, trei... respiră! Unu, doi, trei... respiră! Da, aerul e bun. Tot numărând și respirând, constat că am înaintat destul de mult. Mă aflu deja în Parcul Reconcilierii. Corpul meu se așează pe o bancă la întâmplare. E mai bine. Nu mai număr, doar respir. Respir adânc. Gândurile încep încet, încet să prindă contur.

Și din gri, devin colorate. Ce-i suflete? Fii tare! Inimă! Rămâi bună! Nu țineai tu cu zmeul când erai copil, deși era rău, pentru că el nu avea nici un prieten? Nu visai tu în ascuns că o să-l faci bun? Nu visai că vei deveni prietena tuturor oamenilor când vei fi mare și că vei face lumea mai bună? Că vei inventa un parfum dintr-o floare magică, care îi va vrăji pe cei care îl folosesc și o să-i facă pe oameni mai buni și mai fericiți? Nu ai răspuns tu cu un zâmbet la atâtea porcării și ticăloșii pe care a trebuit să le înghiți până la vârsta asta?

Și acum? Ți-a trecut prin cap să răspunzi la răutate? Asta nu ești tu. Zâmbește și mergi mai departe. Plantează semințele binelui pe oriunde vei merge și poate copilul tău, sau copilul copilului tău va trăi într-o lume mai bună. Asta e darul tău. Bunătatea. Puterea de a zâmbi la răutăți. Cea mai mare realizare a ta este faptul că ai reușit să îți păstrezi nealterată bunătatea și credința că poți ajuta și pe alții.

Fața mi-e udă. Plâng? Ce prostie! Nu. Nu plâng. Plouă. Plouă de ceva vreme dar eu nu am băgat de seamă. Mi-e frig. Mă ridic și pornesc spre casă în pas grăbit. Ploaia se grăbește și ea. În dreptul poliției, ploaia e atât de intensă că îmi trece prin minte să mă adăpostesc, dar nu o fac. Alerg. Alerg din ce în ce mai tare. Bag cheia în poartă. Am ajuns! Bobi mă latră și se gudură pe lângă mine cu prietenie. E bucuros că mă vede. Intru în casă. E cald și plăcut. Casa e plină de buchete de flori. Câtă liniște!

Matei, iese din camera lui și mă privește nedumerit.

– Mama, s-a întâmplat ceva?

Așa udă cum sunt, îi zâmbesc și îl îmbrățișez. Și în timp ce fac asta, îi șoptesc la ureche:

– Ești minunea mea!

Îmbrățișarea lui strânsă, îmi confirmă faptul că a înțeles că am nevoie să mai stau lipită de el. Nu-mi dă drumul din îmbrățișare și îmi șoptește și el, tot la ureche:

– Te iubesc, mama!

Îmi simt iar fața udă și îmi dau seama că de data asta plâng. Plâng ca o proastă, dar plâng de fericire. Toate durerile și spaimile au trecut. Și îmi răsună în cap, ca un ecou, cuvintele părintelui Hrisostom: „Fii primul care zâmbește, primul care iartă, primul care pune o vorbă bună și în jurul tău va fi Rai!”.

Cristian Mladin: Asistăm la o schimbare a multor paradigme în ultimii ani, în varii domenii, dar care ne afectează

atât în plan personal cât și în plan spiritual. Care este, din punctul tău de vedere, rolul artei și al artistului în viața omului secolului XXI?

Oltea Blaga: Artă ne modelează. Ne face să visăm dar și să ne trezim. Să ne punem întrebări. Să găsim răspunsuri. Să ne uităm în oglindă și să acționăm sau să reacționăm. Ne face mai puternici și mai frumoși. Artă poate fi un refugiu dar și o armă. Iar artiștii pot fi îngeri sau soldați.

Cristian Mladin: Suntem fiecare diferiți în felul nostru, asemeni fulgilor de nea. Percuțăm în mod diferit la ceea ce vine spre noi. Ce te face fericită ca om, dar ca artist?

Oltea Blaga: În acest moment al existenței mele mă face fericită timpul petrecut cu băiatul meu și faptul că atunci când apăs pe telefon tasta PĂRINȚI vocile lor încă îmi răspund. Sunt bogată și norocoasă. Ca artist, mă bucură toate provocările pe care le primesc.

Cristian Mladin: Dacă ai putea să schimbi ceva în cursul evoluției omenirii, care ar fi acel lucru și de ce?

Oltea Blaga: Nu am asemenea îndrăzneală, nici măcar ca joc, dar dacă totuși aș avea o asemenea putere, aș schimba destinul familiei mele. Aș scoate din dicționar cuvinte ca deportare, domiciliu obligatoriu, ciumă roșie, închisoare politică...

Cristian Mladin: Se spune că atunci când pierzi, trebuie să continui, dar și atunci când câștigi. Care sunt cele mai reprezentative reușite ale tale, ca persoană, dar și ca om de cultură?

Oltea Blaga: Deviza pe care am avut-o în familie a fost „Insistă, persistă, rezistă!” Să știi să construiești cu pietrele care se aruncă în tine e o putere și o artă. Să știi să te ridici, să continui să mergi și să zâmbești. Asta am făcut mereu. Ca om și ca artist. „Fă rai din ce ai.” Dar sunt și norocoasă. Am fost apreciată, aplaudată, premiată, iubită, răsplătită cu flori și multe

mesaje, am făcut voluntariat, am ajutat oameni, am inspirat oameni, dar cel mai de preț lucru pe care l-am făcut e Matei. E darul cel mai de preț pe care l-am primit și sunt fericită și recunoscătoare pentru asta. De ce e asta o reușită? Pentru că Matei e un Om minunat. Un Om frumos. Om cu majuscule. Iar eu sunt o mamă fericită.

Cristian Mladin: Stiu că ești coordonatoarea trupei „Har” din cadrul Școlii Populare de Arte Arad, dar și a trupei „Ana” din cadrul Asociației Nevăzătorilor din Arad. Care sunt proiectele tale de viitor atât în cadrul Teatrului Clasic „Ioan Slavici” Arad cât și în calitate de profesor-coordonator al trupelor „Har” și „Ana”?

Oltea Blaga: Sper să am sănătate și putere să merg mai departe și sper ca oamenii noi care îmi intră în viață prin intermediul acestor trupe să poată spune cu mândrie că au avut-o ca profesor-coordonator, mentor, prieten sau om drag pe Oltea Blaga.

„Viața, implacabil, lasă urme și modelează în jurul ei”

Interviu cu muzicianul Constantin Cămărășan

Atunci când închidem ochii și ne îndreptăm spre tărâmurile pe care nu le putem simți decât în vis, totul se transformă. Așa este uneori în viață, dar aproape întotdeauna în artă. Discutăm astăzi despre muzică, despre fenomenul „Compact”, despre viață, cu suișuri și coborâșuri, așa cum ne este dată.

Alături de noi este Costi Cămărășan, muzician, chitarist, compozitor, artist pentru care viața înseamnă „Compact” iar „Compact” înseamnă viață.

Cristian Mladin: Uneori urmăm cărări care au mai fost străbătute, alteori deschidem drumuri noi. Cum a fost atunci, în 1977, când „Compact” a prins viață și ce v-a făcut să alegeți acest pas?

Costi Cămărășan: De la 17 ani am simțit o dorință fantastică de a învăța să cânt la chitară, datorită celor de la „THE BEATLES”. Așa a început povestea. Am trecut prin mai multe formații: „Jaguar” 1967, „Break Group” 1973 (cu Teo Peter – chitară bass, Moca Ioan – tobe, Costi Sălăjean – voce, Costi Cămărășan – chitară-voce, Pop Valer – lumini și Liviu Szekely – sunet), „Minutul 0” 1977, și formația „Compact” 1977, la Clubul Universității „Babes-Bolyai” din Cluj Napoca, în componența: Marius Luca – chitară-voce, Cornel Moldovan – chitară-muzicuță-voce, Costi Cămărășan – chitară-voce, Teo

Peter – bass-voce, Pascal Goelot (din Congo) – solist vocal, Balasz Laszlo – tobe.

Cristian Mladin: O formație are spiritul și energia ei. Chiar dacă unii din membrii ei revin alături de îngeri, în locul de unde toate au început, sau își croiesc drumuri noi alături de alte formații, totuși arta merge înainte. Cum ați simțit acest lucru atunci când a venit momentul ca formația „Compact” să își schimbe formatul?

Costi Cămărășan: Viața, implacabil, lasă urme și modelează în jurul ei. „Compact” nu a fost o excepție! Astfel, Cornel Moldovan a fost repartizat la Arad pe post, după ce a terminat Facultatea de Design. Marius Luca a fost „luat” în armată în 1978, după care a plecat la „Metropol”, fondând ulterior formația „Metrock”. Am avut mai multe formule „Compact” de-a lungul timpului. Astfel, au mai fost alături de noi: Radu Marpozan – tobe, Marian Corjan – voce, Papp Geza – chitară, toți trei au plecat la stele... la fel ca Teo Peter, Emil Laghia, Leo Iorga și Leluț Vasilescu, mai târziu. În octombrie 1981, i-am cooptat în trupă pe Aurel (Leluț) Vasilescu – tobe, Paul Ciuci – chitară, voce și alternativ, Hidan Andrei, Mircea Kiraly și Vladi Cnejevici-claviaturi.

În 2017 s-a produs practic unirea celor două facțiuni „Compact C” și „Compact B”, cu componenți care de-a lungul timpului au contribuit la evoluția formației „Compact”. Componența actuală a formației este: Adrian Ordean – chitară, Costi Cămărășan – chitară, Adrian Tinca – chitară bass, Monel Puia – clape, Gabriel Nicolau – voce și Robert Risteiu – tobe. Legenda merge mai departe!

Cristian Mladin: Știm că ați pus bazele unei Academii Rock la Cluj. Cum s-a schimbat viața dumneavoastră după ce s-a născut acest proiect de suflet?

Costi Cămărășan: În 2012 am deschis „Rock Academy” by Costi Cămărășan, în acest proiect fiind ajutat de cei doi

copii ai mei, Alina și Călin. Nu a fost dificil, fiindcă am făcut totul din pasiune și cu perseverență în același timp. Acest lucru m-a menținut în formă, a fost un lucru benefic pentru mine.

Cristian Mladin: Se spune că așa cum tratăm viața, așa și viața ne tratează pe noi. Unii oameni au un talent nativ pentru artă, alții îl obțin prin muncă și sudoarea frunții. Ce importanță are tehnica în creație, în muzică și care au fost începuturile dumneavoastră pe acest drum în artă, pavat cu note muzicale?

Costi Cămărășan: Talentul sau harul îl ai de la Dumnezeu, dar fără muncă susținută continuu, nu faci mare lucru. Ca să fi un bun instrumentist, trebuie să studiezi și să exersezi permanent, să urmărești tot ce apare nou, pe cât posibil. Dacă nu respecti viața, în cele din urmă ai făcut totul degeaba, nu te-ai respectat pe tine...

Cristian Mladin: Fanii sunt feed-back-ul pe care îl are orice artist care transmite emoție. Cum v-a afectat ca om succesul și celebritatea alături de formația „Compact”?

Costi Cămărășan: Succesul poate să-ți ia mințile. Modestia este o calitate foarte bună, dar până la un punct. Emoția actului artistic trebuie să ajungă fulgerător la public, altfel „te produci” degeaba. După ce cobor de pe scenă, sunt un om ca toți oamenii...

Cristian Mladin: Nu întotdeauna drumul ales ne duce în direcția dorită de noi. Dacă ar fi să o luați de la început, ce ați schimba în viața dumneavoastră și de ce?

Costi Cămărășan: În tinerețe aș fi vrut să fiu pilot pe avioane de vânătoare, îmi place viteza și adrenalina. Dar, poate în altă viață? Cine știe?! Acum pot spune cu mâna pe inimă că am făcut cea mai bună alegere îmbrățișând meseria de artist rock. De bună seamă, dacă ar fi să o iau de la capăt, aș proceda la fel.

Cristian Mladin: Tinerii artiști sunt exponenți ai noii energii creatoare, aflați la început de drum. Ce sfaturi le-ați da pentru a ajunge acolo unde își doresc, în sufletul și inimile oamenilor?

Costi Cămărășan: Pentru cei care vin din urmă, cu respect, le urez să fie perseverenți, să creadă cu tărie în ceea ce fac, să canalizeze toată energia pozitivă în acest sens și să bucure inimile oamenilor cu frumos...

Cristian Mladin: Lucrurile și oamenii pe care îi iubim ne fac să ne trezim zâmbind dimineața. Care este starea de spirit de acum a formației „Compact” și ce proiecte de viitor aveți?

Costi Cămărășan: În ciuda faptului că activitatea concertistică a fost întreruptă de perioada Covid aproape trei ani, ne-am canalizat atenția pentru un nou album „Compact” de studio. Fiecare a lucrat de acasă în studioul personal și ne-am trimis înregistrările. Avem finalizate 17 piese noi-nouțe, care așteaptă în acest moment un producător care să urmărească și interesul formației. Acest album va apărea pe CD și vinil, pentru colecționari, în prima jumătate a anului 2023, însoțit desigur de un turneu de promovare. În încheiere urez în numele formației „Compact” sărbători frumoase și îmbelșugate, precum și un călduros „La mulți ani!” tuturor.

Cristian Mladin: Mulțumesc pentru idei, trăiri și sinceritate. Sunt sigur că mesajul dumneavoastră va ajunge acolo unde trebuie. Mult succes în tot ceea ce faceți!

„Dacă s-ar dispensa de lucrurile nefolositoare, omul n-ar mai fi om”

Interviu cu scriitorul Gheorghe Schwartz

Distanța și timpul nu pot estompa emoția mesajului transmis, care își găsește loc chiar și atunci când drumul este șerpuit. Discutăm astăzi despre viață, artă și vise cu scriitorul Gheorghe Schwartz.

Născut la Lugoj în 1945, Gheorghe Schwartz urmează cursurile Facultății de Istorie și Filosofie din cadrul Universității „Babes-Bolyai” din Cluj-Napoca. Se stabilește la Arad, unde își începe cariera didactică și pedagogică la Școala ajutătoare. Predă psihologie și filosofie la Universitatea „Aurel Vlaicu” Arad, ocupând între 2003 și 2008 funcția de decan al Facultății de Științe Umaniste și Sociale din cadrul aceleiași universități. Debutează în 1972 cu romanul „Martorul”, intrând în rândul Uniunii Scriitorilor din România din anul 1976. Are la activ 50 de cărți tipărite. Alege proza ca modalitate artistică prin care sufletul poate evada spre înalt, mesajul său pogorându-se apoi în lumea noastră, pentru cei ce înțeleg, aud și mai ales simt.

Să începem, așadar, această călătorie astăzi, alături de gândurile invitatului nostru.

Mladin Cristian: Domnule Schwartz, ce v-a determinat să alegeți calea artei și când ați știut că vreți să transmiteți emoție artistică?

Gheorghe Schwartz: Așa cum se întâmplă îndeobște, la început totul este o joacă. Pe urmă și puțină imitare. Prin clasa a V-a am scris o piesă pionierească care s-a transmis prin difuzor la Lugoj. A fost o încercare puerilă, iar când am vrut să scriu ceva mai „serios”, am dat chix. După mai mulți ani, în facultate, plictisindu-mă la multe cursuri, neputând chiuli într-un cadru disciplinar mult mai riguros decât cel de azi, am revenit la scris.

Mladin Cristian: Uneori viața ne oferă și bariere, nu doar drumuri deschise. Ați întâmpinat obstacole sau greutăți din partea oamenilor sau a societății pe parcursul dvs. artistic și pedagogic?

Gheorghe Schwartz: În mod firesc, au apărut și barierele de care ați pomenit, dar „drumul închis” l-am străpuns prin cerbicie. Am trimis zeci de proze scurte la revistele din capitală, fără să primesc timp de mai mulți ani niciun răspuns. Am predat la teatrul din Arad două piese într-un act, dar au fost respinse, după ce inițial au fost acceptate în repertoriu.

Chiar și după ce am debutat în presă (două proze scurte în revista „Familia”, octombrie 1969) și în volum (romanul „Martorul”, editura Facla, Timișoara, 1972), chiar și după ce am obținut primul meu premiu literar (CC al UTC pentru roman), aceeași cerbicie m-a făcut să fac istovitoare drumuri lunare în capitală pentru a continua să public. Am amintit de multe ori despre această perioadă pentru a arăta că doar anduranța m-a ajutat să-mi văd scrisul tipărit.

În altă ordine de idei, am tot povestit despre cele bune și cele rele și fiind vorba despre o singură biografie, vrând-nevrând, mă repet. Nu pot să răspund în mod diferit la întrebările ce mi s-au pus și mi se pun. Întâmplarea face că, de curând, am fost silit să scriu pe larg despre mine într-o carte apărută la Piatra Neamț, unde toți laureații Premiului Opera Omnia „Ion Creangă” am fost solicitați să completăm cu câte un volum de amintiri seria cărților în cinstea patronului spiritual al

distincției. Eu, publicând acea autobiografie, am comis o trădare față de crezul meu de scriitor: nu am scris niciodată fragmente desprinse din viața mea, pe de o parte, pentru că nu cred că este atât de importantă pentru eventualii cititori, pe de altă parte, pentru că eu cred că noi nu suntem decât actorii unei piese concepute și regizate de Dumnezeu și nu văd cum să-i fac Lui concurență. Așa că toate scrierile mele beletristice le-am plasat doar în universul meu imaginar, acolo unde eu sunt cel ce dă viață și moarte. Așa că am numit cartea de la Piatra Neamț „Trădarea” – trădarea unui principiu ce m-a călăuzit mereu.

Mladin Cristian: Dacă l-ați întâlni acum pe copilul Gheorghe Schwartz, ce sfaturi i-ați da?

Gheorghe Schwartz: Cunosându-l, așa cum mi-l amintesc pe copilul Gheorghe Schwartz, nu i-aș da niciun sfat pentru că știu că întotdeauna copilul Gheorghe Schwartz a replicat adulților și a luat deciziile după capul lui. Asta probabil pentru că am avut părinți iubitori și foarte înțeleghători, care au avut încredere în destinul meu.

Mladin Cristian: Vremurile sunt în continuă schimbare. Uneori suntem nevoiți să ne reinventăm. Ca artiști și ca oameni, în viața personală. Există o parte dintre artiști care s-au reinventat de mai multe ori de-a lungul carierei lor. Credeți că e benefică această schimbare pentru un artist? Sau ar trebui, mai degrabă, să păstreze linia sau direcția care l-a consacrat?

Gheorghe Schwartz: Da, vremurile sunt în continuă schimbare, dar totul se repetă, chiar dacă în forme diferite. Dezvoltarea exponențială a științei, invențiile și inovațiile ne schimbă raporturile cu natura, dar omul nu a devenit nici mai bun și nici mai rău ca strămoșii săi. Marile sale probleme au rămas aceleași: nevoia de securitate, sexul și dialogul cu eternitatea. Tehnic, astăzi individul are posibilități mai eficiente de a-și ameliora existența, dar se află și în fața unor noi provocări. Dar tot nevoia de securitate, sexul și dialogul cu

eternitatea sunt și astăzi problemele sale. Artistul ilustrează aceste probleme în funcție de talentul său. Unii schimbă registrele, alții nu. Eu am scris întotdeauna la fel, dar nu neg că arealul economic și politic te obligă la o cenzură, care, dacă nu e impusă de afară, se află în subconștientul fiecăruia. Eu am scris de la început pe aceeași gamă, deși cred că poți, la un moment-dat să treci pe alt registru. (Nu discut aici despre cei ce se mlădiază după cum bate vântul. Aceia nu sunt decât mercenari.)

Aș mai adăuga doar că nu sunt deloc de acord când aud o sentință emisă de cineva care pretinde că azi nu se mai poate scrie ca acum o sută de ani, că nu se mai poate compune ca în timpul Renașterii sau că nu se mai poate sculpta ca pe vremea lui Rodin. Dacă ar fi așa, atunci n-am mai citi clasicii ori n-am mai asculta cu aceeași satisfacție o fugă de J. S. Bach.

Mladin Cristian: În viață avem diferite cumpene. Câteodată le depășim, alteori ne marchează profund. Credeți că acestea sunt semne ce apar în calea noastră, pentru a schimba ceva?

Gheorghe Schwartz: Cumpenele de care vorbiți fac parte din viață. Nimeni n-a trăit o viață fără să se lovească de mai mari sau mai mici greutăți. Ne lovim de necazuri – reale sau doar închipuite – și unele ne pot doborî, altele ne pot îndârji. Fiecare le trăiește în funcție de caracterul său, de sensibilitatea sa, de voința sa și de ambițiile sale. Ele ne trasează drumul care, da, se poate schimba.

Mladin Cristian: Creativitatea este o condiție sine qua non a unui artist. Pentru că rolul artei este să lase urme pe nisipul timpului. Care sunt sursele dvs. de inspirație și care sunt artiștii care v-au influențat?

Gheorghe Schwartz: Eu am de foarte mulți ani un acvariu și comportamentul peștilor mă preocupă: mă uit la ei și nu pot să-mi explic modul în care se mișcă, comportamentul lor în general, cât se aseamănă cu motivația oamenilor.

Probabil că n-au un dialog cu eternitatea și mai ales, spre deosebire de individul om, peștii nu construiesc nimic și în afară de pui, nu lasă nimic în urma lor. Așa că nici nu au nevoie de surse de inspirație. Spre deosebire de ei, eu mă inspir pe măsură ce inspir aerul care mă ajută să trăiesc. Nu am o muză miraculoasă, așa că pot scrie și fără ea, atâta vreme cât sunt valid și înconjurat de ființe, lucruri și cărți.

Unele dintre ele mă inspiră, altele nu, unele îmi trezesc amintiri, altele îmi trezesc imaginația. Nimic nu este după o rețetă anume, de multe ori chiar întâmplarea este cea care mă îndeamnă s-o folosesc. De pildă, am primit un imbold puternic de la un autor prea puțin sau chiar deloc cunoscut pe la noi, Alvaro Menendez Leal, al cărui volumaș mi-a căzut întâmplător în mână la timpul potrivit: exact atunci când, fiind student, am reînceput să scriu.

Mladin Cristian: Artiștii sunt oameni, ca și noi, atunci când se întorc acasă și închid ușa în urma lor. Ce vă face fericit ca om, ca profesor, ca scriitor și cum ați defini o zi perfectă pentru sufletul și inima dvs.?

Gheorghe Schwartz: În primul rând, fericirea nu poate fi pusă în cuvinte, spre deosebire de bucurie și, deci, nu poate fi planificată. Artiștii sunt oameni, dar, atunci când creează nu sunt preocupați de ceva ce le poate face viața mai ușoară. Omul nu face doar lucruri folositoare, ci și lucruri fără de care viața ar putea continua și fără ele. De pildă, artistul a pictat „Gioconda”, a compus Simfonia a IX-a, a scris „Hamlet” și a cioplit „Cumințenia pământului”. Traiul omului s-ar putea desfășura și fără „Gioconda”, și fără Simfonia a IX-a, și fără „Hamlet”, și fără „Cumințenia pământului”. Doar că, dacă s-ar dispensa de toate asemenea „lucruri nefolositoare”, n-ar mai fi om, ci doar o viețuitoare preocupată doar de securitatea ei, de sex și de hrană. Lucruri pe care arta nu le oferă.

O zi perfectă? Când știu că ai mei – atâți câți mi-au mai rămas – se află în regulă, când nu sunt copleșit de obligații

administrative ori de alt fel, când m-am trezit odihnit, când nu mă deranjează trupul, când pot să scriu nederanjat.

Mladin Cristian: Câteodată ne hrănim cu trecut pentru a putea construi viitor. Trebuie să trăim arta ca și viața, de la începuturile ei. Ce proiecte artistice viitoare aveți în plan?

Gheorghe Schwartz: Noi trăim doar în prezent. Trecutul este doar amintire, iar viitorul doar ipoteză, poate că va avea loc așa cum ni-l imaginăm, poate nu. Am publicat mult și vreau să mai public. Dar în primul rând să termin cartea la care lucrez de mai mult timp, un roman cu titlul „ACVARIUL” și cu mai multe subtitluri. Lucrez de vreo doi ani la el, am pierdut sute de pagini, pe care le-am aruncat și alte multe pagini pe care mi le-a înstrăinat un virus care mi-a făcut ilizibil tot ce am avut pe calculator. Dar nu mă sperii de timpul necesar să termin și această carte. După ce pentru „CEI O SUTĂ” am cheltuit 27 (douăzeci și șapte) de ani, două luni și patru zile, știu că o asemenea perioadă nu mai este posibilă pentru mine.

Mladin Cristian: Știu că în domeniul psihologiei ați adus concepte noi („psihologia transversală”). De asemenea, ați avut un parcurs cu multe realizări în domeniul învățământului. Și în literatură, sunteți autorul unei opere remarcabile din punct de vedere al volumului cât și al calității scriiturii. Aș remarca aici romanul-fluviu „Cei o Sută”, un roman de referință pentru literatura română. Care aspect al activității dvs. îl socotiți mai reprezentativ, cel al psiho-pedagogiei speciale sau cel literar?

Gheorghe Schwartz: Ambele. Pentru ambele am lucrat, pentru ambele am suferit, pentru ambele răspund în fața celor ce le analizează. Nu e nici măcar moral să simți unul dintre copiii tăi mai privilegiat decât celălalt.

Mladin Cristian: Mi-a făcut o deosebită plăcere să povestim împreună și vă mulțumesc din suflet pentru deschidere și sinceritate. Mult succes în tot ceea ce faceți! Să fie Artă!

Gheorghe Schwartz: Fiat lux!

**„Teatrul rămâne pentru mine arta ce moare
și renaște iar, înnoită”
Dialog cu actrița, regizoarea
și scriitoarea Ada d’Albon**

Posibile vise și gânduri se materializează uneori prin cuvinte. Dar acțiunile sunt cele care ne definesc ca personalitate, ne relevă caracterul și fac diferența dintre real și imaginar. Discutăm astăzi despre iubire, despre presiunea celebrității, despre viață și vise. Căci curajul și pasiunea dau măsura caracterului și potențează umanitatea din noi.

Mladin Cristian: Interlocutoarea noastră de azi este Ada d’Albon, actriță de teatru și film, regizoare, scriitoare, un artist plin de exuberanță și energie creativă. Să pornim așadar, cu sufletul deschis, în această călătorie alături de invitata noastră.

Ada d’Albon: Cum răspunsurile la întrebările dumneavoastră se găsesc toate în scrierile mele ca o avalanșă de gânduri și simțiri ce nu-mi dau pace și mă îndeamnă să folosesc stiloul ca să scap de ele, voi fi cât mai econoamă în acest interviu pentru care vă mulțumesc, dragă domnule Cristian Lucian Mladin.

Mladin Cristian: Se spune că teatrul și filmul sunt complementare pentru un actor. Cum ați aprecia teatrul în comparație cu filmul, ca modalitate de exprimare și care dintre cele două perspective artistice au fost sau sunt mai aproape de inima dumneavoastră și de ce?

Ada d'Albon: Nu știu cum se poate face o comparație între scenă și platoul de filmare. Faptul că pe pânză se pot folosi și actori, nu e un criteriu care le apropie. Sunt două lumi atât de diferite! Am vorbit mult și mereu în cărțile mele despre pasiunea mea pentru scenă. Teatrul își are originea în începuturile cețoase ale existenței omului pe pământ; în legătura indefinisabilă și indestructibilă dintre pământean și Divin.

Scena este și trebuie să fie locul binecuvântat în care actorul celebrează oficiul divin, cu harul cu care l-a înzestrat Cerul. Teatrul rămâne pentru mine arta ce moare și renaște iar, înnoită, din sufletul mereu în transformare al aceluia care se dăruie scenei. Actorul care se mulțumește a rosti fraze cu virgulă, exclamație, întrebare și punct, fără să găsească în el forța emoției divine care transformă banalitatea în excepție, dând fiecărui cuvânt vibrația sensurilor profunde, acel actor e o jalnică imagine a existenței pe scenă.

Desigur vorbesc de transcendență și nicidecum de transă necontrolată. Rigorile unui spectacol nu pot fi alterate. Gândul trebuie să rămână treaz de-a lungul ceremoniei. Fiecare nouă nuanță trebuie să servească mereu concepția de bază, dacă concepție este. Prezența publicului, emoțiile care se încrușișează între scenă și sală, dau înălțime spectacolului. În ceea ce mă privește, nu aplauzele mi-au adus deplină împlinire. Repetițiile cu sala goală m-au făcut să cunosc o libertate unică în care descopeream cum corzi noi se adăugau „instrumentului” meu, corzi pe care nu bănuiam să le fi avut... Slavă Teatrului!

Mladin Cristian: Din punct de vedere soteriologic, artistul este omul potrivit la locul potrivit, întrucât el se jertfește pe sine, deseori în detrimentul familiei sau al apropiaților. Cazul dumneavoastră este unul fericit. Întrucât partenerul dumneavoastră de viață, regretatul regizor Laurențiu

Azimioară a fost trup și suflet dedicat artei, crez pe care îl împărtășiți și dumneavoastră, de altfel. Considerați că artiștii își găsesc fericirea (doar) alături de alți artiști, sau pot rezista timpului chiar și alături de oameni ce activează în alte domenii?

Ada d'Albon: Locul potrivit al artistului numai el îl poate cunoaște. Legătura dintre artist și arta sa e un fenomen intim și greu de înțeles de cei ce sunt în afară. Desigur, când ai norocul prețios ca timp de o lungă viață să poți împărtăși cu o ființă aceleași gânduri și aspirații, viața capătă o valoare deosebită. Cât despre unde își găsește artistul fericirea, asta îl privește pe fiecare în parte, după credința și forța sa de a străbate viața care nu va fi niciodată o permanentă baie de fericire. Fericire deplină am cunoscut numai în anume momente de totală singurătate și de infinită libertate. Fericire ce nu era lipsită de un strop de amar, căci nu o puteam împărtăși decât cu singurătatea.

Vorbiți de jertfă. Hai să-i spunem sacrificiu. Îmi pare mai degrabă că alții sunt cei care te sacrifică și la rândul tău, tu sacrifici pe alții. Prioritățile vieții mele sunt însăși viața mea. Nu am sentimentul că mă sacrific vreodată atunci când mă dărui acolo unde mă îndeamnă iubirea și pasiunea. Important e să știi ce e prioritar în viața mea. Într-un moment sau altul. Pot cu ușurință să pun în paranteză pasiunile mele dacă copilul meu are nevoie exclusiv de prezența mea. Dar nu sunt capabilă să mă reneg pe mine pentru a obține clemență de la cei ce m-ar sacrifica (sau m-au sacrificat). Multe ar fi de spus aici, dar vorbitoare sunt cărțile mele.

Mladin Cristian: Uneori vara ni se cuibărește în suflet și ne luminează pe dinăuntru. Căci vorbesc, desigur despre iubire. Alteori, cei ce spun că ne iubesc, iubesc la noi doar ce vor ei să vadă. În unele situații, cărarea e lată doar atât cât să treacă un

singur suflet. Într-o relație, preluăm sau suntem preluați, iar cheia de boltă este schimbarea. Credeți așadar că iubirea este un sens al vieții, sau iubind, nu mai ești al tău?

Ada d'Albon: Îmi cer iertare. Nu prea înțeleg întrebarea dumneavoastră. Cum adică, „iubind, nu mai ești al tău?” Iubirea e un ingredient pe care îl folosești sau nu ? Nu pricep ce ar trebui să răspund. Tot ce știu e că iubesc din ziua când am deschis ochii în fața vieții și voi iubi până ce îi voi închide, și după, dacă mi se dă voie. Nu iubirea dă un sens vieții, ci ea e viața însăși. Nu știu cum se poate trăi cu suflet sterp. Cred că e teribil de greu pentru cei ce sunt handicapați de iubire. Oare s-au inventat proteze pentru a înlocui iubirea? Iertare, sunt incapabilă să răspund la această întrebare.

Mladin Cristian: Părinții au posibilitatea de a-și trăi visele prin copiii lor. Totuși, pentru artiștii consacrați, ale căror vise au prins deja contur, acest lucru poate fi diferit. Cum s-a simțit presiunea celebrității unchiului dumneavoastră, Mihail Sadoveanu pentru omul și artistul Ada d' Albon?

Ada d'Albon: Nu am habar despre ce fel de presiune vorbiți. Cartea mea „Ultima vară în Bretania” dă o largă imagine a atmosferei plină de armonie și libertate în care am crescut. Prezența discretă a lui nenea Mihai (Sadoveanu), era mai degrabă un stimulent pentru noi toți din familie. Presiune am simțit venind din afara familiei. O lume ca un zgârci chirchit de ură și otravă, invidie și totală necunoaștere, lume care și azi se manifestă agresiv de câte ori poate. Nu, dragă domnule, nu am cunoscut din partea unchiului meu decât tandrețe și înțelegere. Și nu mi-am pus niciodată în cap să fiu la înălțimea Domniei Sale, ci doar la înălțimea mea, aceea de care mă simțeam capabilă. Atât.

Mladin Cristian: Un scriitor este un demiurg în adevăratul sens al cuvântului. El poate da viață și moarte, poate crea

lumi noi sau poate explora locuri necunoscute încă. Scrieți nuvele și piese de teatru de la vârsta de 16 ani. După „Für Elise”, unde ați abordat tematica romanului polițist, în („Ultima vară în Bretania, istoria unui exil”) ați schimbat puțin registrul, vorbind deschis despre dragostea de țară, despre exilul, uneori auto-impus, despre dor și pasiune.

Dar cea mai reușită carte a dumneavoastră o consider „Fără titlu”, o poveste despre istoria unei iubiri ce transcende timpul. Dacă ați avea posibilitatea de a vă întoarce în timp, ați schimba ceva în viața dumneavoastră artistică?

Ada d’Albon: Mă întorc deseori în timp, mai ales acum, la sfârșit de călătorie, și mă bucur de viața pe care am avut-o. Mi-a dat o cantitate inepuizabilă de dragoste, credință și poftă de a trăi și din ele mă hrănesc și azi. Cum să schimb ceea ce mi-a dat cu generozitate, Pronia? Nici vorbă să comit un așa păcat!

Mladin Cristian: Societatea are tendința de a blama artiștii ca oameni, întrucât adesea, aceștia nu sunt asemeni lor. Cu toții însă mâncăm, facem dragoste sau ne rugăm, doar că în moduri diferite. Cum decurge o zi obișnuită în viața dumneavoastră? Dar o zi în care sunteți creativă și inspirația se manifestă accentuat?

Ada d’Albon: Ce înseamnă o zi obișnuită? Nu-mi aduc aminte de vreo zi să fi semănat cu alta. Am trăit și trăiesc intens fiecare clipă, atât clipe grele cât și clipe (mereu altele) încântătoare. Ascult muzica fără de care nu pot trăi. Deseori ascult zile în șir același compozitor. Cu cât ascult aceeași muzică, cu atât mai tare ea mă emoționează, mă uimește și mă poartă în înalturi cu fiecă notă. Nu știu ce înseamnă o zi obișnuită.

Mladin Cristian: Depărtarea de țara natală face adesea să se rupă ceva în interiorul nostru. Trăiți de peste patruzeci de

ani la Paris. Dar sunteți binecuvântată. V-ați urmat menirea artistică, continuând proiectele începute în România și înființând ulterior „Theatre de l’Orme”. Ce sfaturi le-ați da celor care aleg calea Occidentului pentru ei și familiile lor, pe termen mediu și lung?

Ada d’Albon: Nu-mi plac sfaturile și nu dau decât eventual sfaturi practice: ia-ți cu tine haine groase de lână că și acolo unde te duci, plouă și e frig!

Mladin Cristian: Anul 2022 a stat sub semnul celei de-a patra dumneavoastră creații, „Antonime pe timp de pandemie”. Fervoarea dumneavoastră literară este remarcabilă, întrucât ați avut prilejul de a vă augmenta trăirile astfel, depășind barierele hieratice. Știu că lucrați la o nouă carte care se va intitula „Țara de dincolo de bâlci”. Vă mențineți în această nouă carte linia (auto)trasată până aici ca subiect și temă sau doriți să schimbați paradigma?

Ada d’Albon: Despre ce linie autotrasată e vorba? Folosiți o limbă necunoscută mie. Nu mi-am făcut planuri niciodată aici în exil. Am căutat doar să fac cu patimă și dăruire tot ce mi-a permis conjunctura și momentul. Scrisul e o necesitate interioară care arde. Nu am nicio „paradigmă”, un cuvânt foarte la modă, de altfel. Trăiesc după cum e vremea. Profit de soare, mă bucur de ploaie și ador furtuna pe care o aștept să treacă. În rest nu știu să fac castele din nisip, nici măcar castele cu cărți de joc nu știu să fac. Mă bucur ca un copil când o dorință mi se îndeplinește din senin. Planuri? Niciodată. Exilul nu e un teren stabil.

Cea mai recentă carte a mea care se intitulează „Țara de dincolo de bâlci” e scrisă și se află sub tipar. Nu mi-am propus nici să o scriu, și cu atât mai puțin stilul în care să o scriu. În tot ce scriu nu pot decât să fiu total și fără rețineri, eu și numai eu însămi. Am scris acest text dintr-un impuls nestăpânit de a pune

pe hârtie imagini spontane și fugare, care sub vraja universului lui Mozart, au izbucnit din adâncul meu, ca un refuz capricios de a se supune total sublimului în care mă purta muzica.

Pe un drum întortocheat, Mozart, într-un fel straniu și neașteptat, m-a condus în final la marginea gropii comune în care a fost aruncat. Cartea urmează acest drum dând naștere la imagini ce s-au confundat cu simboluri, metafore, alegorii, ca într-un „exercițiu” complicat de algebră în care cauți necunoscuta. De altminteri, numesc cartea mea EXERCİȚIU. Cartea e dedicată fiului meu. E mărturia pe care i-o las despre lumea care mă apropie de ea și mă îndepărtează totodată. Mă atrage prin grandoarea micimii care țâșnește neașteptat în privirea sau gestul unui anonim. Mă îndepărtează micimea grandorii celor care oricum vor dispărea în anonim.

Departa de a fi o istorie cu început și sfârșit, cartea e doar o împletire firească de fapte și oameni, ce s-au impus mie ca într-un coșmar care mă urmărește și mă doare, coșmar ce colcăie sub lumini de bâlci. Țara de dincolo de bâlci e un tărâm la care nimeni nu poate ajunge decât dacă, eventual, a uitat să vorbească, dacă e dominat de iubirea care nu poate să moară, și dacă își poartă inima pe palme și nu în dosul coastelor...

Desigur, voi fi bucuroasă dacă cititorii se vor apleca pe paginile cărții. Mă vor judeca. Dar sunt mai mult decât bucuroasă să știu că fiul meu a primit lectura cărții cu mare emoție. E un cadou de mare preț. Și îi mulțumesc pentru tot ajutorul pe care mi l-a oferit cu căldură pentru a trece pe ordinator paginile scrise cu stiloul de mâna mea. Nu mai am nimic de adăugat.

Mladin Cristian: Vă mulțumesc pentru gânduri, trăiri și amabilitatea de a purta acest dialog artistic. Să fie Artă!

„Experiențele mele de viață care m-au modelat sunt adevăratele mele stimulente”

Interviu cu artistul plastic Oscar Pavoni

Arta este filonul din care se desprind cele mai evolute forme ale trăirilor și sentimentelor care ne fac atât de umani, creatori și spectatori, deopotrivă îndrăgostiți de frumos.

Artiștii plastici sunt o categorie aparte de artiști. Pentru că au posibilitatea de a-și materializa visele ce se nasc în plan astral și de a le da formă aici, jos, unde trăim fiecare gură de aer, fapt care ne dă certitudinea vieții.

Interlocutorul nostru de azi este Oscar Pavoni, artist plastic italian, stabilit în România. Pornim așadar într-o călătorie în lumea artei, alături de invitatul nostru.

Cristian Mladin: Atunci când linia se materializează dintr-un punct plecat „la plimbare”, nu poate fi vorba decât despre creație. O linie ce devine cuvânt sau formă, dublată uneori de magia culorii. Iar ca artist plastic poți experimenta adesea o realitate augmentată. Percepțiile și senzațiile tale ca artist sunt amplificate din sursă exterioară sau vin din interiorul tău?

Oscar Pavoni: Pentru mine nu există o regulă prestabilită. Se întâmplă ca un eveniment extern să mă împingă spre o materializare artistică relevantă, sau (așa cum se întâmplă în majoritatea cazurilor) pot fi istoria, mitologia și nu în ultimul rând, tinerețea mea... Iar experiențele mele de viață care m-au modelat sunt adevăratele mele stimulente.

Cristian Mladin: La o analiză primară, am putea concluziona că artistul plastic e predispus dobândirii unei personalități multiple întrucât abordează mai multe forme ale artei așa-zis majore, precum pictura, desenul, sculptura sau gravura.

Cum îți definești personalitatea vis-a-vis de acest aspect?

Oscar Pavoni: Hmm... Aș spune că reprezintă aspecte diferite și paralele rezultate din atitudini congenitale îndreptate de timp.

Cristian Mladin: Oamenii pășesc pe drumul vieții lor zi de zi, pas cu pas, înscriindu-se într-o traiectorie mai mult sau mai puțin suprapusă dorințelor și aspirațiilor personale. Uneori, creatorilor li se oferă posibilitatea experimentării unor intersecții transformaționale pe drumul devenirii lor artistice.

Care ramură a artelor plastice crezi că te definește cel mai bine și de ce?

Oscar Pavoni: Trebuie să fim foarte atenți la acest gen de oferte, deoarece ar putea fi înșelătoare și să devieze de la un traseu deja stabilit de destin. „Ramura mea preferată a Artelor Plastice” este cu siguranță o împletitură între „Supra-realism/Symbolism/Metafizică” care îmi oferă posibilitatea de a fi eu însumi, liber să gândesc, liber să acționez, liber să interpretez lucrurile și/sau evenimentele fără vreo intenție ascunsă, și în mod special, liber de condiționări comerciale!

Cristian Mladin: De multe ori, dihotomia dintre viața personală și viața artistică reprezintă paradoxul care ne îndeamnă la meditație și introspecție, la regăsirea sensului vieții ca țel suprem al continuum-ului spațiu-timp pe planeta albastră. Uneori, un artist este creativ în singurătate, alteori preferă să fie înconjurat de oameni. Un alt factor declanșator al creativității este și exacerbarea trăirilor (iubire sau tristețe, spre exemplu).

Cum consideri că este mai potrivit pentru un artist să trăiască ca și context social, în cadrul familiei sau în singurătate pentru a-și asigura continuitatea creativității?

Oscar Pavoni: Aș spune că intrăm aici într-o situație foarte subiectivă... Ambele ipoteze au fundament! Personal, nu îmi place confuzia, zgomotele enervante, agitația care îmi perturbă „gândirea”. Iubesc atmosfera familială și prietenii sincere, fără vreo intenție ascunsă, care sunt, din păcate, puține...

În mediul familial, își desfășoară activitatea și „Muza Conjugală” (soția mea): ajutor/consolare/satisfacție/inspirație, în această, din păcate, scurtă apariție existențială.

Cristian Mladin: Artiștii sunt la bază oameni obișnuiți, care mănâncă, dorm, iubesc, plătesc facturi sau rate la bancă. Când ai luat această decizie de a alege calea artei și de ce ai făcut acest pas? Dacă ai putea să te întorci în timp pentru a schimba această alegere ai face-o?

Oscar Pavoni: Ar trebui, în primul rând, să se ofere o definiție a termenului „Artist”. Adesea (prea des!) în această categorie sunt incluși și meșteșugarii. Aparent la fel, dar cu scopuri materialist opuse! Arta ar trebui să fie o formă de libertate și NU un instrument de marketing! În ceea ce mă privește și pe baza a ceea ce am văzut în existența mea artistică, pot afirma că poate eu sunt singurul care amplasează la intrarea expozițiilor mele un panou care evidențiază faptul că lucrările expuse nu sunt de vânzare... Este o expresie personală a poziției mele privind degradarea generală a „ARTEI”, ce și-a pierdut menirea inițială, devanind acum mercantilă.

Cristian Mladin: Unii artiști spun că sursa de inspirație pentru ei o reprezintă natura, alții societatea umană în ansamblul ei. Pentru alți artiști, creația ia formă urmând traiectul Luminii, de Sus în Jos, revelată de Divinitate.

Care sunt sursele tale de inspirație și ce te face să alegi această cale și nu alta?

Oscar Pavoni: Motivele de inspirație pot fi multiple, evenimente, istorie, vise, viziuni, mitologie, etc..., totuși, interpretarea lor rămâne întotdeauna subiectivă. Depinde de curentul și de filosofia artistică abordată... În ceea ce privește opinia mea, cred că artistul de altădată avea rolul de a compensa lipsurile tehnologice (lipsa echipamentelor fotografice sau alte obiecte tehnice asemănătoare), astfel încât realizarea de portrete, peisaje etc., era justificată. Însă astăzi, cu tehnologia care poate oferi cu siguranță rezultate superioare, sunt convins că artistul ar trebui să aibă un singur scop, (unul pe care niciun dispozitiv tehnologic nu poate să îl ofere!!!) acela de a exterioriza și a face vizibilă imaginația noastră pentru ceilalți!

Cristian Mladin: Vechii latini spuneau „cogito ergo sum” („gândesc, deci exist”). Gândirea este unul din motoarele existenței umane. Ce ai face dacă ai fi primar pentru o zi?

Agora e locul unde se întâlnesc toți membri unei societăți, și unde se pot manifesta funcție de nivelul lor de cunoaștere și de implicare în viața cetății. Cum te-ai defini ca om și ca artist al urbei?

Ce îți face viața mai frumoasă?

Oscar Pavoni: Anticii latini spuneau foarte bine! Și eu gândesc mult... Și din suprapunerea gândurilor mele îmi obțin creațiile, cu îndoieli și/sau întrebări. Dacă aș fi primar într-o zi, aș găsi de lucru pe toate cele 24 de ore care o compun! Însă oricum merg pe propriul drum fără a-mi pune probleme de alegere (și respectând pe toată lumea). Acest lucru face viața mea mai frumoasă!

Cristian Mladin: Aflat veșnic într-o perpetuă căutare, artistul își trăiește propria poveste zi de zi. Ce proiecte ai în

derulare și care ar fi planurile de viitor cu care vii în întâmpinarea viselor tale dar și ale publicului tău?

Oscar Pavoni: Pentru a mai îndeplini câteva vise, mi-ar trebui mai mult timp, dar, din păcate, nu-l mai am... Nu am regrete, însă.

Cristian Mladin: Îți mulțumesc pentru deschidere și sinceritate. A fost o reală plăcere această incursiune în gândurile și visele artistului Oscar Pavoni! Să fie Artă!

„La cenaclu vine cine vrea și rămâne cine poate”

Interviu cu scriitorul Vladimir Belity, președintele Cenaclului „Luceafărul arădean”

Uneori, drumul vieții ne oferă multe intersecții, unde pașii noștri pot alege direcția și sensul. Oamenii, la rândul lor, își pot defini personalitatea prin alegeri personale și asumate. Deși ne pregătim pe băncile școlii pentru anumite meserii, de multe ori ajungem să activăm în cu totul alte domenii. Sau, în alte circumstanțe, în completarea competențelor profesionale, alegem și alte căi sau drumuri care ne bucură sufletul.

Oaspetele nostru de astăzi, scriitorul Vladimir Belity, este exemplul care confirmă regula. De profesie economist, evadează în fiecare zi din anost și rutină cu ajutorul cuvântului. Haideți așadar, să descoperim această terapie de suflet, alături de invitatul nostru.

Cristian Mladin: Domnule Vladimir Belity, conduceți cel mai vechi cenaclu arădean, cu peste șaiszeci de ani de activitate neîntreruptă, Cenaclul „Luceafărul arădean”. Cred că ar fi interesant de aflat de către cititorii noștri cum a luat ființă acest cenaclu emblematic pentru Arad și care au fost membrii fondatori ai acestuia.

Vladimir Belity: Da, cu sincopete de rigoare, de la începutul lui februarie 1964 până în prezent. Înainte de toate, gruparea literară la care ne referim s-a constituit din inițiativa subsemnatului (sprijinit prietenește de poetul Gligor Sava), ca un „cerc literar” cu numele de „Ioan Slavici” la data amintită

mai sus, activând pe lângă Consiliul Raional al Sindicatelor Arad, ca răspuns la necesitatea momentului, aceea de a aduna creatori de materiale de brigadă („artistică de agitație”) pentru a-i impulsiona să satisfacă „piața”, adică formațiunile existente la syndicate.

Au fost contactați și atrași în primul rând aceștia, noi ceilalți, tânjitorii după dezbateri de încercări literare originale, mai apoi. Dacă cei din prima categorie erau toți mai în vârstă și nepreocupați de literatură, categoria a doua cuprindea și elevi liceeni, ori absolvenți de liceu și trei profesori de limba română (fam. Jurca și N. Martin) a căror menire a fost aceea de a îndruma, corija și educa. În aceeași ordine de idei menționăm că s-au ținut lecții concrete de literatură, prezentări de autori și interpretarea celor citite.

Această primă etapă s-a încheiat odată cu eliberarea deținuților politici din 1965-66 când, deodată, au apărut cei menționați în cuvântul introductiv din antologia cenaclului, editată în anul 2014 – „Borna de la Km 0”: Vasile Canavea, Sever Ispravnic, Viorel Gheorghită, Ioan Blăgălău și Octavian Antonescu, S. Suciuc și C. Marandiuc, care au completat locul „brigadierilor” retrași de bună voie din lipsă de interes și apetență; trebuie precizat că, și din rândul acestora, unii au abandonat gruparea repede.

Consider că este demn de menționat și faptul că, în această perioadă, „brigada de agitație” de la Clubul fabricii „7 Noiembrie” – „Șapte fete cucuiete”, cu materialul conceput de răposatul Broască Gheorghe (devenit ulterior Miculescu), a câștigat locul I la finala pe țară a brigăzilor artistice de agitație și medalia de aur, programul fiind difuzat și la Tv.

Acum, în această etapă, se citeau doar încercări originale, întâlnirile săptămânale de luni fiind, din când în când, punctate de recenzii și prezentări de carte. O mențiune specială: fiecare participant a fost dotat cu câte un caiet pentru notițe, în care se

încropeau și epigrame ori alte forme de „poziționare” față de cele citite, ceea ce impulsiona discuțiile libere, făcându-le mai antrenante. Cred că n-ar fi lipsit de interes să menționăm și faptul că, în majoritatea cazurilor, lecturile erau însoțite și de referate de prezentare a autorului, cu o analiză succintă a celor citite.

Dacă ședințele decurgeau în mod obișnuit, după tipicul prezentat mai sus, sunt de reținut și excepțiile: prima, datorată fostului medic pediatru, Ion Frățilă Troscotel, care atunci când participa la întâlnirea noastră, nu se lăsa ca de fiecare dată, în final, să nu-și citească zecile de file de caiet încărcate de scurgerea de rime încropite în timpul ședinței; și a doua, când lecturarea ori discuțiile erau întrerupte de vocea intempestivă a poetului octogenar Ion Popescu Negură (cel cu volumul „Ardeal” 1938) când, supărat din senin pe cine știe ce, și de ce, luându-l de braț pe poetul Poiană Năsturaș, striga: „Hai mă, tinerii aștia te pot tâmpi, habar n-au de nimic!” (Volbură Poiană Năsturaș a fost colonel în armata română și fost comandant administrativ al guberniei Sevastopol, în anii de ocupație 1943-44).

În acești ani de început, cercul literar devenit cenaclul „Ioan Slavici” a avut contacte cu cititorii tineri, la diverse școli, cum ar fi cei din comuna Horea, Școala Generală nr. 5 din Arad, ș.a.

Până în anul 1969 cât s-a întins prima etapă de activitate, din cadrul cenaclului nu s-a editat nicio carte. Din acest an, ca urmare a intervenției Securității, colegul meu Tavi Antonescu fiind „interceptat” ca plimbăreț pe fâșia de frontieră de la Jimbolia, am întrerupt ședințele ce se țineau, în mod obișnuit la Clubul CFR, de pe str. Cloșca nr. 8.

Odată cu deschiderea Casei de Cultură a Sindicatelor din Pădurice în anul 1978, a început o nouă etapă în istoria cenaclului: primul director al instituției, Rista Valeriu, ca

membriu activ al acestuia, a înființat un club de lecturi literare și jocuri, care a devenit cenaclul actual odată cu preluarea acestei activități de către Emil Șimăndan, ziarist pe atunci la ziarul local „Flacăra Roșie”, conducerea fiind preluată ulterior de prof. Violeta Mureșan și mai apoi sufocată ideologic de Dumitru Sinitean (poreclit Sinstrean), însă ca metodă doar, ce va fi exclus din cenaclu prin hotărârea generală din anul 1988.

În anul 1990 s-a adoptat schimbarea denumirii cenaclului din „I. Slavici” în „LUCEAFĂRUL”.

Preponderenți în cenaclu erau, la început, pensionarii militari, în căutare de „ocupație” a timpului, și mai apoi cei ce cochetau cu literatura: C. Agavriloaia (fântânar †), I. Iviciu (maistru militar †), Grigorie Burcuș (ing. agronom †), Al. Petcu (medic oftalmolog †), Nicolae Nicoară Horia (din Șagu, bibliotecar), Monica Rodica Iacob (funcționară), Ștefan Iercoșan (maistru turnător IVA †), Mircea Bătrân și Ionel Rusu (angajați IVA), Cornel Marandiuc (angajat Aeroport Arad), Ioan Matiuț, Vasile Leac, Ovidiu Balint, Domnica Pop și Darie Pop (funcționari), Elena Mureșan și Nicolae Todor (elevi), Dumitru Sinitean (pensionar †), Simion Cosma (angajat IVA), și mulți alții, în trecere.

Ulterior au venit, contribuind decisiv la creșterea calitativă a vieții cenacliere: Constantin Butunoi, Horia Simon, Mircea Jurca (†), Arcadie Comănici (†), Doina Bonța Bojidar (†), Lazăr Magu, Maria Aiftincăi, Aurelia Tarniceri, Marius Golea, Mircea Iovi, Ioan Henț, Dan Lăzărescu (†), Petre Don, Dacian Don, iar în ultimii 7-8 ani: Alexandru Ioan Chiș, Jiva Fițu, Adriana și Liliana Țiplic-Deacu, Eugen Pădurean, Livia Ciupav-Sfârâilă, Constantin Dehelean (†), Marius Socaci, Mirela Minuța Alexa, Violeta Pinte, Teodor Ionel Burcă, Natalia Micalona, Cristian Mladin, Florin Matei (†), Floare Pârv, Elena Buha, Ana Olimpia Nicolescu. Nu au fost menționați „pasagerii”, din economie de spațiu, sperând

totodată că dintre cei cu „ștate vechi” să nu fi omis pe nimeni, dar dacă am făcut-o totuși, cer anticipate scuze.

Au activat în cenaclul nostru, în perioada ultimilor 6-7 ani și persoane ce au făcut parte din cenaclul literar de la Lipova, după desființarea lui.

Cristian Mladin: Atunci când energia mai multor oameni se orientează spre un deziderat comun, lucruri minunate se întâmplă. Cum ați reușit să mențineți viu cenaclul „Luceafărul arădean” timp de peste șase decenii, ținând cont de faptul că oamenii sunt atât de diferiți prin natura lor?

Vladimir Belity: S-a respectat și aplicat principiul: „La cenaclu vine cine vrea și rămâne cine poate”, în mod democratic; diferențele de opinie le rezolvam prin mersul lucrurilor.

Cristian Mladin: Știu că sunteți de profesie economist. Ați ales (și) calea artei, sub forma cuvântului scris. Cum se împacă cele două aspecte ale vieții dumneavoastră, profesia și vocația?

Vladimir Belity: Prin pregătirea liceală sunt (am fost!) de profesie „contabil”, scrisul pentru mine fiind doar liantul ce m-a ținut (și încă mă ține) în viață. Chestia cu vocația e mai încurcată, știu că doar așa simt că marchez trecerea cu ceva din mine!

Cristian Mladin: Într-o lume în care lucrurile materiale tind să primeze în detrimentul celor de suflet, ați ales să promovați frumusețea cuvântului scris. Știu că iubiți poezia (și în special cea cu formă fixă, referindu-mă aici la sonet). Care ar fi, din punctul dumneavoastră de vedere avantajele mesajului poeziei, și de ce nu ați ales proza ca formă de exprimare artistică?

Vladimir Belity: Să nu ne ascundem după deget: sunt o fire vulcanică, trăind momentul cu intensitate, nu pot să

mă-ntind la palavre... deci poezia mă „exprimă”, nu știu cât, dar asta e...

Încă nu m-am „cumințit”, ca un „patriarh”, (cum mi s-a spus) ca să scriu proză.

Cristian Mladin: Frumosul sălășluiește în ochii privitorului, se spune. Suntem subiectivi, fără doar și poate, suntem diverși prin natura noastră și unici, ca ființe raționale. Care sunt sursele dumneavoastră de inspirație și ce vă motivează să scrieți?

Vladimir Belity: Trăind prezentul cu o anume ferveoră, asta se vede din tot ce am scris: am iubit cu pasiune, mi-a plăcut să fiu în mijlocul evenimentelor, a vieții; despre asta am scris, cel mai bine se poate vedea din lecturarea sonetelor din „Fals jurnal sentimental”.

Cristian Mladin: Pe parcursul existenței de peste șaiszeci de ani a cenaclului „Luceafărul Arădean”, ați avut mulți colegi cenacliști. Puteți să ne prezentați câțiva autori, pentru care cenaclul a fost o rampă de lansare și care au scris istorie pentru literatura arădeană și/sau națională?

Vladimir Belity: Pot spune că absolut toți cei ce frecventează cenaclul azi au publicat una sau mai multe cărți: V. Pinteș, C. Butunoi, M. R. Iacob, H. Simon, L. Ciupav, F. Pârv, I. Henț, M. Aiftincăi și alții. Dintre cei de mai sus menționați sunt câțiva fericiți câștigători de premii literare; cinste lor!

Cristian Mladin: Atunci când diferențele de opinie se cer a fi spuse, inevitabil apar și divergențe între membrii unui cenaclu. Cum ați gestionat aceste conflicte de idei și cum reușiți să mențineți coeziunea grupului?

Vladimir Belity: Da, în cenaclu apar, cum e și normal, diferențe de opinie să zicem, în ce privește tema în discuție, dar ele se armonizează în mod pașnic, în final, cu dezbateră

subiectului mai pe larg, cu argumente pro și contra; nu am avut niciun conflict pe această temă.

„Populația” permanent prezentă fiind mai mereu aceeași, lumea se cunoaște, grupul a devenit omogen, prietenia ne leagă, deci... nu e loc aici de neînțelegeri.

Cristian Mladin: Cum ați defini fericirea? Dar o zi perfectă? Ce ați face dacă ați ști că mâine ar fi sfârșitul vieții pe Pământ?

Vladimir Belity: „Fericirea” nu îndrăznesc s-o definesc, pentru că probabil nu m-a copleșit niciodată! „Zi perfectă”, o noțiune abstractă: una ce trece fără să lase amintiri de niciun fel.

Se tot vorbește de ceva vreme, cu insistență chiar, de sfârșitul vieții pe Terra; o, și câte scenarii și filme nu s-au făcut pe această temă. De aceea eu, personal, nu-mi pun probleme; „să vedem ce-o fi”, cum zice un prieten hâtru.

Cristian Mladin: În mod inevitabil, apar în calea noastră tot felul de situații, iar pe termen lung, acestea capătă un volum direct proporțional cu timpul parcurs și numărul de oameni implicați. Povestiți-ne, vă rog, o întâmplare comică și una tristă sau o situație dificilă, să spunem.

Vladimir Belity: La o ședință de lucru, prin anii '80, șefa ne-a precizat că la vizita de lucru a celor de la Centru a fost atenționată tocmai vis-a-vis de inaugurarea instituției Casei de Cultură a Sindicatelor din „Pădurice” prin cuvintele: „e cazul să facem un gard viu din sârmă ghimpată, să asigurăm păstrarea curățeniei și a ordinii de sector; și ca observație proprie: placa de faianță ce a căzut de pe fațadă și zace spartă să fie adunată, reciclată și pusă înapoi (și acum locul ei e gol!)”.

Noi, cei prezenți am crezut la început că e o glumă, dar când cele de mai sus ni s-au repetat n-am știut ce să facem: să

râdem în hohote, ori ce? Am zâmbit la final, considerând că am trăit un moment „hazliu”.

Am avut multe momente vesele ca cel de mai sus dar și destule triste, de care nu vreau să-mi aduc aminte...

Cristian Mladin: Ce proiecte artistice aveți în plan și în desfășurare, și care sunt perspectivele Cenaclului „Luceafărul Arădean” pe termen scurt, mediu și lung?

Vladimir Belity: Ținând cont de anii mei, am de finalizat încă un volum de sonete, o carte pentru copii, neterminată, „Elefanțelul de pluș”; și de se va putea, o antologie de cenaclu (a 5-a), la 60 de ani de la „naștere”.

Cât privește viața de cenaclu, ea va merge cât se va putea; lumea nu mai coabitează cu literatura, deci ținând cont că mulți din cei ce-l mai frecventează sunt de vârsta a treia, vă pot spune doar: „o tempora!”

Cristian Mladin: Mulțumesc din suflet pentru amabilitatea de a-mi răspunde la întrebări și închei, dorindu-vă multă sănătate și putere de muncă.

Vladimir Belity: Și eu vă mulțumesc, pentru dialogul constructiv și retrospectiv!

Cristian Mladin: Să fie Artă!

„O educație adecvată, ținută și asiduă, ar putea re poziționa oamenii față de propria sonosferă”

Dialog cu dirijorul Dorin Frandeu

Calea spre lumină cuprinde și umbre pe parcursul ei. Importantă e însă călătoria în sine, ce ne poate defini și contura ca trestii gânditoare. Se spune că la început a fost Cuvântul. Dar ce este cuvântul? Sunet și vibrație. El poate da viață unui limbaj ca formă de vorbire articulată. Poate da forță și mesaj muzicii. Avem bucuria de a discuta astăzi cu un om de cultură, a cărui specialitate este muzica. Invitatul nostru de astăzi este dirijorul și profesorul Dorin Frandeu, fost director al Filarmonicii Arad timp de peste un deceniu.

Cristian Mladin: Se spune că muzica reprezintă un limbaj universal. Ea este o vibrație și emite, la rândul ei, vibrații, ce se propagă asemeni undelor ce iau naștere în urma aruncării unei pietre într-un lac. Ce v-a determinat să alegeți muzica în detrimentul altor forme ale artei?

Dorin Frandeu: Totul este vibrație. Și muzica și vorbirea și culoarea și temperatura și încă alte aspecte ale ambianței. Pentru foarte multă lume, muzica a devenit și este un limbaj în măsura în care membrii unei comunități sunt cât de cât obișnuiți/familiarizați/instruiți pentru a o percepe în acest fel. Același fragment dintr-un Concert brandenburgic de J.S. Bach are o anume semnificație pentru un locuitor dintr-o zonă a Europei, față de cea pe care o percepe un

aborigen australian, un membru al unui trib african sau un absolvent de studii muzicale dintr-o țară est-europeană.

Sistemul actual de învățământ, coroborat cu politicile repertoriale ale majorității mijloacelor mass-mediei audio-vizuale au „produs” imense decalaje de percepere chiar și între generațiile aceleiași comunități. Urmărind „evoluția” muzicii de entertainment în ultimii 50 de ani se poate observa cu ușurință deplasarea interesului de la muzica de dans de sorginte populară (horă, sârbă, vals, tango) la diverse mixaje realizate și impuse de feluritele formații la modă (gamelan, mariachi, tarafuri sau trupe vocal instrumentale) care au impus atenției și gustului public de la „anticele” cântece de pahar la contemporanele manele.

Ca să poți alege, trebuie să ai o paletă de oferte. Din cauza situației în care se aflau părinții mei în vremea copilăriei mele (mama lucra și tata avea repetiții dimineața și seara spectacole, făcând parte din orchestra Operei Române din Cluj, care încă nu era Cluj-Napoca), în loc să mă joc pe străzile centrului orașului natal, stăteam zilnic ore întregi în întunericul imensei săli a Operei.

Din când în când, în pauzele repetiției, pentru puțin timp, sala era mai luminată, îngăduind zărirea sclipitoarelor ornamente rococo împrăștiate peste tot pe pereții rândurilor de balcoane și în jurul monumentalului candelabru care era suspendat în cupola plafonului și care, împreună cu zecile de aplici din fiecare lojă, se aprindea și se stingea treptat, total diferit de toate luminile artificiale de care am avut parte până atunci. Eu eram scufundat într-unul din impunătoarele fotolii capitonate cu pluș roșu și urmăream ciudatele situații care se desfășurau ba în tranșeea în care era adăpostită orchestra, ba pe scena pe care se derulau tot feluri de acțiuni.

Locuiam foarte aproape de Operă, iar pe drum, tata mă ținea strâns de mână, căci aveam de traversat cele două axe

rutiere hipercirculate care nu aveau la acea oră nici treceri de pietoni nici semafoare. Cu cealaltă mână ținea, probabil la fel de grijuliu, prețioasa vioară cu care câștiga necesarul traiului. De regulă, discuțiile se derulau fără referiri la ceea ce se va întâmpla în incinta somptuoasei clădiri care închidea piața Catedralei ortodoxe. Cu atât mai surprinzător și interesant mi se părea tot ceea ce se desfășura pe scenă după ridicarea cortinei.

Uneori, într-o lumină neutră, veneau diferiți oameni îmbrăcați ca pe stradă, dar care nu vorbeau ci cântau diferite fraze. Iar dirijorul trebuia să îi urmărească cu întreaga orchestră, care însă trebuia strunită să cânte în așa fel încât cei 60 de instrumentiști să nu acopere vocea celui de pe scenă. Uneori, pe scenă erau mai multe persoane care vorbeau, se certau ba chiar se pupau, alteori era o înghesuială mai mare, căci veneau mult mai mulți, care fiecare cânta în felul lui, dar dirijorul îi coordona în așa fel încât după multe repetări totul suna frumos. Pe fundalul acesta mi se părea absolut natural ca și eu să fiu îndrumat să mă pregătesc să fac parte în vreun fel din această lume.

Așa că părinții mi-au cumpărat cu un mare efort financiar un pian și am început studiul la acel instrument. Am constatat mai apoi că modalitatea abordată la început a fost, ca să mă exprim în limbaj contemporan, cea de performanță. Era perioada de meritocrație în care, ca și în sport, totul trebuia să se petreacă într-un efort continuu și susținut. Mai târziu am constatat și alte motivații total diferite de cele artistice.

Pe vremea aceea în care absolvenții de facultăți erau repartizați în te miri ce colț al țării, un artist bun, rămânea în oraș, și în timp ce oamenii, în general, primeau pașaport doar pentru țările socialiste, odată la 2-3 ani artiștii (și sportivii, dacă erau buni) puteau face turnee de concerte ceva mai des. Oricum priveai problema, intelectualii aveau un statut social

preferențial. După 4-5 ani de muncă asiduă la pian (studiu zilnic de cel puțin 3-4 ore, fără vacanțe sau duminici) nici nu mi-am imaginat o altfel de continuare a pregătirii mele. Au trecut astfel cei 12 ani la școală și, după un cumplit examen de admitere la Conservatorul „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, am început perioada de studii superioare având parte ca profesori de o elită a muzicienilor din țară. Deși am cochetat și cu tărâmul artelor vizuale, acestea mi-au rămas doar ca hobby.

Cristian Mladin: Unii artiști, în încercarea lor de a se exprima și de a transmite cât mai plenar mesajul lor, adoptă mai multe forme de artă în creația lor. Care este opinia dumneavoastră vis a vis de acest aspect? Ar trebui să continue pe linia plurivalenței sau ar fi mai bine să abordeze un singur aspect al artei, ca mod de exprimare?

Dorin Frandeuș: Ca practicant al unei arte speciale, sunt din ce în ce mai conștient de dihotomia care s-a creat în muzică. Forma de exprimare sonoră, la fel ca și dansul sau poezia live este extrem de „fluidă”. În această modalitate sunt „ produse” doar unicate irepetabile. În muzică sunt două nivele de practică, complementare și indispensabile una față de alta: creația/compoziția și interpretarea. Chiar dacă tehnica înregistrării sonore și a redării acesteia este din ce în ce mai utilizată, contactul live cu actul interpretativ este unic și irepetabil fiind, în realitate o „colaborare” între cele două părți în planul subtil al feedback-ului emoțional. Interpretul și rezultatul acțiunii lui este întotdeauna condiționat/determinat și influențat de reacția celui căruia i se adresează!

Fiecare artist, indiferent de arta pe care o dezvoltă și de care se slujește pentru a comunica cât mai elocvent cu semenii săi, este stăpân pe toate tehnicile proprii acelei arte. Renașterea a fost o perioadă în care au existat personalități artistice care stăpâneau mijloace de exprimare în mai multe domenii.

Michelangelo este considerat și azi în aceeași măsură un geniu al picturii, al sculpturii, al poeziei și chiar al muzicii. Și atunci de ce, pentru realizarea unei capodopere, vis a vis de o idee, sau de o persoană, el a recurs uneori la penel, alteori la daltă, la pensulă ori la sunete? Există esteticieni care susțin că comunicarea este specifică artei în care a fost încifrată. Mesajul transmis de „Pieta” nu poate fi pictat sau cântat, autorul este meșter în toate domeniile enumerate, totuși a ales forma spațială. Mai nou, actul comunicațional-artistic este o noutate care de multe este în beneficiul atât al artistului sau colectivului de creatori, cât mai ales celor cărora li se adresează.

Cristian Mladin: Timpul este o convenție umană, se spune. Dacă ați putea călători cu mașina timpului, unde ați alege să pătrundeți în spatele ușilor închise, în trecut sau în viitor și de ce?

Dorin Frandeu: Aș apela la o astfel de călătorie doar din curiozitate. Ar fi extrem de consumtivă din cauza regulii de neinterventie. Probabil, dacă ar fi voie să călătoresc de mai multe ori, m-aș întoarce acolo și atunci în funcție de starea de spirit în care m-aș afla în momentul luării deciziei. Acum trăim într-o vreme în care, avem posibilitatea măcar parțial, să „facem” călătorii temporale apelând la „consumul de cultură specifică”. Avem deja la dispoziție depozite gigantice de muzică, descifrată și sonorizată, „doar la un clic distanță”.

Cristian Mladin: Omenirea progresează accelerat din punct de vedere al științei și tehnicii. Suntem contemporani inteligenței artificiale. O inteligență aflată în continuă expansiune. Multe domenii vor fi revoluționate prin intermediul IA, inclusiv în artă. Vedeți acest lucru ca pe o amenințare sau ca o posibilitate de perfecționare, asemeni unui implant artificial inserat unei structuri organice?

Dorin Frandeu: Până la un anumit punct poate să fie de folos. Pericolul constă în faptul că „produsele” IA nu ar mai

reprezenta o comunicare sinceră a unor sentimente umane autentice. S-ar simți artificialul (asta doar din partea celor obișnuți să asculte muzica ca și o dublă confesiune, cea a autorului, pe de o parte, și a interpretului, pe de altă parte). Trăim însă vremuri în care muzica tinde să nu mai fie comunicare ci factor de mediu, parte a unei ambiante mobilizatoare, specific unor zone de entertainment, de petrecere a timpului liber sau ca interfață de „protecție” pentru urechile trăitorului în medii mari producătoare de zgomote.

Cristian Mladin: Toți oamenii au har și talent. Unele talente sunt evidente, altele sunt descoperite târziu, iar altele niciodată. Considerați că talentul nativ este superior exercițiului și repetițiilor? Sau, prin muncă asiduă și travaliu intens se poate ajunge la o formă superioară a exprimării artistice?

Dorin Frandeu: Nu cred că poate fi emis un verdict general valabil. Este constatat faptul că majoritatea copiilor au disponibilități practic pentru cele mai variate domenii, manualitate, fantezie, memorie muzicală, dotări native pentru crearea unor combinații de culori și forme, expresivitate în gestică și exprimare lingvistică etc. Ar fi ideal ca cei din preajma lor, în special părinții, să ajute la dezvoltarea acestor abilități. Din nefericire, foarte puțini dintre părinți constată prezența acestora, iar și mai puțini își fac probleme din felul în care ar putea contribui la dezvoltarea acestora.

Actualmente, poate fi observată o îngrijorătoare lipsă de pregătire a părinților în relația cu proprii copii. Ocuparea unei foarte importante părți a timpului copilăriei propriilor copii este transferată, cu o inconștientă condamnabilă, atractivelor și prea accesibilelor terminale electronice: de la televizorul smart cu diagonala coplesitoare, la feluritele gadgeturi portabile, tablete sau telefoane. Copilul este abandonat în tovărășia acestora, iar părinții... Rolul educației artistice este rodul conlucrării dintre elev și mentor.

Am absolvit o formă de învățământ vocațional, tatăl meu a fost cadru didactic într-un astfel de învățământ, fratele meu este produsul, și mai apoi promotorul acestuia ca profesor inclusiv pentru perioada universitară a educației. Una dintre primele constatări conștientizate a fost aceea a faptului că în cazul învățământului artistic, profesorul conduce și stimulează evoluția celui mentorat absolut personalizat, în funcție de o multitudine de factori, dintre care nu lipsește adaptarea programelor la particularitățile psihice și fizice ale elevului sau implicarea în programarea vieții cotidiene a acestuia în cadrul comunității din care el face parte împreună cu familia.

Rezultatele concrete apar doar în măsura în care eforturile pedagogului sunt puse în practică de binomul elev-părinți. Indiferent de la ce vârstă, dar este mai eficientă cea din preajma grădiniței, munca, studiul individual și ambiental (concerte, audiții sau producții scenice etc.) sunt esențiale pentru a ajunge ca aptitudinile, talentul, să fie cultivat și valorificat.

Desigur, starea actuală a vieții muzicale în genere este dominată de componenta „distractivă”. În prim planul atenției, în special al tinerilor, sunt vedetele, fie ele maneliști, rockeri, DJ, etc., eventual formații din aceleași nișe ale muzicii. Ele sunt rodul unei politici nechibzuite ale mass-mediei și ale diverselor medii digitale, așa numitele rețele de socializare, care toate exaltă părți cu totul ne semnificative ale muzicii ca și artă.

Cristian Mladin: Dacă la început ați studiat pianul la Liceul de Muzică din Cluj-Napoca, ați continuat apoi studiile în domeniul dirijoral, (domeniu care v-a și consacrat de altfel) în cadrul Conservatorului de muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, orașul dumneavoastră natal. Întrucât a compune, a crea, este diferit de interpretarea unei compoziții create anterior, cum apreciați posibilitatea de exprimare artistică în cele două domenii?

Dorin Frandeu: Muzica, în accepția generală, este un limbaj. Pentru a compune, trebuie să ai ceva de transmis și evident, competențe de a transpune mesajul ideatic într-unul sonor. Am asistat la un concurs de admitere la clasa de compoziție. Unul dintre maștrii, care făcea parte din juriu, l-a întreat pe cel aflat pe banca aspiranților. „De ce vrei să devii compozitor?” Tânărul nu a dat nici un răspuns. Maestrul i-a explicat cu blândețe că un compozitor se apucă să compună doar atunci când ceea ce „este în el și nu poate fi spus” nu îl mai lasă nici să doarmă nici să mânânce. Ca interpret, practic traduci și actualizezi un mesaj verificat și validat deja.

Pentru aceasta este nevoie să descifrezi mesajul conținut de lucrarea interpretată și să îl „traduci” nu doar din niște semne grafice în senzații sonore ci și în situații sonore, care, pentru mentalitățile contemporane, să semnifice aproximativ același lucru care-l transmitea compozitorul pentru contemporanii săi.

Acest tip de adevăr se referă nu doar la timp ci și la spațiile culturale în care circulă respectiva interpretare. În cursul anilor, am avut preocupări cu precădere în domeniul interpretativ, atât la un instrument – pian – cât și la colectivități de surse sonore, formații camerale, orchestre simfonice, formații corale mixte sau compuse din voci egale, ori colective gigantice, vocal-simfonice, corelate cu mijloacele tehnice cele mai sofisticate din diverse perioade ale dezvoltării aparaturilor de captat, transmis, toaletat, redat și înmagazinat sonorul.

Un alt domeniu pe care continui să-l aprofundez este cel apărut târziu în viață, odată cu descoperirea nevoii relației cu Creatorul. Apelul inevitabil la principala bibliografie a creștinului, Biblia, mi-a deschis un teren pe care nu conțenesc să-l observ și să mă minunez de practic neabordarea lui în cadrul diverselor forme ale practicării creștinismului. Partea

sonoră a Cărții Cărțiiilor este total neglijată, deși ea cuprinde o multitudine de referințe la sonor.

De pildă, partea centrală, aflată la mijlocul celor 66 de cărți care formează Biblia, Psalmii, este constituită din texte de cântece, de la care nu ne-au rămas decât versurile. Iar Biblia este plină de astfel de cântece „fără melodie”, de la Cântecul lui Moise după trecerea Mării Roșii, la cântecul Mariei după momentul Bunei vestiri, celebrul „Magnificat”. Dar acestea sunt doar sunetele organizate în cântece, Biblia este plină de sunete ale naturii, ale diferitelor personaje, sau ale altor ființe vii, pomenite pe fiecare cele peste 1200 de pagini a celei mai traduse și tipărite surse de învățătură din toate timpurile.

Cristian Mladin: Vremurile sunt tulburi, lumea e într-o continuă schimbare, progresul tehnic este accelerat, dar în aceeași măsură și stress-ul cotidian este tot mai accentuat și ne acaparează implacabil. Considerați că arta este un panaceu, un antidot ce se opune griului cotidian? Mai putem vorbi de o revoluție artistică? Sau, dimpotrivă, arta este o reminiscență a ceea ce a fost în Renaștere, de exemplu, și nu mai are un impact major în viața noastră, a tuturor?

Dorin Frandeu: Constat faptul că ceea ce numeam artă, a devenit o parte din ce în ce mai nediferențiată a unui continuum cotidian. Muzica de orice fel a devenit excesiv de accesibilă datorită posibilității de a putea fi înmagazinată ca atare, reproducă de câte ori se dorește, fragmentată sau „îmbunătățită”, în orice situație, la orice oră din zi sau noapte în orice postură te-ai afla. Una dintre atracțiile muzicii era unicitatea contactului live cu o interpretare. Pentru astfel de „contacte”, de-a lungul timpurilor, s-au depus eforturi imense, de la cele arhitecturale, prin construirea unor spații speciale pentru accesul la opere de arte temporale (muzică, teatru, balet), până la sacrificii materiale (achiziționarea biletelor, a

vestimentației adecvate participării, a transportul la puținele locații unde se petrecea actul artistic, etc.).

Contactul cu muzica, în alte vremuri, era incomparabil mai rar decât în prezent și făcea parte dintr-o situație aproape sincretică. La biserică, la horă sau șezătoare, la nunți, botezuri, înmormântări, la crâșmă, la chefuri, sau, de prin secolul XIX, în săli special construite. Nu cred că se va vorbi de o revoluție artistică, ci de una sociologică. Muzica era doar o mică parte a mediului sonor, una cu caracteristici distincte. Majoritatea contemporanilor noștri au intrat într-o adevărată nebunie a automodelării propriului abient sonor, în copleșitoarea majoritate a cazurilor, fără a avea nici tradiție ori educație, doar/dar cu minuscule gadgeturi legate wi-fi de depozitele globale, sau de propriile lor „memorii externe”.

Dezideratul tuturor este acela de a „umple” totul cu sunete comandate de ei, care să le domine pe cele naturale, produse de alții, ori de tehnologie. În momentul de față suntem în situația în care ar fi nevoie de resetarea comportamentului începând de la primele luni de viață. Se neglijează faptul că viitorul făt reacționează la sunetele care se petrec în jurul mamei deja, după primele cinci săptămâni de la concepție. De regulă, se începe cu constatarea unei zestre genetice. Ar trebui luată în seamă și ceva ce seamănă cu acea zestre dar care se referă la moștenirea unor situații sonore petrecute în preajma mamei.

Nu după multă vreme de la începutul vieții aeriene, la o vârstă din ce în ce mai fragedă, noul om intră într-un adevărat malaxor de situații instituționalizate: familie, creșă, grădiniță, școală etc. Cei din jur sunt deja victime/beneficiari și manipulatori ai celor mai eficiente inventare/parcuri/depozite de surse sonore și de sunete singulare sau gata ordonate, diverse limbaje lingvistice ori muzicale, rod al civilizațiilor de

pe întreg mapamondul și a cel puțin 200 de ani de schimbări de gusturi ale diverselor civilizații.

Noii membrii ai oricăror colectivități intră și vor trăi în acest vacuum sonor fără nici cea mai vagă pregătire sau protecție. Aria de accesibilitate voluntară sau involuntară a informării sonore a depășit chiar sistemul solar. Din nefericire ea nu poate fi stopată nici la nivel individual căci Dumnezeu nu ne-a creat pleoape la urechi ca să ne întrerupem voluntar relația sonoră cu mediul în care suntem imersați, nici la nivel comunitar, receptarea rețelelor radio și digitale nu pot fi limitate geografic. Doar o educație adecvată, ținută și asiduă ar putea re poziționa oamenii față de propria sonosferă.

Cristian Mladin: Ați avut prilejul să descoperiți la pas caracteristicile artei la nivel local, național și internațional. Cum evaluați prezentul, raportat la realitatea artistică din urmă cu douăzeci-treizeci de ani, să spunem? Cum va fi apreciată și reprezentată arta în viitor, în opinia dumneavoastră?

Dorin Frandeuș: Total diferit. Imixtiunea, „ajutorul” IA va îndepărta și mai mult arta autentică de consumator. Publicul, potențialul adresant tradițional al artiștilor, tot mai puțin familiarizați și educați pentru a aprecia arta autentică, se va deplasa în continuare cu precădere către zonele divertismentului, împinși de mass-media și rețelele de socializare, părăsiți practic de școală și părinții formați în aceleași tendințe. Tradițional, în situații tradiționale (în săli de concerte, cu comportament și vestimentație adecvată) muzica așa numită „cultă” va evolua ca o nișă și mai restrânsă. Autenticitatea și valoarea intrinsecă a artei va susține această situație, care ar trebui dezvoltată, nu neglijată, marginalizată, ostentativ chiar.

Cristian Mladin: Închei periplul nostru cultural cu o întrebare multiplă. Care sunt artiștii dumneavoastră preferați și cine sunt mentorii care v-au format și îndrumat pe parcursul dumneavoastră cultural? Ce proiecte artistice aveți în viitor?

Dorin Frandeuș: Este o întrebare extrem de dificilă cu privire la preferințele în domeniul creației și probabil și al interpretării, așa că doresc să trecem peste ea. Cât privește mentorii, aceștia se raportează la vârsta la care am avut șansa să am acces la ei. În privința studiului pianului au fost doar patru: d-na Tulogy Sarolta, în perioada preșcolară, profesoarele de pian Szarvady Rozsa Iren și Georgia Graziela în timpul studiilor preuniversitare și maestrul Harald Enghiurliu la Conservatorul de muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca. Cu foarte mici excepții, toți profesorii din perioada studiilor universitare îi consider mentori formatori în domeniul în care predau: Emil Simon – dirijant orchestră, Pop Dorin-dirijant cor, Vasile Herman – forme muzicale, Max Eisicovics – contrapunct palestrinian, Dan Voiculescu, Junger Erwin și Vermessy Peter – contrapunct baroc, Ioan R. Nicola și Traian Mârza la folclor, Gheorghe Buș – filozofie, dr.Celestin Cherebețiu și Hans Peter Turk – armonie, Gerda Turk – muzică de cameră, Wilhelm Demian – teoria instrumentelor și orchestrație și nu în ultimul rând cel care mi-a condus și studiile doctorale, dr. Angi Ștefan.

Un loc special l-au constituit măestrîii cu care am avut șansa să fac studiile de stilistică și compoziție: dr. Sigismund Toduță și dr. Cornel Țăranu. O importantă contribuție la formarea mea spirituală au avut-o cei cu care am lucrat în paralel și în domeniul artelor plastice, istoricii de artă Ditroi Thomas și Liviu Vătășianu, Dorina Crișan în domeniul sculpturii și ceramicii, mai apoi Mariana Scherg în domeniul textile-arte decorative.

Pentru mai departe, continuă preocuparea de a găsi metode cât mai eficiente de conștientizare în rândul tineretului, de la cele mai fragede vârste, cu privire la dimensiunea sonoră a realității în care trăiesc și se dezvoltă, precum și a dublei calități față de aceasta: cea de receptor fără putință de a se

decupla de realitatea sonoră și cea de contributor la formarea și structurarea mediului sonor.

O altă direcție de interes este cea a repunerii în atenția contemporanilor mei una dintre cele mai neglijate zone ale muzicii: cea sacră, complet neglijată în perioada comunistă iar acum fragmentată și neadecvată situațiilor actuale.

Cristian Mladin: Vă mulțumesc pentru timpul acordat, pentru amabilitate și opinii constructive! Să fie Artă!

**„Am dorit să-mi trăiesc viața în așa fel încât
dacă marele Avram Iancu ar învia, să fie
mândru de mine!”**

Interviu cu Avram Iancu, sportiv, scriitor și speaker motivațional

Timpul este un etalon care este disponibil în mod egal pentru toți. Felul în care încadrăm realizările noastre în spațiu-timp, ne diferențiază însă. Liberul arbitru e cel care ne conduce spre alegerile noastre. Putem să ne cantonăm în zona de confort fără prea mult efort. Sau, dimpotrivă, putem face un efort susținut în a obține realizări deosebite, proces care însă nu se va desfășura și integra în zona de confort.

Astăzi avem alături un interlocutor deosebit, în persoana domnului Avram Iancu, un sportiv de excepție al României. Să pornim așadar într-o călătorie imaginară, alături de invitatul nostru.

Cristian Mladin: Atunci când porți numele unui ilustru înaintaș, te poți simți predestinat să te ridici la un nivel personal cât mai ridicat, care să facă cinste numelui său, dar în primul rând persoanei tale. Care este povestea alegerii numelui tău de către părinți și cum ți-a influențat viața această alegere?

Avram Iancu: Eu nu mă simt predestinat să mă ridic la un astfel de nivel, însă, întotdeauna mi-am dorit ca măcar să nu fiu un epigon. Ba mai mult, am dorit să-mi trăiesc viața în așa fel încât, dacă marele Avram Iancu ar învia, să fie mândru de

mine. Sau cel puțin să nu-i fie rușine. Povestea alegerii numelui este simplă. Numele de familie este Iancu (ca a Crăișorului Munților). Aici n-a fost nicio alegere, poate că este ceea ce aminteai în întrebare: destinul. Situația fiind de așa natură, bunica mea a zis: „dacă tot îl cheamă Iancu, hai să-i punem și prenumele Avram, evident, cu trimitere și cu gândul la marele nostru erou național. Mama a ținut ca să mai am încă un prenume, Marius. Nu am înțeles niciodată de ce a trebuit să-mi strice frumusețea de nume. Am înțeles după 41 de ani de viață, când municipalitatea a redenumit Bazinul de Înot Didactic din Petroșani cu numele meu: Iancu Avram Marius. Dacă nu aveam acest prenume s-ar fi creat o confuzie teribilă, între cei doi Avram Iancu (cel mare și cel mic).

Cristian Mladin: Trăim într-o societate în care modelele pe care tinerii (și nu doar tinerii) se focalizează sunt cele ale căror realizări țin capul de afiș al revistelor de scandal. Dar iată că avem și excepții de la regulă. Absolvent al Facultății de Limba și Literatura Română din cadrul Universității „Spiru Haret”, în prezent, Avram Iancu este bibliotecar la Biblioteca Municipală Petroșani.

Prima realizare notabilă, de nivel mondial, a fost în anul 2016, an în care ai realizat traversarea Canalului Mânecii, în premieră pentru România. Cum a fost pentru tine această experiență și care a fost motivația ta atunci când ai decis că dorești să faci această traversare?

Avram Iancu: Dacă ar fi să vorbesc despre acest subiect, aș putea să vorbesc și să dezvolt până mâine dimineață, deoarece a fost bătălia vieții mele. Totul a început de la citirea unei povești fabuloase a unui soldat din armata franceză, care, în urma înfrângerii suferite în bătălia de la Waterloo, a preferat aventura nebunească de a traversa înot Canalul Mânecii pentru a evita deportarea în Anglia. După 30 de ore de agonie, eroul meu, reușește să atingă țărmul Franței și să-și câștige libertatea.

Am fost profund mișcat de acest om, care și-a riscat viața pentru o motivație frumoasă: libertatea. A stabilit și o premieră mondială absolută, traversarea celebrului Canal, înot. Am observat că, în 200 de ani, nu a traversat înot nici un român și m-am enervat. Am cântărit situația și am luat marea decizie: o voi face eu!

Cristian Mladin: Trăim vremuri în care avem tendința să minimalizăm importanța familiei, a religiei sau a faptelor caritabile. Acești trei piloni au fost și sunt fundamentul unei societăți sănătoase. Ești tatăl a trei fete, soț și bun creștin. Astfel, ești înconjurat de dragoste și credință, cele mai evolute deziderate actuale. Pe parcursul anilor, la un moment dat, s-a pus vreodată problema pericolelor la care te expui pe tine (și indirect familia)? Ai avut îndoieli asupra rezilienței familiale?

Avram Iancu: Bineînțeles că s-a pus problema pericolelor, deoarece acestea chiar există. Dar îmi „fuge” mintea către un titlu de emisiune „Nu riști, nu câștigi”. A rămâne în zona de confort este cel mai simplu. Mă bucur că familia mea a fost întotdeauna alături de mine chiar dacă a trăit emoții și temeri inerente.

Cristian Mladin: Politica este un fenomen care ne afectează direct sau indirect pe noi toți în ansamblu, ca indivizi și ca societate. În 2019 ți-ai anunțat candidatura la alegerile prezidențiale din România ca independent. Ce obiective/direcții/programe ai avut în plan și ce anume te-a determinat să te retragi din cursa pentru alegerile prezidențiale?

Avram Iancu: Trebuie să recunosc că este o întrebare deosebit de incomodă. Nu mă așteptam la asta, dar vă răspund cu drag. Totul a plecat de la o afirmație pe care am auzit-o de vreo 30 de ani încoace: „oamenii buni nu se bagă în politică”. Ca și cum oamenii regretă faptul că cei buni stau deoparte. Ei bine, eu mă știam a fi un om bun. În naivitatea mea, chiar am crezut că în țară există o „armată” de astfel de oameni. Deși toți

apropiații mei m-au avertizat și m-au sfătuit să stau „cumințel”, eu am simțit că trebuie să fac asta. Dacă ascultam de sfaturile apropiaților, era bine. Dar ajungeam la 75 de ani și atunci aș fi trăit în continuare cu iluzia că aș fi putut să fac ceva pentru țara mea și nu am făcut-o. Deși am candidat „independent”, am realizat cât este de subțire acea „armată a oamenilor buni”.

Cristian Mladin: Vechii latini spuneau „verba volant, scripta manent”. În 2019 ai lansat primul tău volum de autor intitulat „Schimbarea ești tu”, un volum motivațional am putea spune. Care a fost impactul scrierii acestei cărți asupra vieții tale? Ai în plan scrierea unui alt volum?

Avram Iancu: Am simțit nevoia de a transpune aventurile mele acvatice (și nu numai) între copertile unei cărți. Astfel, povestea care a plecat din bibliotecă, s-a reîntors acolo, sub o altă formă, motivațională. Așa cum faptele lui Jean Salatti s-au dovedit inspiraționale pentru mine, cine știe, poate că și poveștile mele vor fi motivaționale pentru alții, acum și întotdeauna. Da, voi mai scrie o carte, pe care o voi intitula „Provocarea Rinului”. Asta pentru că am înotat în anul 2023 tot Rinul pentru integrarea României în Spațiul Schengen.

Cristian Mladin: Știm că istoria se repetă. Părinții și bunicii noștri au fost și ei copii, au fost și ei rebeli la rândul lor, iar diferențele dintre generații erau vizibile și atunci. Așa sunt și acum. Nimic nou sub soare. Cum era copilul Avram Iancu în familie și în raport cu ceilalți copii?

Avram Iancu: Nimic din ceea ce am fost ca și copil nu prevestea succesul actual. Am fost un copil absolut simplu, normal. Un motiv în plus pentru oricine să fie încurajat, întrucât orice om poate face fapte mărețe fără să beneficieze de condiții speciale.

Cristian Mladin: După munca de peste zi, ajunși acasă, simțim bucuria de a fi alături de cei dragi, de familie și copii. Care este mâncarea ta preferată și ce hobby-uri te împlinesc?

Avram Iancu: Îmi place brânza de capră cu roșiile cultivate cu propriile mâini în solarul de acasă, cu ardei iute tot de acolo. Iubesc și practic tenisul de masă, ciclismul și alergarea.

Cristian Mladin: Odată atins un obiectiv, mulți oameni de succes își pregătesc deja atingerea următorului obiectiv, de obicei mai mare. Care sunt planurile tale de viitor ca sportiv dar și ca soț și părinte?

Avram Iancu: Întotdeauna am spus că, dacă voi avea în continuare sănătate, sprijin financiar și dacă acțiunile mele vor găsi rezonanță în sufletele oamenilor, voi continua să activez în acest domeniu. Cu siguranță veți auzi despre ele. Nu am planuri făcute pe un cincinal întreg.

Cristian Mladin: Îți mulțumesc pentru răbdare și sinceritate și îți doresc multă sănătate și fericire. Sunt, în opinia mea, cele mai importante. Citius, altius fortius!

**„Artistul are capacitatea de a juca un rol
semnificativ în educarea publicului și în
provocarea acestuia de a gândi critic”
Interviu cu artistul plastic Cosmin Moldovan**

Dincolo de aparențele formale ale arealului cotidian, există oameni care transcend spațiul și timpul prin creațiile lor. Căci artiștii sunt cei care pășesc peste pragul delimitat al convenționalului, iar viziunile lor prind viață într-un univers palpabil, aparținând atât oniricului cât și pragmaticului.

Invitatul nostru de astăzi este Cosmin Moldovan, artist plastic și profesor la Colegiul de Arte „Sabin Drăgoi” din Arad. Să deschidem așadar poarta spre vis, rămânând însă ancorați în realitate.

Cristian Mladin: Rolul asumat al unui artist este de a (se) produce (prin) emoție. Aflat într-o continuă căutare a sinelui, artistul se etalează în fața publicului său metamorfozat în lucrările sale. Ce te-a determinat să alergi calea artei și când ai înțeles că trebuie să urmezi acest drum?

Cosmin Moldovan: Fiecare artist are propria poveste și călătorie în lumea artei, iar motivele pentru care alege să-și exprime sentimentele și gândurile prin creație pot fi foarte profunde.

Pentru mine, această călătorie a început în adolescență, a fost mai degrabă o descoperire, care, pe parcurs, a fost influențată de o mulțime de lucruri, cum ar fi educația, iar

ulterior experiențele de viață, inspirațiile culturale și mentorii pe care i-am avut pe parcursul acestei călătorii care continuă...

Cristian Mladin: Cuvintele sunt redundante în cazul unui artist plastic, întrucât culoarea și forma dau putere mesajului său, substituind comunicarea verbală. Cum apreciezi poziția artistului în societatea de azi, axată pe consumerism și globalizare?

Cosmin Moldovan: Poziția artistului în societatea contemporană, caracterizată de consumerism și globalizare, poate fi complicată și influențată de o varietate de factori. Într-adevăr, limbajul vizual al artistului, care este exprimat prin culoare, formă, mișcare și alte forme de manifestare, are capacitatea de a transmite mesaje puternice și poate chiar să evite utilizarea cuvintelor în comunicare.

Dar relația artistului cu societatea poate fi diferită. Pe de o parte, arta are capacitatea de a aduce critici sociale, de a pune accent pe problemele contemporane sau de a ilustra diversitatea culturală. Prin urmare, artistul are capacitatea de a juca un rol semnificativ în educarea publicului și în provocarea acestuia de a gândi critic.

În schimb, arta poate deveni uneori o marfă sau un produs comercial într-o societate care se concentrează pe consum și globalizare. Galeriile de artă, târgurile de artă și site-urile online devin o modalitate de a găsi artă.

Cristian Mladin: Orice creator are ca obiectiv originalitatea. Într-o lume a contrastelor, a fi original e un obiectiv tot mai greu de atins. Ce dorești să transmiți prin lucrările tale și care sunt motivele pe care le accentuezi în acest sens?

Cosmin Moldovan: Indiferent de domeniul lor de activitate, mulți creatori aspiră la inovație. Cu toate acestea, originalitatea poate părea o provocare într-o lume bogată în influențe culturale și artistice. Originalitatea nu înseamnă

întotdeauna să fii complet izolat de influențele din jur; mai degrabă, înseamnă să aduci ceva unic și personal în creația ta.

Eu personal doresc să transmit o varietate de mesaje prin intermediul lucrărilor mele. Aceste mesaje reprezintă anumite trăiri personale, critici sociale, explorări estetice sau pur și simplu dorința de a comunica cu publicul într-un mod creativ. Motivele diferă în funcție de viziunea și experiențele anumitei perioade pe care o traversez.

Accentuarea anumitor motive sau teme în lucrări mele sunt o modalitate de a-mi exprima identitatea sau de a aborda anumite probleme care mă preocupă. Ca și majoritatea oamenilor, artiștii decid uneori să se concentreze pe anumite elemente pentru a crea un limbaj artistic cunoscut și pentru a menține o coerență în lucrările lor.

Fiecare artist are motivele și obiectivele sale pentru a crea, iar găsirea de noi idei poate fi o căutare continuă.

Cristian Mladin: Sculptura este un domeniu frumos și provocator în același timp întrucât, pentru a putea crea, e nevoie de cunoaștere din sfera celorlalte ramuri ale artelor plastice. Și totuși, tendințele actuale sunt puternic contrastante cu sculptura renașcentistă, spre exemplu. Modelele și temele Renașterii sunt prezente aici și acum. Sculptura modernă nu mai abordează arta în maniera clasică însă. Cum explici această schimbare de paradigmă în sculptura actuală în particular și în extenso, în arta contemporană?

Cosmin Moldovan: Evoluțiile sociale, tehnologice și culturale au dus la schimbări de paradigmă în arta și sculptura contemporană. Această schimbare de direcție în arta contemporană este cauzată de mai multe motive:

– schimbările sociale și culturale: valorile, perspectivele și preocupările societății moderne s-au schimbat de-a lungul timpului. Identitatea, politica, mediul și tehnologia sunt printre

temele mai actuale pe care sculptura contemporană le folosește adesea pentru a reflecta aceste schimbări;

– progresele în tehnologie: datorită progresului tehnologic, artiștii au acum oportunități noi și neașteptate de a crea opere de artă. În sculptură, exprimarea creativă în moduri care nu erau posibile în trecut este posibilă prin utilizarea materialelor și tehnicilor moderne;

– diversitatea culturală și globalizarea: o varietate de influențe culturale și artistice au fost aduse împreună de globalizare. În mod obișnuit, artiștii contemporani sunt expuși la o gamă mai largă de stiluri, tehnici și perspective, ceea ce îi încurajează să producă lucrări inovatoare și eclectice;

– expresia individuală și imparțialitatea: expresia individuală și subiectivă este o preocupare frecventă în sculptura contemporană. Artiștii își folosesc creațiile pentru a-și transmite propriile experiențe și perspective, în opoziție cu tradițiile artistice mai standardizate.

Prin urmare, sculptura contemporană nu respinge în totalitate modelele și temele care au fost folosite în trecut; mai degrabă, le reinterpretează și le adaptează.

Cristian Mladin: Copiii sunt receptori ai informațiilor primite din societate și din mediul educațional. Ca profesor la Liceul de Arte „Sabin Drăgoi” cum îi percepi pe tinerii artiști pe care îi îndrumi, raportat la elevii celorlalte licee arădene, care nu sunt vocaționale? Te consideri privilegiat prin meseria de profesor, prin care poți forma caractere și viitori artiști?

Cosmin Moldovan: Ca și profesor la o școală vocațională, în cazul meu la Colegiul de Arte „Sabin Drăgoi”, am posibilitatea de a trăi o dinamică și o interacțiune cu elevii care diferă de cele din liceele non-vocaționale. Elevii de la școli de arte au adesea un interes și o pasiune specială pentru artă. Acest lucru poate duce la un mediu de învățare vibrant și devotat.

Imaginația tinerilor artiști poate fi entuziastă, deoarece se află într-un mediu care le permite să-și exploreze și să-și dezvolte creativitatea într-o măsură mai mare decât în clasele tradiționale de liceu. Poți vedea, de asemenea, un grad mai mare de implicare și dedicare al elevilor spre activitățile artistice; acest lucru poate fi motivant și stimulant pentru un profesor. A fi profesor într-o școală de arte înseamnă și a ajuta și a ghida elevii în dezvoltarea lor artistică și personală.

Experiența de a împărtăși cunoștințele, experiențele și îndrumarea lor în acest domeniu poate fi extrem de satisfăcătoare și semnificativă.

Cristian Mladin: Într-o societate influențată tot mai mult de evoluția AI (artificial intelligence), cum apreciezi evoluția artei pe termen scurt, mediu și lung? Ne vom orienta spre arta virtuală, cum ar fi NFT-urile (non fungible tokens) spre exemplu?

Cosmin Moldovan: Domeniul artei a fost influențat semnificativ de evoluția inteligenței artificiale (AI) și a efectelor tehnologiei digitale asupra societății. Artă este frumoasă tocmai prin diverstăea ei. Artiștii folosesc și vor folosi orice tehnologie nouă care va apărea în viitor, totul pentru a reprezenta și expune propriile trăiri... impactul îl vor evalua istoricii de artă.

Cristian Mladin: Cum procedează artistul Cosmin Moldovan atunci când începe să lucreze la un proiect artistic? Dar atunci când ajunge acasă, la familie, după o zi încărcată?

Cosmin Moldovan: În general, artiștii pot folosi abordări diferite atunci când lucrează la proiecte artistice, iar stilul în care își petrec timpul acasă poate varia în funcție de interesele, valorile și personalitatea fiecărui artist. În timp ce unii artiști pot prefera un proces mai planificat și structurat, alții pot prefera să se dedice complet proiectului lor, să experimenteze

tehnici noi și să se lase inspirați de mediul lor. Eu mă regăsesc în ambele situații.

Cristian Mladin: Se spune despre un om că moare cu adevărat doar atunci când nu își mai aduce aminte nimeni de el. Există anumite voci care spun că Aradul este „mort” din punct de vedere cultural. Care este opinia ta, legat de acest subiect? Ce se poate îmbunătăți în politica locală, raportat la viața culturală a urbei?

Cosmin Moldovan: Aradul NU este „mort” din punct de vedere cultural. Opiniile despre vitalitatea culturală a unei comunități pot varia în funcție de perspectivele individuale, dar este important să se evalueze și să se dezbată aceste chestiuni în mod deschis și constructiv. În ceea ce privește Aradul sau orice alt oraș, îmbunătățirea vieții culturale implică adesea o colaborare între autoritățile locale, instituțiile culturale, artiști și comunitatea în ansamblu.

Cristian Mladin: Aflat într-o perpetuă frământare interioară, artistul nu ajunge niciodată în mod real la finalul căutărilor sale. Ce proiecte artistice ai în plan și ce ți-ai dori de la anul 2024 în plan personal și artistic?

Cosmin Moldovan: Așa cum ai afirmat, artistul nu ajunge niciodată în mod real la finalul căutărilor sale. Pentru mine anul 2024 este un an al unor noi provocări și finalizarea unor proiecte mai vechi.

Cristian Mladin: Mulțumesc pentru sinceritatea și bunăvoința de a purta acest dialog cultural și îți doresc multă sănătate și putere de muncă pentru viitor. Să fie Artă!

Cosmin Moldovan: Mulțumesc pentru urări și eu. Îți doresc mult succes în tot ceea ce întreprinzi!

**„Las spectacolul să mă joace pe mine iar
bucuria mea este fără margini”**
**Interviu cu Izabela Cotescu, actor-păpușar al
Teatrului Clasic „Ioan Slavici” din Arad**

Pentru unii oameni, copilăria e o stare de spirit. Se pot numi binecuvântați. Iar atunci când pasiunea devine meserie, bucuria crește exponențial. Avem astăzi alături de noi un invitat special, în persoana Izabelei Cotescu, actor-păpușar al Teatrului Clasic „Ioan Slavici” Arad. Să închidem preț de o clipă zgomotul minții și să ne întoarcem în lumea copilăriei și a viselor.

Cristian Mladin: Timpul este un etalon predefinit atunci când avem nevoie de validare sau organizare. Pentru un artist-păpușar se pare că timpul s-a oprit la perioada copilăriei. Cum vezi această proporție spațiu-timp raportat la spectacolele de marionete?

Izabela Cotescu: Hai să le luam pe rând.

Timpul. Există o teorie a timpului non-liniar în fizica cuantica. Această teorie, pentru mine, reprezintă realitatea dintotdeauna. În momentul în care intru în scenă, alunec într-un timp care curge diferit, legile sunt diferite, e o întreagă lume la care am acces, cu o intensitate care diferă de la un spectacol la altul. Am experimentat acest fenomen dintotdeauna, doar că, la începutul carierei mele, nu înțelegeam ce se întâmplă. Era foarte ciudat pentru mine saltul într-un spațiu-timp în care corpul meu face altceva, vocea mea sună altfel, parcă alte legi

gvernează și mă mișca pe mine ca pe o marionetă. După ce am învățat ce înseamnă transa meditației, a creației, a visului, am exersat acest salt și în viața de zi cu zi.

Trec acum la organizare, pentru că se leagă cumva. În viața de zi cu zi, organizarea mea se face spontan, în funcție de nevoile și dorințele mele. Știu sigur că, văzut din afară, pentru unii, pare că merg haotic, sar de la o activitate la alta, de la un subiect la altul, fără să-l fi epuizat/terminat pe primul.

În „haosul” acesta, eu am o eficiență maximă, din punctul meu de vedere. În lumea mea, eu mă joc după regulile mele și am o flexibilitate maximă în raport cu mediul exterior. Iar punctualitatea mea mă surprinde și pe mine. Ajung unde am nevoie, exact când am nevoie.

În scenă, organizarea vine din altă parte. Tot ce am de făcut, este să mă relaxez și să păstrez credința că acel spectacol este cel mai bun în care am jucat vreodată. Las spectacolul să mă joace pe mine iar bucuria mea este fără margini.

Am ajuns la validare. Această nevoie internă a fost prezentă până la un moment dat. Apoi, când am înțeles că fiecare individ este unic, are propria lui lume interioară, cu propriile reguli, validarea și-a pierdut sensul, pentru că nu avem același sistem de referință. Cum știu că am făcut bine ceva? Simt! Atât. Accept și respect opiniile radical diferite, ador conversațiile în acest sens, ador să descopăr puncte de referință diferite de ale mele.

Aș mai adăuga aici că am lucrat la recâștigarea copilăriei și disponibilitatea jocului spontan în scenă timp de trei ani, primii trei ani ai mei pe scena de la „Marionete”. A mai durat 15-20 de ani să introduc asta în viața de zi cu zi.

Acum lucrez zilnic asupra acestui aspect, conștientă fiind că doar așa ajung la congruența deplină, necesară pentru

experimentarea vieții, completă și bogată pentru mine și cei ce își doresc să interacționeze cu mine, pe scenă și în viață.

Cristian Mladin: Teatrul este una din cele mai vechi manifestări artistice ale omului. Din antichitate, au rămas la fel de actuale temele abordate de vechii greci, spre exemplu. Orice artist care e credincios artei sale, tinde spre originalitate. Și totuși, alte voci spun că originalitatea este de fapt o utopie, că tot ceea ce era de spus, a fost spus deja. Cum te raportezi, ca artist, la acest aspect?

Izabela Cotescu: Originalitatea este intrinsecă fiecărui individ congruent cu sine, indiferent de subiectul abordat. Când ajung să conștientizez ce simt, ce gândesc, ce vorbesc și ce fac, și toate acestea să fie aliniată, devin unică, originală, indiferent că sunt pe scenă sau pe stradă. Este un proces continuu de recunoaștere și dezactivare a programelor automate după care funcționez. Astfel, mă redescopăr în fiecare zi, în fiecare situație, în fiecare interacțiune, în fiecare rol.

Unele interacțiuni sunt intense și profund transformatoare, altele sunt declanșatoare de tipare comportamentale, iar unele sunt pură bucurie. Deci, ideea că „tot ce era de spus a fost spus deja”, pentru mine este o premisă falsă. Fiecare individ este unic și are potențial infinit de exprimare. Cum alege fiecare să se exprime, este decizia fiecăruia. Cine intră în rezonanță cu ceea ce emit eu pe scenă, sau în viață, are parte de experiența mea, bucuria mea. Cine nu, are parte de o experiență pe care eu nu o cunosc.

Cristian Mladin: Există în viața unui artist perioade în care creativitatea și pofta de viață pot alterna cu momente de „secetă” artistică, de depresie sau de influență negativă din partea factorilor externi. Cum gestionezi în plan artistic diferitele perioade ale vieții tale?

Izabela Cotescu: Am doi factori care mă „deraiaza”: epuizare fizică și epuizare mentală. Dacă epuizarea mentală este evidentă „de la o poștă”, pentru toată lumea, cea fizică îmi este mai puțin ușor să o identific, până în momentul în care corpul meu zice „Stop!”.

În ambele cazuri, dorm. Sunt foarte atentă cu orele de somn, dar când ajung la epuizare fizică, corpul meu își ia fix cât are nevoie, indiferent de programul meu.

Nu am experimentat „seceta” de care amintești. În permanență am în desfășurare mai multe proiecte simultane, când mă blochez la unul, sar la celălalt. Setea de expresie a ființei mele interne este permanentă, doar, câteodată, până găsesc mijloacele de înfăptuire, durează o perioadă. Atunci îmi potolesc „setea” printr-o altă creație unde s-a copt modalitatea de exprimare.

Cristian Mladin: Dacă la actorii de dramă, actul artistic nu este totdeauna despre echipă, existând ideea de one-man show sau monolog, în spectacolele de marionete, acest lucru nu este prea des întâlnit. Cum apreciezi munca în echipă? Consideri că pune suficient de bine în valoare calitățile artistice ale păpușarului ?

Izabela Cotescu: Există one-man show sau one-puppet show și în animație. Presupune o imaginație infinită, răbdare divină și muncă de „chinez bătrân”. Cât despre munca în echipă, consider că fiecare element/personaj din scenă este esențial și egal în importanță cu personajele principale. Aduce bogăție, iar ceea ce apreciez la astfel de roluri este libertatea creației.

Dacă personajele principale au o evoluție prestabilită, personajele secundare sau elementele de decor, ce pot deveni personaje într-un moment de inspirație artistică, oferă potențial nelimitat de exprimare. Într-un fel, exact aceste personaje

„secundare” evidențiază cel mai accentuat păpușarul. Acolo iese la suprafață creația, imaginația, geniul.

Cristian Mladin: Tehnic vorbind, trupa „Marionete” aparține de Teatrul Clasic „Ioan Slavici” Arad. De curând a fost pusă în scenă o piesă („We go together”) cu actori-păpușari și actori de dramă. Cum interacționează actorii de dramă cu cei marionetiști în astfel de proiecte? Crezi că actorii de dramă ar putea juca într-un spectacol de marionete, ca experiment artistic?

Izabela Cotescu: Am colaborat fantastic cu actorii de la dramă. Am explorat o zonă necunoscută pentru mine înainte. Pot să spun că disconfortul pe care l-am procesat, a fost semnificativ. Și în tot procesul meu, colegii de la dramă veneau pe rând să mă întrebe: Ești bine? Ce-i „baiul”? Te descurci? Nu era nevoie să le spun că trec printr-un stress ca la începuturile carierei de păpușar, era evident. Am primit suport, încurajări, îmbrățișări exact în momentele-cheie.

Le sunt recunoscătoare tuturor celor implicați în proiect, echipa extinsă implicând cabinieri, luminiști, sunetiști, regizor tehnic, fetele de la machiaj și coafură, dar în primul rând mulțumesc celui mai trăznit om, cel care a venit cu ideea ca eu să fac parte din acest proiect, „El Capo!”.

Cât despre jocul actorilor de la dramă, în spectacolele de animație, acest lucru se întâmplă deja. Avem o colegă la dramă care face un rol strălucit în „Punguța cu doi bani”. Îmi place așa de mult încât mă duc să văd spectacolul de câte ori îmi permite timpul. Și știu că mai sunt câțiva colegi care își doresc să experimenteze munca în teatrul de animație. Admir dorința lor de creștere și îmbogățire și anticipez cu nerăbdare bucuria colaborării.

Cristian Mladin: În teatru, indicațiile regizorale se pot plia sau nu pe personalitatea actorului. Cât de multă strictețe

există la un spectacol de marionete din punct de vedere artistic? Există loc pentru improvizație și spontaneitate într-un spectacol de marionete sau trebuie respectate indicațiile regizorale ad literam?

Izabela Cotescu: Acest aspect este în totalitate decizia regizorului. Sunt regizori care știu exact cum va arăta piesa, din prima zi de repetiție și își conduc repetițiile focusați pe viziunea lor. În cazul acesta, prefer rolurile secundare, unde focusul lor este diluat, iar eu am libertatea de exprimare proprie. Dacă totuși am un rol mai semnificativ, câștig o experiență nouă, o creștere pe o latura neexploată anterior. Oricum e win-win.

În majoritatea cazurilor se întâmplă un melanj al creației și toți ieșim din proiect cu un sentiment de împlinire. Și pentru că actul artistic este creație spontană, nici o reprezentare nu este identică cu cealaltă, când vorbim de același spectacol. În permanență sunt momente de improvizație și spontaneitate, fie că e vorba de inspirație, fie că e vorba de necesitate, când se întâmplă vreun accident, se strică o păpușă sau se rupe un fir. Cred că exact acest aspect de improvizație permanentă și spontaneitate aduce spectatorii la teatru, să vadă aceeași piesă de 10-15 ori. Vin să vadă ce se mai poate întâmpla în plus.

Cristian Mladin: Rolurile jucate de actorii-păpușari sunt diferite de cele jucate de actorii de dramă, Și totuși, actorul este atât transmițător de mesaj cât și receptor al bucuriei spectatorilor. El dăruiește parte din trăirile sale, încercându-se pozitiv în același timp, prin feed-back-ul spectatorilor săi. Cum trăiești rolurile jucate și cum te re-adaptezi vieții cotidiene, după un spectacol bine jucat? Care sunt sursele tale de inspirație artistică?

Izabela Cotescu: Starea de „flow”, de transă sau conexiune, în care sunt pe scenă este definită prin intensitate,

bucurie, senzație de ușurință a corpului, non-timp, energie inepuizabilă, filtrare a sunetelor. Câteodată aud ce rostește un copil din ultimul rând și nu aud ce zice colegul meu pe scenă, adică focus selectiv pe obiectul meu de interes și salturi spontane între personaje diferite, caractere contrastante, situații imprevizibile.

Dezvoltarea acestui fel de a fi pe scenă, această deschidere, receptivitate, se prelungește în viața de zi cu zi. Readaptarea de la scenă la viață este inexistentă, doar dinamica scade. Pe scenă, lucrurile se întâmplă repede, un an trece în cinci minute. Probabil de aceea sunt percepută de unii oameni ca extrem de rapidă în luarea deciziilor în viața de zi cu zi. De obicei sunt foarte flexibilă și relaxată în situații de disconfort, ceea ce este un mare avantaj.

Cristian Mladin: În perioada post-comunistă au apărut multe proiecte private în domeniul teatrului de marionete. Astfel, spectacolul călătorește primul în fața copiilor, la grădinițe sau diferite evenimente publice. Micii spectatori nu mai vin, astfel, într-o instituție de artă, ci arta vine în întâmpinarea lor. Crezi că s-a găsit în acest mod o nișă, insuficient exploatată până atunci?

Izabela Cotescu: Categoric da. E foarte importantă diversificarea. Și, pentru că am avut și eu parte de această experiență a spectacolelor în grădinițe, pot să spun că este foarte diferit acel fel de spectacol. Cei mici vin și la teatru – nimic nu poate înlocui atmosfera sălii de spectacol – și beneficiază și de spectacolele din grădinițe. Pot astfel să experimenteze ambele forme de artă. Este win-win pe toate planurile.

Cristian Mladin: Dacă ai fi exilată pe o insulă pustie, ce ai lua cu tine și de ce?

Izabela Cotescu: Nu aş lua nimic. Nimic vechi nu are sens într-o lume nouă. Şi dacă ar avea sens, nu aş avea cum să ştiu din poziţia actuală.

Cristian Mladin: La început de an obişnuim să ne facem planuri de viitor. Ce îţi propui să laşi în urmă în anul 2024 şi ce îţi doreşti să vină în calea ta ca om şi ca artist?

Izabela Cotescu: Tot ceea ce a fost de lăsat în urmă, până în momentul de faţă, a fost lăsat în urmă.

Îmi doresc foarte mult să iau parte la un proiect de film de animaţie cu păpuşi. Am experimentat asta o dată şi mi-a plăcut foarte mult.

Îmi doresc experienţe noi, cu artişti noi, îmi doresc un spectacol de animaţie în care să introduc dragostea şi pasiunea mea, tangoul. Nu contează că e 2024 sau alt an. Îmi doresc un spectacol de animaţie în combinaţie cu inteligenţa artificială (AI), chiar dacă nu am nici cea mai vagă idee cum ar putea să fie un astfel de spectacol. Îmi doresc şi mă pregătesc pentru posibilităţi infinite de explorat şi dezvoltat.

Aleg să trăiesc în vis şi să mă joc în viaţă, până când visul se întrupează în viaţă, viaţa mea...

Cristian Mladin: Mulţumesc pentru gânduri, vise şi speranţe împărtăşite. Să fie Artă!

„Dacă se ajunge în situația în care, în artă, contează mai mult tehnologia decât amprenta personală și creativitatea, există un risc ca arta să devină ceva standardizat”

**Interviu cu muzicianul și compozitorul
Petre Ionuțescu**

Atunci când sunetele călătoresc în eter spre și dinspre noi, mesajul prinde formă. Dacă se transformă în cuvinte, devine o formă de comunicare. Transpuse în muzică însă, sunetul devine o formă non-verbală de comunicare, la fel de eficientă, de a transmite mesaj.

Avem astăzi plăcerea de a purta un dialog despre artă și muzică, despre trecut, prezent și viitor, cu muzicianul și compozitorul Petre Ionuțescu. Așadar, haideți să facem un prim pas în această călătorie artistică alături de invitatul nostru.

Cristian Mladin: Atunci când inocența copiilor ia forma jocului, personalitatea acestora se face simțită prin alegerile lor. Mulți dintre ei își doresc să devină medici, polițiști sau constructori. Ce ți-ai dorit să fii când vei fi mare (copil fiind)? În ce fel s-a manifestat înclinația spre muzică?

Petre Ionuțescu: Am fost înconjurat de mic de diferite instrumente, pe care le vedeam ca pe niște jucării, un context favorabil pentru copilăria mea. Pentru mine, primul mediu muzical a fost familia; când eram mici, eu și frații mei ne

făceam un fel de cornete din hârtie pe muștiuc, porneam radioul sau casetofonul, alegeam muzică instrumentală (cu instrumente de alamă, gen fanfară) și cântam cu toții până când ne bufnea râsul.

Primul meu profesor de muzică a fost tatăl meu, care mi-a insuflat foarte frumos dragostea pentru cântat și pentru muzică. Îmi amintesc când tata îmi preda primele lecții de trompetă fratelui meu mai mare, eu eram atent și deprindeam foarte repede tot ce îmi învăța.

Printre primele mele apariții în public, a fost cea din clasa a patra. Învățătoarea a fost plăcut impresionată de abilitățile mele muzicale și mi-a propus să cânt cu trompeta prin toate clasele din școală. Am cântat tema principală din „Oda bucuriei” de Beethoven și îmi amintesc că am fost destul de emoționat.

Am cântat de când eram foarte mic în fanfara tatălui meu, apoi în biserică, în școală și la „Casa Pionierilor”. Iar după toate astea, lucrurile au decurs în direcția înscrierii la Liceul de Muzică „Sabin Drăgoi” din Arad, unde am luat contact cu muzica simfonică și jazz.

Cristian Mladin: În arealul artei muzicale există unele voci care afirmă că jazz-ul este o transpunere pe note a sunetelor naturii. Cum ai pătruns în această lume a jazz-ului și care au fost motivele pentru care ai făcut această alegere?

Petre Ionuțescu: Consider că muzica în sine poate fi și o formă de expresie a naturii. Cu privire la cărarea stilistică muzicală a jazz-ului, am început să o descopăr în copilărie, ascultând la radio diferite piese, apoi am început să descopăr artiști consacrați și să experimentez la rândul meu. În liceu, am format împreună cu niște colegi, prieteni dragi, prima mea trupă de jazz „Junior Jazz” Band.

Când eram student la Conservator, am cântat în filarmonici și în orchestre simfonice. Concomitent, am început

să dezvolt proiecte de altă factură stilistică: acid jazz, funk, rock, fiind invitat ca membru permanent sau colaborator în diverse trupe și proiecte muzicale. În proiectul personal, utilizez ingrediente stilistice diferite, cum ar fi jazz ambient, electronic, experimental, folosind o varietate de instrumente acustice.

Cristian Mladin: Latinii spuneau „ars longa, vita brevis”. Unii artiști, care își recunosc menirea, aleg să își construiască un drum propriu, alți artiști, pe parcursul drumului, se intersectează cu alte viziuni culturale și aleg varianta colaborărilor artistice în diferite proiecte. Care ar fi aspectele pozitive sau negative ale variantei solitare? Dar a variantei deschise spre influențe și colaborări în artă în general și în muzică în particular?

Petre Ionuțescu : Experiența mea s-a desfășurat mai mult în funcție de intuiția și de emoțiile pe care le-am simțit, fără să planific prea mult. Privind retrospectiv, îmi dau seama că mi-a plăcut să descopăr și să experimentez, atât alături de alți artiști cu care am colaborat, cât și pe cont propriu, în varianta solo.

Avantaje pot fi în ambele situații, cred că esențial e să te cunoști și să cauți ce conjunctură te aduce mai aproape de tine, ce te ajută să te descoperi și ce e reprezentativ, unic pentru tine ca artist. De asemenea, dacă alegi să urmezi un drum doar pentru oportunități și avantaje, există posibilitatea să te îndepărtezi de unicitatea ta.

Cristian Mladin: Un artist este într-o continuă transformare. Cei ce sunt atenți la tendințele actuale ale artei și culturii se adaptează acestui fapt. Putem aminti aici pe Madonna, David Bowie sau Loredana Groza, spre exemplu. Blazzaj, Petre Ionuțescu sau Trompetre, care este varianta care te definește cel mai bine?

Petre Ionuțescu: Cred că, la fel cum tendințele artei și culturii se modifică, și oamenii se schimbă pe parcursul vieții. Fiecare etapă și fiecare proiect mă definesc și au fost reprezentative pentru mine într-un anumit moment.

Cristian Mladin: Cunoaștem trecutul, trăim prezentul, dar nu putem vedea viitorul. Cum evaluezi formele actuale ale muzicii contemporane, raportat la trecut? Ce schimbări previzionezi că vor interveni în tendințele viitoare ale muzicii?

Petre Ionuțescu: E o întrebare destul de complexă. Muzica și arta în general, au avut o evoluție proprie. Cu toate acestea, chiar dacă există un prezent al muzicii, cred că au existat întotdeauna artiști care s-au rupt de tendințe și au transmis ceea ce au simțit, au fost vizionari și au ajuns să fie apreciați doar mai târziu.

Cred că omul poate fi, de fapt, creativ, oricând și oriunde, contextele pot fi diferite. Fiecare (re)descoperire a creativității e o chestie pur personală. Aș spune că fiecare moment pe care îl trăiești, poate să te dezvolte într-o activitate creativă, poți să îți lași liber spiritul imaginativ și inspirația poate să devină un mod de a fi care creează originalitate.

Cu titlu general, nu se poate contesta influența tehnologiei și modalitățile prin care aceasta poate interveni astăzi în artă. Consider că tehnologia, ca mijloc artistic, e o sabie cu două tăișuri: pe de o parte, artiștii ar trebui să fie deschiși să exploreze, pentru că sunt moduri în care tehnologia poate fi folosită foarte creativ, dar dacă se ajunge în situația în care, în artă, contează mai mult tehnologia decât amprenta personală și creativitatea, există un risc ca arta să devină ceva standardizat.

Cristian Mladin: Un artist găsește inspirație sub mai multe moduri și forme. Chiar și locul creației poate fi un cadru optim pentru noi valențe personale. Care sunt artiștii care te-au

influențat de-a lungul anilor și sub ce formă? Sunt și artiști pentru care muzica ta a fost un reper important?

Petre Ionuțescu: Într-adevăr, ca inspirație pentru creația muzicală sunt foarte multe aspecte, de la locuri, spații, la experiențe personale, la oameni pe care îi întâlnești, diferite tipuri și forme de artă. În afară de muzică, pentru mine, inspirația vine din aprecierea față de oameni, din întâmplări interesante, din trăiri, din emoții.

Sursa de inspirație și menținerea fluxului creativ au ca punct de plecare părinții mei, familia din care provin. Bineînțeles, natura mă încarcă mereu cu energia și creativitatea de care am nevoie.

Cred că toți artiștii se inspiră și inspiră la rândul lor prin ceea ce creează. Nu aș putea să dau un nume al unui artist etalon, am ascultat diverși artiști în diferite momente ale vieții și cu siguranță aceștia au contribuit la formarea mea ca artist. Printre artiștii pe care i-am ascultat recent se numără Jon Hassell, Murcof, Toshinori Kondo, Gianluca Petrella.

Cristian Mladin: Succesiunea anotimpurilor ne oferă confirmarea trecerii implacabile a timpului. Timpul este același pentru toți, este un etalon universal. O zi are 24 de ore, oriunde pe Pământ. Important este cum îl valorificăm. Ce face Petre Ionuțescu într-o zi obișnuită? Dar într-o perioadă fertilă din punct de vedere creațional?

Petre Ionuțescu: Nu le-aș separa, nu cred că sunt două tipuri diferite de zile – cele obișnuite și cele consacrate creației. Sunt zile în care observ și, la un moment dat, ceea ce observ ajunge să se transforme în creație. Astfel de zile sunt când mă plimb cu bicicleta prin natură cu băiețelul meu, merg la înot, petrec timpul cu cei apropiați, când merg vara la mare sau iarna la ski... Sunt și perioade în care mă focusez mai mult pe creație, compun, lucrez în studio, experimentez, fac mai des repetiții.

Cristian Mladin: Trăim o stare perpetuă de brainstorming. Iar ca om de cultură, un artist este situat la intersecția dintre mesaj și idee. Am văzut că ai avut o participare recentă la proiectele „Timișoara-capitală europeană 2023”. Care sunt proiectele tale de viitor ca om și ca artist?

Petre Ionuțescu: Consider că anul 2023, în contextul capitalei europene, a fost un spațiu cultural prielnic, creativ și inspirativ atât pentru artiști, cât și pentru pasionații de artă. Am participat la o serie de evenimente în cadrul programului cultural, printre care aș aminti proiectele „Sound of Unirii”, concertul susținut pe Bosfor în cadrul „CircumEuropa” și cineaconcertul „Revoluția Nevăzută”, sprijinite de Centrul de Proiecte Timișoara.

Pe viitor, voi continua să creez, să lucrez și să experimentez diverse aspecte muzicale și materiale discografice, să particip la diferite concerte și manifestații artistice.

Cristian Mladin: Mulțumesc pentru amabilitatea de a răspunde întrebărilor. Mulțumesc pentru sinceritate și deschidere. Să fie Artă!

„Umbrele din lumină sau lumina din umbre?”

Interviu cu artistul plastic

Sofia Klemenco

Umbrele din lumină sau lumina din umbre? O dihotomie care îndeamnă la reflecție, o dihotomie care poate fi experimentată de fiecare, dar cel mai bine de către un pictor, întrucât pictura este aceea care pune în practică cel mai bine aceste concepte. Avem astăzi alături de noi pe artista plastică arădeană Sofia Klemenco. Întrebări, dileme, inspirație, haideti să le descoperim în cele ce urmează alături de invitata noastră.

Mladin Cristian: Copleșiți de graba în care suntem angrenați în rezolvarea problemelor cotidiene, de multe ori uităm să privim cu inima o floare, o frunză sau un apus, acele lucruri mărunte dar care compun un tot minunat. Cum percepi acest micro-univers ca sursă de inspirație în lucrările tale?

Sofia Klemenco: În lucrările mele, lumina și umbra nu pot exista separat. Această dihotomie creează o atmosferă intrigantă. Este interesant de observat cum umbra poate fi văzută ca fiind creată de lumina care o proiectează, dar în același timp însă, umbra poate fi definită și ca absența luminii.

Tocmai această dualitate subliniază complexitatea și profunzimea în compozițiile mele. Eu am numit-o „pareidolie”: figuri inedite, fantastice, ce au legătură cu textura abstractă, jocul dintre imaginar și real care se materializează în dialogul

permanent cu creația și manifestările sale, în accidental, prin asocieri și ritmuri ca rezultat al unei iluzii vizuale cauzate de o forță imaginativă deosebită.

Între formă și culoare există o interacțiune reciprocă. Astfel, lucrarea devine un univers autonom, o lume în sine, cu legi proprii și rezonanțe spirituale accentuate.

Mladin Cristian: Aproape în toate formele artei, tendința actuală este de a produce o emoție puternică publicului, de a șoca prin orice formă, ca mijloc de a capta atenția. Dacă în teatru și film se utilizează nuditatea, dacă în literatură se folosește un limbaj agresiv ce abundă în imprecășii și invective, ce atitudini non-conformiste abordează pictura modernă, sub acest aspect?

Sofia Klemenco: În pictura modernă, există o varietate de atitudini nonconformiste, care contribuie la aducerea unui suflu divers și inovator în artă. Unele dintre acestea pot fi experimentarea de tehnici și materiale neconvenșionale. Unii artiști folosesc materiale reciclate sau tehnici mixte pentru a aduce un element surprinzător în lucrările lor.

Alții aleg să exploreze subiecte sensibile sau tabu, care provoacă adesea reacții puternice în rândul publicului, stimulând discuții despre problemele sociale sau politice majore, ca rezultat cauză-efect.

Există artiști care adoptă o abordare atipică față de normele estetice/etice tradiționale, atitudine care poate fi considerată provocatoare.

Unii artiști exploatează noile medii și tehnologii (artă digitală, artă interactivă), rezultând astfel posibilitatea de a produce idei și emoții puternice. Explorarea micro-universului este o sursă bogată de informație prin detaliile subtile pe care autorul le poate aduce în prim plan.

Această lume mică oferă o perspectivă nouă prin varietatea de forme, culori și texturi, ceea ce servește în procesul creativ, permițându-i artistului să descopere complexitatea lumilor aparent simple. Prin acest exercițiu se pot găsi noi modalități de a transpune detaliile creative pe pânză.

Mladin Cristian: În toate liceele vocaționale de artă sau în facultățile de Arte Plastice și Design se studiază Istoria Artei în scopul inculcării noțiunilor de bază ale evoluției artei, atât de necesară pentru formarea viitorilor artiști. Și totuși, foarte puțini artiști contemporani mai folosesc stiluri și abordări corespunzătoare unei alte perioade de timp. Ce s-a pierdut, ce s-a câștigat din punctul tău de vedere prin această abordare?

Sofia Klemenco: Este adevărat că mulți artiști contemporani se distanțează de stilurile și abordările clasice, adoptând în schimb noi tehnici și concepte care reflectă spiritul și tendințele actuale. Această abordare poate fi văzută ca o pierdere a tradiției și valorilor clasice, însă ea trebuie privită ca o evoluție naturală a artei.

Nimic nu se pierde, totul se transformă! Prin adoptarea unor stiluri noi, artiștii își pot exprima mai bine identitatea și mesajele pe care vor să transmită. Prin acest lucru, consider că arta contemporană devine mai diversă, predomină astfel ideea și conceptul.

Înțelegerea și respectarea cutumelor și teoriilor artistice au o valoare importantă în formarea unui artist, deoarece îi oferă o perspectivă mai amplă în relație cu propria sa formă de expresie vizuală. Este important să se găsească un echilibru între exprimarea personală și înțelegerea contextului actual în care trăim. În acest fel, arta poate evolua și se poate adapta la schimbările din societate.

Mladin Cristian: Pentru un artist aflat la început de drum, expozițiile colective sunt puncte de plecare pentru un

traseu propriu. Prin ce se diferențiază între ele expozițiile tale personale și care este criteriul determinant de a alege o anumită temă din perspectiva surselor de inspirație reale sau onirice?

Sofia Klemenco: Alegerea temelor din lucrările mele pornește de la observarea naturii, a relațiilor inter-umane, a emoțiilor. Prin această creație pot transmite o poveste, o experiență în strânsă legătură cu trăirile interioare. Ce rezultă de aici sunt forme ce derivă din subconștientul asumat.

Mladin Cristian: Dacă în alte perioade, premergătoare celei actuale, artiștii foloseau aproape exclusiv cadrul natural ca sursă de inspirație fie că vorbim de portret sau peisaj, artiștii contemporani nu mai pun un accent atât de susținut pe acest aspect.

Care ar fi din punctul tău de vedere locul optim creației pentru un artist, în atelierul personal, în natură sau acasă, în mijlocul familiei? Care ar fi avantajele și dezavantajele fiecărei opțiuni?

Sofia Klemenco: Cred că toate aceste experiențe ajută. Cel mai confortabil mă simt atunci când lucrez în intimitatea atelierului, unde mă pot concentra cel mai bine. Nu cred că există avantaje sau dezavantaje în alegerea locului creației. Totul ține de nevoile creative individuale ale fiecărui artist.

Mladin Cristian: Începând cu perioada adolescenței, personalitatea fiecăruia tinde să prindă contur. Uneori se definește și se permanentizează după o anumită perioadă de timp, alteori evoluează continuu până la sfârșitul călătoriei numită viață. Ce te-a atras spre artă și care au fost primele semne de artist, copil fiind?

Sofia Klemenco: Consider că fiecare copil se naște cu această calitate. Înainte să vorbească, copiii pot comunica prin semne, simboluri, amprente. Ele pot fi considerate naive, dar pot transmite o nevoie intrinsecă de atenție. Copiii sunt curioși

din fire și preiau informații de pretutindeni, trăind preponderent în imaginar și oniric.

Cred că prima dată când am „creat” ceva a fost scrijelind cu un cui pe tocul ușii. Nu am fost certată pentru asta, nici pentru faptul că, probabil, veneam acasă deseori cu uniforma plină de pete de culoare. Primul portret pe care l-am făcut a fost la vârsta de 11 ani, fiind al unui coleg de clasă, realizat în acuarelă.

Mladin Cristian: Asistăm în ultimii ani la o adevărată cursă a cuceririi spațiului. Dacă vor exista colonii marțiene sau selenare, spre exemplu, cum apreciezi locul artei în acest context?

Sofia Klemenco: Întotdeauna va fi nevoie ca omul să se exprime (oriunde s-ar afla) prin artă. Care este diametral opusă vieții cotidiene. Viața într-un alt mediu decât cel obișnuit ar fi o altfel de experiență și datorită descoperirilor științifice și tehnologice care ar putea aduce în prim-plan explorarea timpului și spațiului. Deocamdată ne putem doar imagina...

Mladin Cristian: Zilele se succed nopților, iar anii din viață nu sunt atât de relevanți în comparație cu viața (trăită) din ani. Ce face artistul plastic Sofia Klemenco într-o zi obișnuită, atunci când nu crează sau predă?

Sofia Klemenco: O zi frumoasă este atunci când îmi petrec timpul alături de familie. Ne place să călătorim, să descoperim locuri, obiceiuri și energii noi.

Mladin Cristian: Se spune că un singur gând nu poate avea loc într-o inimă. Un artist e o ființă delicată, cu trăiri atipice, materializate în creațiile sale. Consideri că, pentru un artist, este benefică apartenența la o asociație sau uniune de profil, sau, dimpotrivă, independent fiind, poate crea liber și liniștit, urmându-și calea proprie?

Sofia Klemenco: Apartenența la un grup este benefică din mai multe puncte de vedere: în primul rând este productivă

prin prisma colaborărilor cu alți artiști. De asemenea, există posibilitatea promovării lucrărilor personale în expoziții colective.

Mladin Cristian: Care sunt planurile de viitor ale omului și artistului Sofia Klemenco?

Sofia Klemenco: În prezent lucrez pentru a găsi modalități noi de exprimare, dar în același timp tind spre idei originale, ca rezultat al căutărilor personale și interumane.

Mladin Cristian: Mulțumesc pentru răbdare și bunăvoință, pentru idei și sinceritate. Să fie Artă!

**„Puteam să urmez un drum muzical comercial
mult mai facil. Totuși, eu am fost atras de
istorie, de muzica veche, inclusiv de
instrumentele vechi, foarte rare”
Interviu cu solistul trupei „Lupus Dacus”,
Marcel Sâpcu**

Distingem soluții atipice atunci când în calea noastră apar situații neprevăzute. În viața unui artist există multe intersecții care pot face diferența dintre obișnuit și extraordinar. Cei care croiesc drumuri noi, întâlnesc obstacole noi în drumul lor, dar rezultatul final aduce plus-valoare prin inedit.

Avem plăcerea de a discuta astăzi cu un instrumentist de excepție, solist al formației „Lupus Dacus” din Arad, Marcel Sâpcu. Deschidem așadar, alături de invitatul nostru poarta spre ceea ce caracterizează un artist de succes: inovația, non-conformismul și tenacitatea spre atingerea activelor propuse.

Cristian Mladin: Unele meserii sunt binecuvântate: dascălilor le încredințăm viitorul copiilor noștri, prin educația ce le-o oferă, medicii tratează suferințele trupului, iar preoții alină sufletele atunci când lumina se îndepărtează de noi. De ce ar trebui să urmeze un liceu vocațional un copil în perioada actuală, din punctul tău de vedere, ca profesor?

Marcel Sâpcu: În primul rând vă salut și vă mulțumesc pentru invitația de a răspunde acestor întrebări. În al doilea

rând mulțumesc pentru aprecierile aduse ca instrumentist și solist al trupei „Lupus Dacus”. Eu fiind un artist și profesor de peste 23 de ani, mă bucur foarte mult când îmi văd foștii elevi pe scene, unde bucură publicul, locul unde și eu mă regăsesc cel mai bine. Pe scenă.

Cred că trăim o perioadă unde noi și mai ales tinerii, ne exprimăm prin artă. Există și o mediatizare foarte bună în ceea ce privește exprimarea prin artă: dans contemporan, muzică și desen. Emisiuni televizate și multe concursuri. Un tânăr se regăsește pe el prin artă, mai ales prin improvizația dansului contemporan, (foarte la modă în ziua de azi) sau prin creația de picturi moderne.

Este o epocă a exprimărilor interioare, mai ales în rândul tinerilor ce doresc să își exteriorizeze sentimentele ce le trăiesc prin îmbrăcăminte, muzică, dans, desen, etc. Mai bine zis trăim o epocă a artiștilor.

Cristian Mladin: Latinii spuneau „de gustibus et coloribus non est disputandum” (despre gusturi și culori nu se discută). Muzica ascultată de tinerii de astăzi, diferă semnificativ de cea ascultată de generațiile anterioare. Și totuși, muzica clasică, cu compoziții create acum câteva sute de ani, este la fel de ascultată și azi. Pare un paradox. Cum explici acest lucru?

Marcel Sâpcu: Să știți că muzica, este tot educație. Mass-media are un rol foarte important, deoarece tinerii ascultă ceea ce se difuzează mai des sau ceea ce apare mai des pe Facebook, Tik-Tok, radio, emisiuni tv. Cum am descris mai sus, tinerii vor fi atrași de ceea ce se mediatizează mai mult.

În unele zone unde nu sunt filarmonici sau școli de muzică, tineretul va fi atras în mod sigur de alte stiluri de muzică. Într-adevăr, muzica clasică, cu compoziții de sute de ani, are totuși prioritate și în ziua de astăzi pentru mulți tineri, deoarece este muzica ce nu va muri niciodată.

Este stilul muzical ce nu aparține niciunui top muzical sau trend sezonier. Este muzica adevărată ce nu va fi schimbată sau modificată niciodată.

Cristian Mladin: Odată cu apariția internetului, coroborată cu dezvoltarea exponențială a tehnologiilor IT, accesul la artă și la muzică, în particular, este mult mai facil. Creațiile bine puse în valoare, au parte de o foarte bună audiență la public, audiență ce transcende barierele convenționale ale țărilor sau continentelor. Ce te-a făcut să te îndrepti spre muzica medievală, în contextul realității artistice actuale?

Marcel Sâpcu: Da, această întrebare mi s-a pus cel mai des. Puteam să urmez un drum muzical comercial mult mai facil. Totuși, eu am fost atras de istorie, de muzica veche, inclusiv de instrumentele vechi, foarte rare, cum ar fi cimpoiul medieval, schalmeiul și alte instrumente.

În această călătorie, am pornit la începuturi alături de actori și cavaleri, ceea ce, împreună cu muzica noastră, a creat un „film medieval” real la fiecare festival medieval unde participam. Pasiunea sau „microbul” cimpoiului medieval l-am primit când am participat la un festival medieval în Germania „Crana Historica”. Mă bucur că am fost promotorii multor festivaluri medievale și formații de muzică medievală din România.

Cristian Mladin: Anumite domenii sociale sau artistice vor fi întotdeauna în inimile publicului. Aș nominaliza aici muzica și istoria. Atunci când ați inițiat acest proiect, în 2002, te-ai gândit la amploarea pe care o poate dobândi acest fenomen pe parcursul timpului?

Marcel Sâpcu: Nicidecum. Totul a plecat din pasiunea de a face acest proiect. Nu ne-am gândit nici o clipă la ce amploare avea să aibă. Am colaborat cu Ordinul Cavalerilor Lup din Târgu Mureș, condus de Liviu Pancu, alături de care am creat împreună spectacole medievale inedite, dând naștere primului proiect

simfonic medieval din România, al doilea din Europa, după trupa germană „Corvus Corax”, proiect ce a debutat cu un real succes chiar în inima medievalului românesc, la Sighișoara, apoi și în alte orașe cum ar fi Hunedoara, Sibiu, Sighetul Marmăției, Târgu Neamț, Arad și alte orașe.

Cristian Mladin: Spațiul și timpul se dilată, se întrepătrund și ne împresoară, atunci când suntem la locul și timpul potrivit. Dacă ai putea călători cu mașina timpului, ce ai alege, trecutul sau viitorul? Pentru ce destinație ai opta în această călătorie?

Marcel Sâpcu: Normal, viitorul. În viață, zic eu, important este să mergi mereu înainte. Pe lângă acest stil muzical medieval, de-a lungul timpului, în călătoria noastră am mai schimbat macazul și am primit în muzica noastră și alte influențe cum ar fi cele balcanice, folclorice și chiar rock. Dar am făcut un fusion între aceste stiluri, unde totuși predomină temele medievale.

Cristian Mladin: Orice spectator care asistă la unul din spectacolele voastre, face inevitabil o călătorie în timp, putând vedea și admira arme și obiecte medievale specifice atât artei războiului cât și muzicii. Consideri că ați reușit să schimbați percepția publicului și să reiterați dragostea pentru țară și pentru muzică prin ceea ce faceți?

Marcel Sâpcu: Într-adevăr, acesta este și scopul, să ne întoarcem împreună cu publicul în timpurile medievale, prezentându-le viața și obiceiurile de atunci, prin lupte cavalești, instrumente de tortură, îmbrăcămintea medievală, armuri și săbii. Vreau să reamintesc că deținem prin Asociația Culturală „Lupus Dacus”, condusă de colegul și managerul trupei „Lupus Dacus” – Andrei Moț – și o colecție impresionantă a recuzitei filmului „Dacii” regizat de Sergiu Nicolaescu. Într-adevăr, publicul se întoarce în timp la spectacolele noastre și inevitabil, cei de față, redescoperă țara noastră din timpuri străvechi, fiind impresionați de viața și cultura strămoșilor noștri.

Cristian Mladin: Muzica medievală este un domeniu mai puțin cunoscut în contextul actual. Care au fost/sunt sursele voastre de inspirație și artiștii care au fost alături de voi ca formație, pe parcursul acestor ani?

Marcel Sâpcu: Nu putem vorbi despre o muzică medievală românească, deoarece la acest capitol, paleta de cântece este foarte săracă. Ar fi dansurile valahe consemnate de „Codex Cajoni” și alte câteva cântece românești vechi cum ar fi „Cucuruz cu frunza-n sus” sau „Banul Măracine”.

Noi ne-am inspirat din toată zona balcanică, aducând teme muzicale din aproape toate zonele. La începuturile trupei, am cântat chiar și muzică celtică, țin minte. Trupa noastră s-a numit la început „Grafic” apoi „Lupus Dacus”.

Ca trupă, am pornit la drum cu o participare la un Concurs Internațional de muzică veche de la Gyula, la rugămintea directoarei noastre, Silvia Demian, unde am primit un impuls puternic, când am aflat că suntem câștigătorii concursului. Până atunci eram trupă de acid jazz.

Acel premiu pot spune că ne-a schimbat stilul muzical și drumul muzical pe mai departe, fiind deja căutați de festivalurile medievale românești din Sibiu, Alba Iulia, Deva și Mediaș. Vreau să menționez că am înființat împreună cu primul manager al nostru, Nicolae Țeț, impresar al Filarmonicii arădene în acea perioadă, un Festival de muzică veche, numit „Prin Cetățile Aradului”.

Din acea formație muzicală făcea parte elevul meu, Benjamin Condoroș, profesorii Corina Ardelean, Radu Stana, Ana Lazăr și Gherman Ovidiu, fagotist și fost elev pe atunci. Mai colaboram și cu Torkos Lorand, fagotist și el. Apoi, în timp, au trecut prin formație Sandu Ardelean, Doru Tebuie, Monica Tebuie, Diana Brădean, fiica mea, Sâpcu Maria-Luisa, fratele meu, Sâpcu Cristian, apoi au venit Andrei Moț, Petrică Turcu, Nicolae Szekely, iar ultimii veniți și actualii componenți

ai trupei „Lupus Dacus”, sunt Tavi Logoș și Cristian Vețan, profesori de chitară din Lugoj, alături de mine și Andrei Moț.

Cristian Mladin: Cum se desfășoară o zi de lucru pentru artistul Marcel Sâpcu? Dar o zi cu familia? Ce faci atunci când nu poți face muzică, deși ai vrea?

Marcel Sâpcu: Într-adevăr, fiind și profesor de clarinet, am numeroși elevi, deci aproape toată ziua o petrec la Colegiul de Arte „Sabin Drăgoi”. Pe lângă clarinet, predau și saxofon sau blockflote. Îmi place mult să predau, dar adevărata dragoste este pentru scenă. Din păcate, timpul cu familia îl petrec în totalitate doar în weekend, când nu am concerte. Atunci muzica doar o ascultăm, nu o interpretăm.

Cristian Mladin: Spirit veșnic neliniștit, un artist este într-o perpetuă căutare de sine. El se reinventează uneori în mod evident, alteori la modul subtil, pentru a putea crea artă. Ce noi proiecte ai în derulare și pe viitor, atât ca profesor cât și ca solist al trupei „Lupus Dacus”?

Marcel Sâpcu: Bine zis „artist într-o perpetuă căutare”. Îmi place mult să mă reinventez. Pe lângă „Lupus Dacus”, am dat naștere în acest an unui nou proiect, alături de familia mea, acompaniați de muzicieni foarte buni. Cea mai mare bucurie a mea, a fost întotdeauna să cânt alături de familia mea. Noul meu proiect se numește „Tracika” și vom aduce în prim plan muzica românească veche și interbelică, pe ritmuri moderne.

Componența este mai mare, avându-le soliste vocale pe soția mea, Manuela Sâpcu, fiica mea, Maria-Luisa Sâpcu, la vioară pe George Buboiu, eu la instrumente de suflat, Cristian Vețan – chitară bas, Tavi Logoș – chitară electrică, Andrei Mezer – tobe, Andrei Borugă – keyboard. Cu acest proiect vrem să aducem și un pic de veselie publicului nostru, printr-o energie puternică, aducând în prim plan muzica românească veche, poate de mult uitată.

Cristian Mladin: Mulțumesc pentru feed-back! A fost un dialog interesant și constructiv. Să fie Artă!

Note de lectură

„La margine de copilărie”
Recenzie la volumul „Mai mult ca perfectul”
de Aivi Dal (Livia și Vlad Ciupav Sfârâilă)

Parafrazând un titlu consacrat al reportajului cinematografic, „distanța dintre mine și mine”, nu este doar o formulă descriptivă ce ne îndrumă spre înțelegere. Este un enunț care validează călătoria transformațională de la copilărie la maturitate, cu toate etapele ei.

Paradoxul acestei călătorii este tocmai dorința de transformare, element definitoriu în evoluția noastră. Pentru un copil, visul de a fi considerat matur e foarte important.

Odată ajunși însă la maturitate, nostalgia copilăriei revine pregnant în viața de adult, iar amintirile poznelor de copil sau adolescent ne vor face să zâmbim, ori de câte ori lăsăm deschisă ușa spre trecut.

Mărturisesc sincer că titlul ales de Aivi Dal, „Mai mult ca perfectul”, pare a fi un studiu al gramaticii, respectiv al timpului verbului. Asta doar până la deschiderea copertei.

Pentru că odată deschisă cartea, adulți sau adolescenți, plonjăm în lumea minunată a vieții de școlar, asemeni lui Alice într-o țară a minunilor.

Căci cum ar putea fi altfel?

La școală, totul este diferit. Pauzele sunt adevărate evadări, în care elevii caută să facă sau să fie altceva sau altcineva decât sunt în timpul orelor.

Personalitatea fiecărui elev tinde să se manifeste accentuat, pentru a se diferenția de ceilalți colegi. Și iată cum, în timpul unei ore de engleză, se naște omul nou – „Mai mult ca perfectul”.

O glumă bună, care își va pune însă amprenta decisiv pe evoluția manifestărilor personajului principal. În oglinda personală, de multe ori ne vedem perfecți. De ce nu am putea deci, să începem a face acest lucru începând din școală?

Scrisă într-un limbaj specific adolescentin, narativ-explicativ, dar în același timp colocvial, cartea ne face părtași întâmplărilor prin care trec elevii unei clase de gimnaziu.

Lili Pufoasa, Max, Bela, Vali Grasu, Felix, Maia sau Alex, ne arată cum te poți odihni în timpul orelor de „mate”, cum te poți ascunde într-un dulap în timpul orei, sau cum poți căuta subiectele la teza următoare, în timpul unei sesiuni de meditații, descoperind în schimb gigantica țestoasă a profesorului.

În cazul eroului nostru, cum și-ar putea etala el oare calitățile dacă nu prin ordine și disciplină, instituite în calitate de șef al clasei? Și un pic de teroare. De ce nu?

Căci poziția de șef al clasei a fost câștigată cu greu, după un an sabatic de (in)subordonare... Lista cu „cei răi și gălăgioși” însoțită de corecția dată cu „sfânta” mătură, au făcut din șeful clasei un adevărat „Mai mult ca perfectul”.

Dar, cum minunile nu țin o veșnicie, după două săptămâni și trei zile, eroul nostru este decăzut din drepturi. Democratic. Teroarea nu face deliciul niciunui elev.

Anti-fazan, dramele dragostei neîmpărtașite, cum să fentezi testul la mate, cum dispar dulciurile pe care le-a adus Moș Crăciun, sau puterea unui like, sunt lucruri care pot părea banale unui adult, dar în universul adolescentin, fac diferența dintre viață și moarte.

Diferențele de mentalitate devin pregnante odată cu schimbul de generații, dar să nu uităm că la fel se pune problema și acum cincizeci de ani.

Aivi Dal (anagrama prenumelui autorilor cărții, mamă și fiu), experimentează dualitatea percepțiilor și trăirilor elevului de gimnaziu, unul prin prisma dascălului iar celălalt ca trăitor direct al acestora.

O formulă fericit aleasă, care ne aduce aminte de „Recreația Mare” a lui Mircea Sântimbreanu, de miracolul copilăriei și a adolescenței, atunci când încă mai căutăm povești dincolo de povești.

Totdeauna, prezentul este cel mai greu de gestionat, pentru fiecare dintre noi, dar imaginile copilăriei ne inundă în mod subtil prezentul, iar viitorul la care ne vom raporta ulterior nu mai pare atât de înfricoșător, căci ce a fost, va mai fi, trăind într-o buclă temporală la care ne raportăm noi, grăunțe de nisip din eterna clepsidră a timpului.

La marginea copilăriei, inocența se transformă în seriozitate, dar copilul interior surâde în somn, căci la capătul curcubeului din vis, se găsește comoara numită fericire...

„Homo homini lupus est”

Recenzie la volumul „Celălalt Demostene” de Lucian Valentin Ienășescu

Privit prin filtrul omului obișnuit, creatorul de artă pare a fi un ciudat, diferit ca fel de a fi, față de concetățenii săi. Dar ce face omul obișnuit, atunci când este trist sau vrea doar să se relaxeze?

Apelează la Artă. Prin muzică, film, teatru, literatură, pictură, etc., sufletul găsește o supapă prin care poate da drumul acumulărilor negative sau frustrărilor personale.

Asta în ceea ce privește utilizatorul de artă. Pentru creatori însă, arta înseamnă mult mai mult. Artistul își creează un univers propriu, o lume atipică, al cărei demiurg este, de fapt și de drept.

Frumosul sălășluiește în ochiul privitorului, se spune. Iar perenitatea frumuseții este evocată de fiecare dată în formele exprimării artistice.

Resuscitat din amorțeala cotidiană, angrenajul social este declanșat de Lucian Ienășescu, substituit într-un fin observator al tiparelor personajelor și al cutumelor aferente proximității acestora, descrise în povestirile sale.

„Celălalt Demostene” pare a fi un alter-ego al omului de artă Lucian Ienășescu. Povestirile sale găsesc cu ușurință drumul spre analiză și introspecție atât al povestitorului cât și al lectorului. Scriitura lui L. Ienășescu transcede uneori cotidianul iar alteori extrapolează tipologii umane, care pot fi cu ușurință

identificate sau observate în cercul de cunoscuți și prieteni al fiecăruia dintre noi.

Lupta dintre psihologie ca metodă analitică și sociologie ca fenomen globaliza(n)t este relevantă cu acuitate în volumul de față. Microcosmosul este înglobat în macrocosmos, dar dihotomia acestora este speculată în mod superior de către autor, rezultatul făcând deliciul cititorului. Volumul debutează cu descinderi succinte în universul personajelor „aparte” din cartier sau de la locul de muncă („Un actor”, „Discutând despre Romulus C.”, „Alexis (De la Alexandru Istodor)”, pentru ca, pe parcurs, descrierile (povestirile) să crească în complexitate și anvergură, culminând cu „Însemnările unui tânăr care aspiră la altceva”.

Confruntarea lumilor pare și este iminentă la fiecare pas pe care îl parcurg împreună povestitor/personaj și cititor, de asemenea.

Dar iată că funcționarul și afaceristul, afemeiatul sau incendiatorul pot și sunt nevoiți să conviețuiască pașnic în cadrul aceluiași cartier, („Celălalt Demostene” și „Discutând despre Romulus C.”) acționând și trăind în virtutea unui destin construit sau ales, mai mult sau mai puțin deliberat.

Linia de demarcație este foarte subțire între real și imaginar, dar tocmai acest lucru dă posibilitatea construcției literare să iasă în lumina reflectoarelor.

Observatorul/povestitor este cu siguranță subiectiv în analiza sa, iar oglinzile prezentate pot oferi privitorului (cititorului) uneori realitatea frustă, alteori o imagine deformată, unde unele trăsături sunt scoase deliberat mai mult în evidență, pentru a desăvârși efectul artistic scontat.

Alexis, Romulus C., domnul Z.E.H, Costică B., inginerul Tudor, prezintă (sunt) tot atâtea posibilități de abordare a vieții, funcție de caracterul fiecăruia.

Dacă în epoca romană, plebea cerea „pâine și circ”, pentru a fi mulțumită, astăzi lucrurile nu s-au schimbat deloc,

poveștile de viață (aventuri extraconjugale, trădări, certuri, parteneriate, proiecte, sinucideri, incendieri, etc.) fac deliciul macabru al vecinilor, prietenilor, amicilor, ca părți componente ale entității vii numită cartier, sat sau oraș.

Artiștii găsesc surse de inspirație la orice pas pe care îl fac, pe stradă, în natură, la servicii, iar L. Ienășescu surprinde viața în aproape toate ipostazele ei, și din care ne împărtășește de fiecare dată un stop cadru, care, pentru unii, poate reprezenta o lecție, iar pentru alții doar o sursă de divertisment. („După-amiaza de sâmbătă”, „Despre statul la coadă”, „Un fost contabil”, „Domnul Z. E. H.”, „Nostalgie”, „Vizual”, „Pitoresc și abil”, etc).

Asemănătoare pe alocuri cu stilul lui Marin Preda, scriitura lui L. Ienășescu reușește să descrie cu acuitate viața cartierului sau a orașului într-o formă comprimată dar plină de savoare în același timp.

Piesa de rezistență a prezentului volum o reprezintă penultima povestire, „Din însemnările unui tânăr care aspira la altceva”. Mult mai amplă ca spațiu de redare, povestirea mai sus menționată urmărește în paralel destinele câtorva personaje carismatice, emblematice pentru cartier, nea Tudore, Arsenite, blândul Gentile, Vasile etc.

Pitorești, eroii lui Ienășescu își trăiesc propria poveste de viață, devin, se transformă, dar nu se abat de la drumul lor, fac afaceri, trăiesc amoruri, își manifestă duritatea sau au parte de aventuri.

Caracterul fiecăruia primează în acțiunile sale, iar autorul reușește să surprindă foarte bine ceea ce este definitoriu pentru oameni, diversitatea.

Calea este deschisă, dar cărarea este departe de a fi bătătorită în Artă ca și în viață. Se spune că suntem ceea ce iubim. Iar dacă la început dăruim din ce avem, ulterior dăruim din ceea ce suntem. Quot erat demonstrandum.

„Oameni, cioburi, păsări”
Recenzie la volumul „Cuibul din păsări”
de Ildiko Șerban

Am putea spune (pentru unii dintre noi, cel puțin) că suntem ceea ce citim. Care este însă acel mecanism declanșator, care ne face să alegem cărțile pe care le lecturăm? Greu de spus. Dar pentru un creator, alegerea cuvintelor care potențează și reliefează cu acuitate trăirile și mesajul ce se dorește a fi transmis, este poate și mai greu de făcut.

Nu este cazul lui Ildiko Șerban, pentru care, iată, cuvintele sunt invocate uneori din cutia cu amintiri a sufletului, alteori venind din imaginația specifică unui creator autentic.

Pentru a ajunge la esență, literele compun cuvântul iar punctele și liniile compun literele. Căci unele texte ale acestui volum de debut în proză al autoarei, ne duc cu gândul spre trăiri esențializate.

Practic, oamenii sunt asemeni unor ghicitori în întuneric pentru I. Șerban, iar ce facem în tăcerea dintre umbre, ne definește ca personalitate. Suntem suma experiențelor trăite, având fiecare parte de urcușuri și coborâșuri, de pozitiv și negativ, de veri și de ierni deopotrivă. Depinde de fiecare în parte ce alege a fi reprezentativ pentru el/ea.

Cine invocă soarele, va avea parte de raze. Căci ce altceva sunt cărțile, decât Lumină ce vine din interior. Iar Ildiko Șerban devine, începând cu acest volum de debut, parte din Lumina pe care proza o zidește în sufletul cititorului. Deși este

împărțit în cinci secțiuni, („Cuibul din aripi”, „Nevoia de tăcere”, „Grimase din cioburi”, „Nimeni nu rămâne în urmă” și „Cuibul singuratic al cuvintelor”), volumul de față are forță și unitate prin firul roșu comun textelor ce îl compun.

Autorii par a-și pune pe hârtie trăirile în intervale de timp diferite, pe măsură ce sunt parcurse, decantate și sedimentate prin cuvinte. Ildi Șerban pare că trăiește enclavizat, făcând un pas în spate pentru a putea interpreta obiectiv ceea ce vine spre ea. Trăirile prind viață prin cuvântul scris.

Fabrizio Caramagna spunea că, „atunci când ne uităm la stele, ele nu mai sunt stele. Ele sunt ca și noi, atunci când nimeni nu ne privește”.

În „Cuibul din aripi”, trecutul, cu amintirile sale, este leit-motivul evocărilor povestite domol, fără parti-pris. Deși există lucruri care par a avea energie (voință) proprie, dar care se vor a fi uitate câteodată, autoarea evocă flashback-uri de memorii trăite (asumate) sau imaginate.

În „Nevoia de tăcere”, mici gesturi, alegeri de suflet, comportamente deviante, sau obiceiuri ancestrale își fac intrarea în mediul personajelor povestirilor, influențând raporturile de viață ale acestora cu ei înșiși sau cu prietenii/partenerii lor:

„Prietenul lui privea în gol. Liniștea s-a lățit ca o pată de ulei pe suprafața apei, separându-i pe maluri diferite.” („Palma care aduce somnul”). Sau: „Erau două cuvinte ce se roteau ca un burghiu, într-un orificiu, din care în sens invers creștea ca o spumă poliuretanică uimirea.” („Și uimirea doare”)

În „Grimase din cioburi”, motivul principal îl reprezintă alegerile. Fie că vorbim despre iubire, atașament sau aventură, ying și yang se atrag ireversibil, dar nu întotdeauna într-o combinație ideală (optimă): „Mâinile femeii, ca două aripi albe, se ridică. Începutul... cu începutul, oftează bărbatul. O ia de mână ca pe un copil și o duce spre fotoliu. La picioarele ei, pe covor, vocea răgușită citește a litanie...” („Pia”)

Acceptarea și tristețea, par a conviețui în același plan, în același timp: „Aș fi vrut să porționez din nou vina și s-o pun în fața unui juriu. Pentru ea... Și pentru mine... un pic... dar n-avea sens. Libertatea, în definitiv, e o chestiune de alegere. Și eu...am ales.” („Rujul albastru al Liei”)

„Nimeni nu rămâne în urmă”, face notă oarecum distinctă față de textele precedente, pentru că aici este evocat spiritul de camaraderie: „M-am strecurat în sufletul lui cu un imens buchet de flori ce mirosea a mare, a munte, a camaraderie și a altfel de iubire, șoptindu-i: „Nimeni nu rămâne în urmă! Nimeni!” („Zece”), dar și umanitatea, care face ca oamenii să fie parte din lumină și iubire.

Dar „Cuibul singuratic al cuvintelor” reprezintă, de fapt, chintesența acestui volum, un capitol în care punctele prind viață, unind alte puncte, oamenii dau ascultare sufletului, iar culorile ce ne locuiesc prind viață în forme de lumina, ca un vis al îngerilor care se pogoară peste noi. Iubirea este mărturisită aici în toate aspectele ei fundamentale.

Dragostea copiilor ne pune culoare în suflet: „Îl folosesc de câțiva ani, mami” a mai zis. „Așa e totul mai simplu... Ca într-un carusel ce se învâрте cu viteză maximă, imagini, gânduri, străzi, căutau un loc în memorie ca să întregească o idee. Nu știu de ce mi s-a făcut cald în suflet și nu știu ce a mai spus după asta. Nici nu conta. Pentru câteva secole, eram din nou vie.” („Faraway”)

Iubirea penru partenerul de viață adormit trascede timpul: „Din catifeaua lui parcă în franjuri de lumină, s-a apropiat de mine soțul meu și mi-a sărutat degetele ce tremurau ușor, în verdele ierbii, ca ochii lui. Am râs... Nu așa cu sunete, ci ca un zâmbet pe care îl simți cum acoperă... durerea.” („Cărămizile”)

Apropierea finală de Divinitate, este un moment de cotitură pentru suflet. Și ce suflet poate să aibă un artist...: „Odată cu primul pas, pentru că m-a durut, am înțeles că

punctele luminoase care m-au adus înapoi și în care tălpile mele mai trebuie să sângereze, sunt... cioburi... cioburi de viață...”. („Cioburi”)

Ildiko Șerban cartează foarte bine tipologiile umane, înțelegând că weltanschauung este cea mai bună metodă de a surprinde omul în forma lui autentică.

Deși unele personaje ale povestirilor lui Șerban cad pradă marasmului, permițând întunericului să le domine pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, totuși autoarea face de fapt, în acest volum, o pledoarie pentru recâștigarea sensului vieții.

Personalitățile borderline, tot mai frecvent întâlnite în ultimii ani, dau naștere unor interpretări ciudate ale oamenilor, materializate prin fapte și trăiri ce nu îi caracterizează în mod normal.

Se spune că dacă ai renunțat, înseamnă că nu ți-ai dorit, de fapt. Este ceea ce NU face autoarea, căci în siajul cuvintelor scrise (și citite) se naște o nouă viață, aparținând unei lumi care va lua locul celei vechi, o lume a iubirii, a bunătații și a compasiunii pentru oameni, indiferent cum ar fi ei.

„Caii sufletului se adapă pe înserat”

Recenzie la volumul „Fără titlu”

de Ada D’Albon

Pe măsură ce timpul se aşterne peste oameni, visele au şansa de a deveni certitudini. Căci, odată cu maturitatea, totul devine mai clar, iar iluziile se risipesc sub patina timpului, lăsând loc realităţii. Să nu uităm însă că în vis şi în artă suntem liberi, iar deşertul e ceea ce îţi rămâne în suflet, atunci când încetezi să visezi.

Ada D’ Albon cultivă, cu grijă şi atenţie la început, o iubire imposibilă, de tinereţe, pentru pianistul Dan Grigore, mesager de seamă al artei muzicale. În timp ce mulţi oameni au făcut cu greu faţă provocărilor pandemice ale anilor 2019-2020, Ada D’Albon face ce i se potriveşte cel mai bine unui artist. Căci, vorbim desigur despre Artă.

Atunci când vibraţia unui artist este foarte înaltă, el poate accede spre zone greu accesibile multora dintre oameni. În timp, stocăm amintirile, închizându-le, pe unele în locuri cât mai ascunse, iar pe altele, ținându-le aproape de suprafaţă, lângă locul inimii. Câteodată este nevoie de o singură scânteie pentru a aprinde un foc, dar, odată aprins, acesta poate deveni de necontrolat.

Dorul Adei D’Albon este izbăvitor, pentru ea, căci combustia sa internă este enormă, specifică artistului cu har. Iubirea se adaptează prezentului, iar în volumul de faţă, „Fără titlu”, se materializează prin luminiţe ce se aprind în noapte sau

în mijlocul zilei, pe ecranul telefonului, ca o prelungire a luminii generate de sentimentele celor care-și împărtășesc dragostea.

Se spune că timpul are nevoie de timpul său. Căci e nevoie de conștientizare, de vindecare, de acumulare, după boom-ul unei emoții numită dragoste. Recunoaștem natura după verde, credința după albastru iar iubirea după alb. Căci albul este puritatea supremă, spre care tindem atunci când descoperim calea de urmat.

Distanța fizică ce se interpune în calea viselor face ca totul să fie distorsionat. Un univers paralel, în care percepția realității nu se aliniaza totdeauna cu lumea pe care dragostea o construiește.

Uneori iluziile sunt cele care ne țin în viață. Dar care din viețile noastre sunt cele care ne reprezintă? Viața socială, existența emoțională, viața spirituală? Căci ne trăim viețile conform cutumelor sociale, dar și ca rezultat al alegerilor noastre.

Liberul arbitru a determinat și în cazul Adei d'Albon drumul pe care a decis să îl urmeze. Dragostea poate fi uneori „fără titlu”, căci este împărțită între o prietenie și colegialitate foarte frumoasă pentru soțul și partenerul ei cultural, regizorul Laurențiu Azimioară, și o dragoste ce nu se poate explica, doar simți, cea pentru pianistul Dan Grigore.

Acest lucru poate părea paradoxal întrucât, odată cu trecerea timpului, „Ataraxia”, cum o numește în glumă Dan Grigore, realizează că dragostea pentru soțul ei este calmă, hrănitoare, ca o ploaie de vară ce face posibilă continuitatea vieții.

În schimb, dragostea platonice, neconsumată, pare a fi asemeni unui plonjon în abisul necunoscut al unei ape adânci, căreia nu i se vede capătul.

Viața merită trăită sub forma unei aventuri continue, asemeni unui modus vivendi, întrucât călătoria noastră în plan fizic se poate încheia în orice moment. Latini erau deja conștienți de acest lucru încă de acum două mii de ani, spunând, „in omnia paratus”.

Căci așa și trebuie să fim, tot timpul pregătiți pentru orice se interpune în calea noastră și cu care interacționăm. Trăim sincron, reacționăm conform situațiilor de moment, dar pentru a putea fi percepuți în mod real, ca oameni, trebuie să subsumăm toate trăirile și experiențele noastre trecute, în mod diacronic.

Uneori ne e frică să urcăm pe o scară, dacă nu este cineva care să țină de ea. Ada d'Albon manifestă o sinceritate pragmatică, asumată, declarându-și dragostea, (ce transcede timpul) cu calm, demnitate și încredere, întrucât lumina rezistă doar în locuri în care oamenii o poartă cu ei în suflet.

„Zgomotul liniștii”

Recenzie la volumul „Câmpul cu liniște”

al scriitorului Lucian Ienășescu

„Câmpul cu liniște”. Un titlu ce face trimitere la calmul și imensitatea spațiului sau, de ce nu, la numele unei străzi din Arad. Numai că volumul ce se lansează astăzi este diametral opus titlului cărții, în ceea ce privește dinamica și vivacitatea personajelor ei.

Cele optsprezece povestiri ale volumului surprind microcosmosul unui cartier observat prin prisma unui locuitor de facto al său. Acțiunile, povestirile aparțin sau nu cartierului, dar povestitorul surprinde cu acribie toate fațetele psihologice sau sociale, ce dau plenitudine mesajului transmis.

Fin observator, autorul ne poartă și ne face părtași celor descrise cu umor fin și ironie subtilă. Obiectiv, povestitorul nu se cruță nici pe sine în demersul său artistic („Povestind despre Ronela”, „Aproape clovn-povestire cinică”, „Agitat, în așteptare...”, etc.)

Oamenii obișnuiți ascund uneori poveștii inedite, iar cotidianul pare a fi un punct de plecare atunci când vrem să evadăm. Luca Vasile, Arcadie B., Livius M., Manole Cezar, Arsente, pot fi prietenii sau vecinii noștri, din stânga sau din dreapta, alături de care privim cu înțelegere spre trecut și ne bucurăm de prezent. Povestirile cu și despre oameni, ne fac părtași ai unei vieți ce curge liniar, cu frumusețea simplității lor, etalată sau nu.

Simpli sau complecși, cu toții ne asemănăm prin însăși natura umană, iar acceptarea și colaborarea dintre noi sunt deziderate valabile oricând.

Și totuși, tăcerea vorbește, iar zgomotul liniștii poate fi uneori asurzitor. Căci nimic nu se pierde, ci totul se transformă. Așa este în viață, așa este și în artă. Imaginația devine artă, iar cuvântul este vehiculul care ne transportă din real în imaginar și viceversa.

Creatorul acționează sinergic pentru a obține rezultatele scontate, împletind realul și oniricul în căutarea obținerii unor efecte complexe și ofertante pentru publicul țintă. Se spune că cel mai bine păstrat secret e cel aflat în văzul tuturor. Ori, iată că oamenii de lângă noi trăiesc cu secretele la purtător, dar în văzul tuturor, căci în cartier nimic nu rămâne ascuns.

Nu ne vedem greșelile în timp ce le facem, dar ulterior însă, ne putem învăța lecțiile de viață. Este ceea ce face Lucian Ienășescu în volumul de față, arătându-ne un alter ego al nostru, al tuturor, o oglindă în care ne putem vedea cu toții, așa cum suntem sau cum am putea fi.

Poate cea mai reușită parte a cărții este „Pre-texte” un exercițiu sintetic, în care autorul surprinde stop-cadre bine conturate ale personajelor sale. Cuvintele curg domol, asemeni trecerii timpului, limbajul folosit este simplu dar incisiv pe alocuri sau cu răsturnări de situație ce dau un farmec aparte.

Diversitatea este aceea ce caracterizează umanitatea în general, iar personajele lui Lucian Ienășescu excelează în această privință. Totuși, se pot observa cu ușurință o serie de tipare recurente ce caracterizează actanții povestirilor volumului: afemeiatul (Arsente), motociclistul rebel (George M.), modelul de viață (dom' Cornelio), prietenii de pahar sau cei dornici de aventuri, cu toții pot fi întâlniți în orice sat, oraș sau țară.

Autorul nu disociază părțile pozitive de cele negative ale personajelor sale, ele sunt un întreg, o unitate în diversitate. A lor ca și a noastră, a tuturor. Personajele sunt sau pot fi reale, iar situațiile descrise pe parcursul paginilor cărții pot fi sau nu conforme cu realitatea.

Cert este însă faptul că sunt redată prin ochii povestitorului, așa cum le-a perceput el, fără a judeca sau a pune etichete, ca un observator corect și imparțial. Ne putem regăsi cu siguranță aproape toți în paginile cărții, trăind întâmplările alături de personajele sale, mici universuri personale înglobate în universul orașului, povești solitare ce compun povestea cea mare numită viață.

**„Scuturi de (ne)pătruns pentru suflete, forță
intrinsecă și vulnerabilitate asumată”
Recenzie la volumul „Scuturi de (ne) pătruns”,
de Argentina Tudor**

Se spune că orice călătorie începe cu primul pas. Ori astăzi, Argentina Tudor, este la al patrulea pas literar, ce lasă urme pe nisipul timpului. Volumul care astăzi pătrunde în lume este un volum-jurnal, în opinia mea. De ce? Pentru că poezia Argentinei se situează la granița dintre oniric și pragmatic.

„Scuturi de (ne)pătruns”, titlul volumului, denotă vulnerabilitate asumată și forță intrinsecă. Poeziile au fost scrise la intervale de timp diferite, astfel că și ele sunt diferite, funcție de starea de moment, de emoția sau de mesajul ce se dorește a fi transmis.

Autoarea oscilează între tristețe și speranță, își exprimă nemulțumirile sau bucuriile, dar nu abandonează lupta și găsește factori catalizatori pentru a găsi soluții problemelor ce se interpun în calea ei.

Parafrazându-l pe Lucian Blaga, putem spune că „viața e tot ce vrei, câteodată fiară, câteodată floare, câteodată clopot ce se ceartă cu cerul”. Odată cu trecerea timpului, acumulările realizate în plan personal sau profesional tind să se reverse și să se materializeze sub diferite forme.

Asemeni apei care își croiește drum prin stânca dură, un artist are posibilitatea de a-și croi un parcurs propriu. O poate

face fie exprimând trăirile sale reale (asumate sau sugerate) fie apelând la imaginație și fantezie.

Recentul volum este un pas înainte pe drumul început de autoare în 2019. Argentina Tudor este economist, viitor psiholog, coordonator și autor de poezie, proză și literatură pentru copii. Dacă în 2019 debuta cu „Un gând senin și pur, de suflet, pentru tine” (poezii), tot în același an intra și în lumea poveștilor, scriind o carte-poveste pentru copii, cu desene de colorat.

Ulterior, după ce lucrurile s-au mai așezat, în 2022, lansează „Cugetări contemporane”, un volum de aforisme și cugetări, (re)descoperite pentru sine și cititorii săi. În viață, ca și în artă, diferitele dileme și frământări personale curăță sufletul pentru a face loc unor trăiri noi.

Vorbim desigur de cele asumate și exprimate. Privind retrospectiv, „Scuturi de (ne)pătruns” este un act de curaj pe care autoarea îl face din dorința de a-și exorciza latura negativă prin intermediul artei. Apanajul studiilor de psihologie ale Argentinei este revelat în cuvinte și în distanțele dintre rânduri și cuvinte, întrucât pauzele și spațiile goale au rolul lor. Pentru că altfel, mesajul capătă forță și sens. Temele abordate în „Scuturi de (ne)pătruns” sunt diverse și actuale, atât pentru autoarea cărții, cât și pentru cititori, care devin astfel părtași emoției transmise.

Poeziile autoarei pot fi de tip confesiune („Ființă fără rol”), motivaționale („Nu judeca”, „Și înveți”), rugăciune („Speranța”, „Rugă”), pot evoca iubirea („Bogație”), pot fi revelații la adăpostul visului („Vise de argint”) sau pot deschide porți spre întrebări existențiale („Pribeag prin lume”).

Sursele de inspirație sunt multiple și recurente în același timp: liniștea, tăcerea, luna, noaptea, iubirea, timpul, nemurirea, natura, oamenii. Toate converg însă spre definirea universului liric al poeziilor creatoarei.

Privind retrospectiv, consider că volumul de față este un prim pas spre descoperirea și definitivarea unui univers liric propriu, un univers personalizat, unde autoarea se substituie unei portavoci îndreptate spre cei ce văd, ascultă și simt.

Drumul nu e întotdeauna în sus, dar e cu siguranță spre înainte. Poezia este cu și despre suflet iar distanța de la suflet la suflet se diminuează progresiv până la contopirea emoțiilor, ale autoarei și cititorilor deopotrivă, prin lectură și empatie.

**„La un pas distanță între durere
și bucuria de a trăi”**
**Recenzie la volumul „Sărutul morții –
memoriile unui pacient neurologic”**
de Gianina Sabău Popovici

Uneori alegem să urmăm cărări care au fost bătătorite deja, alteleori deschidem drumuri noi. Și totuși, liberul-arbitru pare uneori să nu fie cel care ne conduce. Viața pare să nu țină cont de acest concept și ne surprinde de multe ori.

Percepția noastră este însă subiectivă în ceea ce privește acest aspect. Pe termen lung, ceea ce considerăm a fi rău, se dovedește a fi bun, iar ceea ce este perceput a fi bun se dovedește a fi cu impact negativ asupra noastră.

Pentru Geanina Sabău Popovici viața a pregătit încercări dure, ce ar fi putut înfrânge pe mulți dintre noi. „Sărutul morții – memoriile unui pacient neurologic” este rezultatul interacțiunii om-natură divinitate.

O carte-jurnal, o carte de memorialistică, un exercițiu de sinceritate asumată, continuat ulterior, pe care Geanina Sabău Popovici îl face pentru a (se) explica pe sine, rezultatul alegerilor sale și a consecințelor acestora.

Structurată pe două nivele, („Spitalul” și „Trecutul”) cartea se așterne tăcută, ca o confesiune din spatele ușilor de spital, care uneori pot fi intrarea spre un alt nivel al existenței, nu întotdeauna dorit sau acceptat.

Ceea ce primează însă după lecturarea cărții, este mesajul său, întrucât autoarea a folosit o abordare pragmatică și sinceră a subiectului abordat. Pentru mulți dintre noi, viața cotidiană, cu toate provocările sale, poate fi un catalizator diferit. Dacă pentru unii dintre noi, monotonia vieții de zi cu zi duce la o suficiență însușită, pentru alții, în schimb, provocările și obstacolele reprezintă doar un mediu favorabil pentru a se descoperi și a deveni mai puternici.

Lecturând paginile cărții, asistăm la un exercițiu de expulzare a traumelor cauzate de boală, folosind puterea taumaturgică a cuvântului. O carte-confesiune, o carte motivațională, care dorește să schimbe percepția cititorilor, o carte care vorbește despre experiența personală a autoarei, despre luptă și dorința de a trăi.

Se spune că durerea este slăbiciunea care părăsește corpul. Dar este în același timp și un semnal de alarmă atunci când alegerile nu sunt cele potrivite pentru trup și suflet. Autoarea începe o călătorie inițiată practic odată cu declanșarea bolii, o călătorie care continuă și în prezent.

Limbajul folosit este frust, simplu dar țintit, autoarea dorind să accentueze etapele și concluziile cu care se confruntă pe parcursul acestei călătorii numită viață.

Realitatea este distorsionată, nimic nu este ce pare a fi, căci uneori boala tinde să preia controlul asupra minții, nu numai asupra corpului. În partea a doua a cărții, paradigma narativă se schimbă, întrucât autoarea accentuează cauzalitatea și legătura sine qua non între trecut și prezent.

Cu toții ne îndreptăm spre amurg, dar sfârșitul nu este sfârșit decât pentru oamenii care cred într-un sfârșit. Autoarea preferă să nu fie o „rană” care aleargă, deși în urma ei se întrevede o nesfârșită dâră de „sânge”. Astfel că, „Sărutul morții” nu trebuie citită ca o carte de beletristică, ci se impune a fi abordată într-o cheie soteriologică.

Deși acest exercițiu creativ este energofag, scopul final merită această jertfă asumată, întrucât autoarea se vindecă pe sine și pe cititorii săi comitent. Așa cum pot exista cincizeci de nuanțe de gri, la fel și oamenii sunt diferiți, tiparele corpului și ale sufletului reprezentând o plajă care poate baleia între cer și pământ.

Ori, unii oameni, care au trăit o experiență de moarte clinică spre exemplu, au obținut un bilet dus-întors, putând vedea destinația finală, dar alegând să rămână aici jos, pe pământ, printre noi.

Se spune că Pământul ne suportă pe toți, doar Cerul ne triază. Ce facem însă atunci când ne doare ceva? Un posibil răspuns ar fi: ce-am făcut ca să ne doară? Ori această carte, care pleacă spre cititor astăzi, dă multe răspunsuri deși naște concomitent și multe întrebări. Un prim semnal auctorial al Gianinei Sabău Popovici, o carte care educă, o carte care ne arată care sunt lucrurile care contează cu adevărat în viață: sănătatea, familia, bucuria de a trăi.

Construim ziduri de apărare, purtăm măști multiple, dar iată că în acest volum, autoarea renunță la orice precauție, alegând libertatea de exprimare.

Să mulțumim Divinității, care, discret, ne trimite semne pentru a ne aduce aminte că nu e totul pierdut, chiar dacă orice ordine distruge o altă ordine și orice acțiune naște interacțiune.

Nu zidurile și nici măștile sunt cele care ne unesc ci umanitatea din noi, căci ceea ce este nu poate înceta să fie!

„Semne pe cerul timpului”

Recenzie la volumul „Sub semnul clepsidrei”

de Adriana Moț

Liniștea în care ne afundăm adeseori este (și poate fi) combătută prin acțiune. Căci avem de multe ori tendința de a ne risipi în lucruri mărunte, uitând că ceea ce contează cu adevărat sunt faptele care iau locul cuvintelor.

Într-o societate în care accentul se pune de multe ori pe modele și caractere ce transmit mesaje superficiale, iată că mai există vârfuri de lance care îndrăznesc să spargă tiparele și să aducă un suflu nou în artă.

Adriana Moț este unul din acești tineri creatori care nu urmează cutumele alocate segmentului feminin al artiștilor. Cartea sa de debut, „Sub semnul clepsidrei”, este un thriller veritabil, plin de suspans, ce te face să întorci filele cărții cât mai repede, pentru a afla ce urmează.

Structurat pe nouă capitole, romanul Adrianei Moț poate fi perceput dual: ca o parabolă ce trebuie înțeleasă de fiecare cititor la nivel personal și ca un exercițiu al observației, în care autoarea identifică punctele slabe din lanțul caracterelor umane, ce compun societatea în ansamblul ei.

Asistăm la un paradox existențial, pe care autoarea îl intuiește și îl expune în fața cititorilor săi. Viciile semenilor noștri sunt uneori mai puternice decât calitățile lor. Și totuși, societatea este funcțională, întrucât măștile nu cad decât rareori.

Atunci când viața ne surâde din anumite puncte de vedere, vom fi întotdeauna în deficit sub alte aspecte. Un om de afaceri care s-a folosit de toate informațiile compromițătoare despre puternicii lumii pentru a prospera în plan personal, descoperă că timpul nu (mai) este de partea sa.

Ba mai mult, corpul său fizic nu este la fel de puternic ca intelectul său. Bolnav în fază terminală, imaginează un joc perfid, pentru amuzamentul său, un joc în care oameni cu diverse disfuncționalități sociale sunt răpiți și obligați să se denunțe unii pe alții, rând pe rând, până când un singur supraviețuitor va depăși barierele impuse.

Este firul roșu al romanului de față, un fir narativ puternic și complex, în care inteligența observațională a autoarei interferează la modul superlativ cu capacitatea sa creațională.

Personajele sunt diverse și acoperă un spectru larg, de la corporatistul arivist și rapace în atingerea scopurilor, la prostituata care se zbate, fără să găsească ieșirea din acest cerc al drogurilor și al viciului; soția adulteră, care caută o evadare din monotonia căsniciei sau o femeie cu un soț alcoolic, ambii la fel de plafonați și fără orizont, cu toții actanți care încalcă cutumele sociale direct sau indirect.

Autoarea plonjează și mai profund în abisul disfuncționalităților sociale și indică cititorilor implicațiile ce derivă din acestea. Astfel, afaceristul care ar face orice să își recupereze controlul pierdut asupra firmei familiei, angajata care se „vinde” șefului pentru o funcție mai mare, studenta care plănuiește împreună cu iubitul ei să răpească copii pentru trafic de organe sau pompierul-erou care fură din bunurile personale ale victimelor accidentelor, nu fac decât să ne arate hidoșenia unui caracter malefic.

Atunci când nivelurile inferioare și medii ale piramidei lui Maslow sunt atinse, plăcerile sunt tot mai rafinate iar

idealurile tot mai greu de atins și mai îndepărtate, în același timp.

Domnul Blackwell („fântână neagră”, în traducere) este „păpușarul” care face ca lucrurile să se întâmple așa cum își dorește el. Conștient de iminentul său sfârșit, încearcă să tragă în abis împreună cu el și alte persoane, la fel de pierdute.

Un fel de purgatoriu interpus înaintea vremii sale, în încercarea de a curăța societatea de influențe malefice. Jocul său este perfid, dar domnul Blackwell este consecvent principiilor sale de o viață: respectând regulile, nu câștigi un război.

Inteligență superioară, dejoacă planurile criminale ale secretarului său Richard, care, deși reabilitat și îndrumat să-i fie sprijin atât în plan personal cât și în afaceri, îi știe secretele și vrea să îl otrăvească. În contrapartidă însă, domnul Blackwell îi oferă șansa unei sinucideri. Un gest elegant și o ofertă de nerefuzat.

La sfârșitul jocului, cea care rămâne cea mai puternică, este Maria, cea care își vindea trupul pentru bani și droguri. O surpriză plăcută totuși, întrucât personajul relevă un caracter puternic și o inteligență constructivă.

Discuția finală cu Maria este ultimul cadou pe care domnul Blackwell și-l acordă, înainte de a păși singur spre destinația finală. După câțiva ani, personajele jocului se intersectează aleatoriu, dar viața merge înainte și fiecare ocupă locul pe care și-l câștigă.

Căci se dovedește că nu avem nici prieteni nici dușmani, doar interese comune. Adriana Moț are o scriitură pragmatică și pertinentă, dar în același timp purtătoare de mesaj. Lecturând paginile romanului, poți avea impresia unui deja vu, un contrast puternic între ce poți găsi și ce găsești de fapt în locurile (sau oamenii) pe care le credeai goale (sau imaculate).

Romanul, scris într-o manieră specifică literaturii americane de gen, poate fi cu ușurință ecranizat datorită rețetei sale de succes: suspans și happy-end.

Puternic ancorată în spiritualitate, prin intercalarea unor citate biblice la începutul fiecărui capitol, parafrazându-l pe Nicolae Steinhardt, autoarea (se) arată ceea ce ar trebui să înțelegem cu toții: „Dumnezeu este acolo unde este lăsat să intre”.

„Libertatea este în fiecare linie de cod”
Recenzie la volumul „Generalul de hârtie” de
Mihai C.Vintilă

Dincolo de delimitarea unei apartenențe la un anumit curent sau gen literar, unii creatori își dau voie să experimenteze și altfel de canoane literare. Desigur, scopul acestui exercițiu transcede înregimentarea într-un anumit panel distinctiv și vizează creativitatea exercitată și pe alte paliere.

Scriitorul brăilean Mihai C.Vintilă este un bun exemplu în acest sens. Consacrat al genului liric, nu ezită să își expună cunoștințele acumulate, în cărți de publicistică, pentru ca, de câțiva ani încoace, să se apropie de genul epic, colaborând cu publicații SF consacrate.

„Generalul de hârtie” este un prim volum de proză scurtă al lui Mihai Vintilă, un volum eclectic, unde ficțiunea și fantasticul se întrepătrund într-un tot unitar, ce dă o savoare aparte lecturii.

Un act de curaj al scriitorului brăilean, care, asumat și circumspect, alege să pășească într-o lume insuficient cartată, dar care poate intriga și fascina deopotrivă.

Temele abordate în volumul de față sunt diverse: de la abordări social-pragmatice, până la motivul dilatării spațio-temporale, Mihai C.Vintilă se eliberează de povara ideilor, transmițând cititorilor săi ceea ce nu poate fi transmis pe canalele uzuale.

Autorului îi plac provocările, astfel că decide să experimenteze pe baza unui text dat („Povestirile stranii ale Colecționarului”) iar adnotările sale fuzionează cu mesajul inițial, dând naștere unui nou rezultat ofertant.

Dacă unele creații sunt preponderent descriptive, treptat, cititorul are senzația depășirii barierelor spațio-temporale și este transpus efectiv în decorul povestirilor. Tenta psihologică a fiecăreia dintre ele are la bază sugestia. Dar tocmai frumusețea umanității este cea care sparge barierele impuse de societate.

Căci vorbim desigur despre diversitate. Privind prin prisma multitudinii de reacții stohastice ce caracterizează oamenii, constatăm că rebelii sunt cei care schimbă percepții și realități customizate, diversificând semnele aparent binare din matricea vieții de zi cu zi.

Atunci când descoperim că „libertatea este în fiecare linie de cod”, nimic nu ne mai poate surprinde. Este ceea ce Mihai C.Vintilă descoperă și propune cititorilor săi.

Documentat, asumat, Mihai Vintilă găsește o formulă câștigătoare prin îmbinarea pasiunii cu informația, expuse într-un context vizionar („Miracolul de la Istanbul”). Uneori întâlnim în drumul nostru semne ce ar trebui să ne dea de gândit.

Einstein spunea despre coincidențe că sunt modul lui Dumnezeu de a rămâne discret sau anonim. Intuitiv, Mihai C.Vintilă abordează motivul semnelor ce se interpun în situații (decisive uneori) aducătoare de alegeri mai mult sau mai puțin inspirate și/sau asumate.

Aflați într-o dinamică continuă, agresați de fenomenul kitsch, suntem de multe ori blazați și obstrucționați în drumul nostru ce vizează dezvoltarea personală. E nevoie de ceva șocant pentru a ne scoate din apatia generalizată și a conștientiza frumusețea de lângă noi. Este ceea ce face autorul în

„Pisica roșie din Nitra”, oferind un bun exemplu de percepție interpretativă a unei situații date.

„Generalul de hârtie”, proza care dă titlul volumului de față, aduce în prim plan o posibilă problemă a perspectivei societății umane. Avansul științei și tehnologiei, coroborate cu posibilitățile în expansiune ale inteligenței artificiale, pot da naștere unor situații conflictuale uneori, atât de bine disimulate, încât elementele antropice pot fi ușor confundate cu cele naturale.

La probleme noi, se impun soluții noi. Iar factorul uman a fost și va fi cel care va decide cui îi va acorda încrederea sa, cu toate implicațiile ce derivă din această opțiune.

Concluzionând, autorul prezentului volum face parte dintr-o categorie distinctă de creatori, întrucât în scriitura sa, întrebările nu-și află întotdeauna răspunsurile, soluțiile nu sunt oferite în mod facil, ci e nevoie (și) de un anumit grad de comprehensiune și metamorfoză a cititorilor spre o evoluție benefică ambelor părți.

**„Ciclul anotimpurilor se suprapune ciclului vieții
oamenilor, iar perenitatea naturii pare să meargă
în tandem cu dănuirea cuvântului scris”
Recenzie la volumul „Fals jurnal sentimental –
Volumul II” de Vladimir Belity**

Pentru unii creatori, nevoia de a scrie se manifestă imperios și necesar, pentru a da curs imboldului de a se exprima pe sine, pentru cititori. Creatorul nu este egoist, el se debarasează de trăirile vechi sau actuale, pentru a face loc altora noi. Forma și modul în care o face, îl diferențiază de alți creatori.

Dacă în literatura modernă predomină, în cazul genului liric, versul alb, totuși, formulele deja consacrate, vor fi etaloane pentru creatorii actuali. Poeziile cu formă fixă, pe lângă efortul suplimentar necesar șlefuirii cuvintelor pentru a se încadra în tiparele predefinite, trebuie neapărat să-și facă simțit mesajul. Căci fără mesaj, forma contează mai puțin.

Provocarea este mare însă, întrucât sextina, trioletul, glossa, terțina, gazelul, rondoul, vilanela, rondelul, sonetul, pantumul, limerick-ul, sunt forme de exprimare complexe. Considerate vetuste pentru neofiti, iată că regăsim încă în literatura milenială parte din variantele poeziei cu formă fixă.

Poetul Vladimir Belity vine în fața criticilor săi cu un nou volum de sonete, intitulat „Fals jurnal sentimental – volumul II”. Este a douăsprezecea carte a președintelui Cenaclului

„Luceafărul arădean”, cel mai longeviv cenaclu literar din Arad, cu o activitate neîntreruptă de peste șaizeci de ani.

Constatăm din nou prolificitatea domnului Vladimir Belity, care (se) vindecă prin cuvânt în fiecare zi. Acest exercițiu, al scrisului, practicat cu obstință, zi de zi, dă roade care se materializează în volume literare constituite într-o portavoce îndreptată spre cei ce citesc, ascultă, și mai ales, simt.

În „Fals jurnal sentimental – volumul II” temele abordate sunt diverse și vin să completeze tematica primului volum. Natura, prietenia, cazuistica socială, chiar politica, analiza și introspecția, dau forță și utilitate mesajului transmis.

Dacă unele definiții ne descriu sonetul ca fiind compus din paisprezece versuri – două catrene cu rimă îmbrățișată și două terține cu rimă liberă – la o analiză retrospectivă, întâlnim două forme consacrate ale sonetului.

Astfel, regăsim varianta italiană, compusă din paisprezece versuri, respectiv două catrene și două terține și varianta englezească, care se caracterizează prin trei catrene cu rimă îmbrățișată și un distih cu rimă împerecheată.

În „Fals jurnal sentimental – volumul II”, Vladimir Belity adoptă o formă recurentă, cea a variantei englezești a sonetului. Structura volumului de față este o combinație între clasic și modern, autorul folosind atât regionalisme (ogoaie, modru, belferesc) cât și cuvinte elevate, șlefuite (azimut, disipat, irizări, apostat, calp), ce denotă aplecarea sa spre studiu și evoluție.

V. Belity dă un farmec aparte scriiturii sale prin alegerea unei combinații eclecticice între nou și vechi, între repetiție și noutate, între superficial și profund. Volumul cuprinde 366 de sonete, un volum impresionant de tot atâtea gânduri.

Autorul pare să ne inducă voit o dilemă căreia trebuie să i se găsească o soluție. „Fals jurnal sentimental” este un titlu

contradictoriu, întrucât orice jurnal presupune un exercițiu de sinceritate al celui care îl scrie față de sine însuși. Ori, cititorul este pus aici în fața unei opțiuni dificile.

Dacă se pliază pe mesajul textului, sonetele din „Fals jurnal sentimental” pot fi apreciate ca o frivolitate literară a autorului. Sau, dimpotrivă, punând accent pe conținutul variat și consistent al volumului, putem aprecia că titlul este doar un paravan protector pentru autor.

Retras în mod deliberat într-un turn de veghe, V. Belity se erijează într-un fin observator al societății umane și al naturii, neintervenind însă în reacțiile subiective ale actanților, observând doar succesiunea implacabilă a anotimpurilor și a schimbărilor implicite ale naturii („E toamnă-adevărată jur-împrejur”, „Azi noapte s-au îmbolnăvit teii”, „Minciuna stă cu regele la masă”).

Se spune că odată cu vârsta, câștigăm răbdare și înțelepciune. E ceea ce se relevă din scriitura lui V. Belity, care, la adăpostul experienței de viață acumulate, are și unele creații unde, persiflând cu ironie unele reacții la diverse evenimente, transmite indirect un mesaj de analiză și introspecție generalizată, înainte de a da curs impulsurilor de moment.

Ciclul anotimpurilor se suprapune ciclului vieții oamenilor, iar perenitatea naturii pare să meargă în tandem cu dăinuirea cuvântului scris, căci, asemeni tuturor artiștilor, și scriitorii vor trăi între filele cărților scrise, spre încântarea generațiilor următoare, aflate în căutarea frumuseților artei.

OPINII

„Cristian Mladin și adevărata reclusiune a discretului poetic”

Prefață a volumului „Umbre în lumină”

Cristian Mladin este o prezență vizibilă în arealul cultural și social din vestul țării. Participant la numeroase meetinguri sportive, cu un palmares de diplome care îl onorează atât pe el cât și pe cei care se simt reprezentați de el, de asemenea publicist cu o doză interesantă de idei și de provocări pe paliere diverse, este un vizibil ins, prezența lui fiind vizibilă, unde literatura, în special poezia se prezintă, în diverse cluburi, întruniri cenacliere, ori pur și simplu în discuții directe unde poezia este un subiect de discuții.

Cartea de poeme care vede acum lumina tiparului, este o provocare, aducând în atenția marelui public o altă parte a personalității lui. Autorul ei se dedă la forme interesante de exprimare poetică. Citindu-i poemele, îți dai seama de puterea expresivității poetice, chiar dacă uneori formularea curajoasă a ideilor poetice se spune cu o măsură a rezervei și a începutului.

Curajul autorului este vizibil, în primul rând, atunci când își definește propria-i lume interioară. Emoțiile și simțirile cititorului par să se suprapună peste emoțiile și simțirile poetului. Zgârcit la cuvinte mari, poemele sunt fulgurații decente.

Imaginea unui fâchir, cu care încearcă să tulbure liniștea și comoditățile unui cititor, sâstisit de multele evenimente citadine, ne determină să vedem în profilul lui o personalitate puternică.

Cristian Mladin dă toată măsura valorii sale, oferindu-ne un stil propriu, unde versurile lui devin de multe ori aforistice, unde versurile lui construiesc un univers solitar, dăltuindu-și atent expresiile poetice, de multe ori reclusiunea tăcerilor care se desprinde din texte, dau lectorului un fel de „trezie” complice, determinându-l să participe împreună cu cititorul la un anumit sentiment de intruziune.

Sfios, aparent introvertit, poetul arădean explodează în ghemul poemelor, provocând o anume forță, aidoma atletului, care, la finișul unei competiții, nu pare epuizat. Explozia de sentimente dă forță poemelor sale. Geneza lor este, cu siguranță, o dramă abia ascunsă de momentele vieții, consemnate ca aparținând unei lumi dezarticulate, nu devin pastişe de calm, de resemnare sau de tristețe.

Autorul lor propune multe momente de luciditate, aparținând unei lumi semantice neînchipuite. Uneori auto-ironic, deseori deschis spre o generoasă declarație de prietenie, sau, de ce nu, de iubire a aproapelui, autorul nu este adeptul unor gesturi refulatorii, de expunere a unor convenții facile.

Poemele lui susțin o anumită revoltă nobilă, scriitura sa, reflexivitățile sale sensibile, reflexiile acestuia devin iluminări din interior. Tocmai aceste reflexii ne dau dovada unui spirit care înnobilează spusa lui poetică.

Personalitatea lui complexă, ascunde o generoasă dorință de spunere a propriilor sentimente, capabilă de versuri de o spectaculoasă propețime.

Parcurcând cartea simți o anume patetică și armonioasă reflectare a emoțiilor. Lumea lui Cristian Mladin nu e deloc semantică. Textele lui poetice devin un teren pregătitor pentru sublinierea și reflectarea propriei sale sensibilități. Tăcerile și tristețile sale ancestrale nu devin suferințe înnăbușite. Textele lui sunt baze structurale ale unei adevărate lumi tematice.

Scriitura sa intimă, unde propriile trăiri pot fi exemple de armonioase reflexivități psihologice, este o endemică revenire spre o lirică puternică.

Uneori resemnarea pare interesantă. Dar, în textele propuse, firul roșu al lucrării poeticești este prezent. O anume tăcere pietrificată poate fi bănuită, amprentând spațiul său propriu. O elegantă și provocatoare surdină a metaforei, un adevărat paravan unde pudoarea și curajul își schimbă locul neîncetat.

Un paravan cu care își apără cu mult curaj intimitatea. Un volum care va stârni și va suscita cu siguranță lectorului curiozități măiestre, acesta devenind părtaș la emoții și pagini memorabile.

Prof. Constantin Dehelean

„10, 20, 30 de ani...”

Prefață la volumul „Întoarcere la Cuvânt”

Arheologii care studiază primele semne ale omului pe planeta Pământ, au de făcut față dilemei identificării în puținele fragmente animale dovada că aparțin speciei *Homo sapiens* și *Homo neanderthalensis*.

Evenimentul acestei apariții s-ar fi produs cu circa o sută de mii de ani înainte. Iar aproximațiile datării sunt de ordinul secolelor și al mileniilor. Consensul experților în acceptarea argumentelor umanității sunt urmele a ceea ce numim azi grija, preocuparea pentru rămășițele decedaților.

Îngroparea și împodobirea morților e „comportamentul modern” care separă celelalte specii ale regnului animal de „regele om”. Căci există dovezi de doliu și de atașament față de apropiatul decedat și la alte specii.

Chiar și non-primarele precum hipopotamii jelesc atunci când își pierd urmașii. Singur omul însă a creat și dezvoltat ritualuri care atestă încredințarea în dualitatea ființei sale, suflet și corp.

Dacă trupul se descompune, spiritul e nemuritor. De „călătoria” lui către cer, sub pământ ori prin văzduh se ocupă apropiatii și comunitatea, după credința lor. Această gândire simbolică este piatra de hotar în despărțirea omului de animal.

Mi-au revenit aceste amintiri livești citind volumul semnat de Cristian Mladin. A doua sa carte de autor (prima fiind una de poezie) este o „culegere” selectivă, intuiesc, a

publicațiilor sale din diverse periodice. Intitulat sugestiv „Întoarcere la cuvânt”, cuvântul fiind altă formă simbolică de afirmare și relaționare a ființei noastre spirituale.

„Cuvântul poate vindeca, poezia este o formă puternică de terapie a sufletului, putând motiva, sau armoniza, scrie autorul. Prin ceea ce creăm, sub această formă ne apropiem de Divinitate, fiind promotori ai mesajului de armonie, frumos și pace”. Etică și frumoasă această cugetare care-i motivează demersul!

Ca orice simbol, cuvântul, cartea în sine sunt pluri-semantice. Mesajul lor este dependent, așadar, și de receptor. În ce mă privește, din lunga obișnuință a învățării, am deprins ca primă etapă, o percepție a întregului.

În cazul de față, structura propusă de autor e una divizată în trei părți cvasi-egale. În prima, sunt editoriale social-economice publicate în ziarele „Business Point” și „Business Adviser”. Un gen de presă readaptat de media românească în urmă cu 30 de ani, când lumea arăta că se schimbă în feluri aparte.

Se părea atunci că sufletul va fi dezvățat de afectele fără funcționalitate în ascensiunea pe ierarhia proprietății și a banului. Și că spiritul antreprenorial va domina în predicția ursitoarelor introduse în botezul devenit spectacol.

Acesta a fost contextul extrem de favorabil de recrutare și pregătire a noilor manageri și finanțiști arădeni. În acest spirit a ales, în urmă cu mai bine de 20 de ani, și Cristian Mladin să urmeze cursurile Facultății de Marketing, Management și Informatică, nou înființate la Arad.

Acolo ne-am și întâlnit. E momentul potrivit, poate, să recunosc acum, fără acuza vreunei captatio benevolentiae, că înscrișii la cursurile optionale din modulul psiho-pedagogic au fost cei mai buni studenți din cariera mea de profesor. Printre ei

s-a aflat și Cristian Mladin în fireasca (și ulterior demonstrata) atracție către cunoașterea și transmiterea unor valori spirituale.

Voi regăsi, în cartea aceasta și teme perene, ce le vom fi dezbătut și împreună la pedagogie și psihologia educației despre motivație ori comunicare.

Tot astfel cum, după circa două decenii de la jubilația globalizării și emulația spiritului antreprenorial, specialistul în marketing de-acum, identifică în dezavantajele lor, „detalii” despre ce mâncăm care, cum spune românul, îngheață sângele-n vine: „Și ce E-uri... L-cisteina, un aminoacid ce face pâinea mai moale, alcătuit din păr uman și pene de rață, bisulfitul de sodium, folosit în odorizantele WC dar și în producerea chipsurilor (pentru culoare și prelungirea termenului de valabilitate), rumeguș, folosit la cașcaval pentru a nu fi lipicios, castroreum (amestec de urină și substanțe anale ale castorilor) pentru a da un gust mai intens înghețatei de vanilie și zmeură, și câte și mai câte!”

Partea a doua este de eseistică – gen de reflecție caracterizat prioritar prin comunicarea scrisă a punerii de probleme „înalte”, fără pretenția epuizării sau soluționării lor. Iar evoluția schimbărilor începute cu trei decenii în urmă oferă nenumărate prilejuri de meditație asupra unor bunuri culturale (în sensul larg al acestor accepțiuni), în algoritmul lui (din nou, cum spune românul), ce-am avut și ce-am pierdut.

Și, iată, una dintre diferențele unei asemenea operații de scădere, în expertiza constatativă a autorului: „Câteva sute de kilometri mai la vest de România, se poate observa orientarea cumpărătorilor către producătorii autohtoni și nu către comerțianții străini.

Spre exemplu, chinezii cumpără de la comerțianții chinezi, italienii își caută comerțianții compatrioți, turcii preferă comerțianții turci, șamd. Doar la noi se poate vedea

exact contrariul a ceea ce se poate vedea în Vest. Se cumpără îndeosebi produsele străine, de import, în detrimentul celor românești, autohtone.

Pentru produse cu câțiva lei (sau bani) mai ieftine, românii aleg de cele mai multe ori produsele străine (care nu sunt întotdeauna și cele mai calitative), uitând că, de fapt, profitul hyper-marketurilor ia calea străinătății și nu este reinvestit durabil în România. De multe ori și snobismul are un cuvânt greu de spus în alegerile românilor...”

Și, în fine, cea de-a treia parte, dedicată recenziilor pe care Cristian Mladin le-a scris și publicat pe marginea cărților unor confrăți de condei arădeni. Și acestea de-o consistență și varietate ce demonstrează „mișcarea” în cercurile creatorilor de frumos și idei.

În paranteză fie spus, modelul transformării regimurilor totalitare în „societăți deschise”, filozoful Karl Popper l-a descris prin analogie cu procesul coagulării sângelui: dintr-o multitudine de nuclee prin rețele care le unesc în trecerea din starea lichidă în cea solidă.

Observi că viața literară arădeană s-a reconfigurat și din CV-ul literar al autorului. De la Cenaclul „Lucian Blaga” din urmă cu mai bine de 30 de ani care-i aduna cu periodicitatea, formele și locul avizate de partidul unic și pe scriitorii profesioniști și pe amatori, la cercuri, societăți, concursuri și festivaluri artistice și culturale inițiate și frecventate după interesul și intențiile celor înzestrați cu talent și credință în puterea spiritului.

Iar Cristian Mladin este și aici prezență notabilă, deseori premiată. N-am putut trece fără nici o „aprofundare” peste bibliografia enunțată de autor ca esențială în formulările sale. „Principiile marketingului” lui Phillip Kotler au fost, la vremea lor, noile „porunci” ale formatorilor din domeniu.

Iar „Dialogurile” lui Platon, parte din opera lui Mircea Eliade și Bogdan Petriceicu-Hașdeu sunt lecturi tămăduitoare sufletului tânăr cuprins de anxietatea înțelepciunii.

Șocantă apare însă aici ralierea reflecțiilor post-comuniste a două „vedete” ale succesului la public, adverse însă în reprezentările contemporanilor: Pavel Coruț și Horia Roman Patapievici.

Nu văd, desigur, rostul unor valorizări, ierarhizări sau evaluări într-un cuvânt de deschidere al unei cărți. Habent sua fata libelli – cărțile au destinul lor, spuneau, încă din vremea rarității unor astfel de preocupări, cei pe care-i numim strămoșii noștri.

Ultimele trei decenii la care se raportează segmentul temporal al acestor reflecții sunt și echivalentul biografiei culturale a autorului. Raportat la istoria umanității, sunt o manifestare simbolică a aceleiași preocupări pentru perpetuarea ființei prin suflet.

Dacă-n crezul nemuririi lor, neanderthalienii foloseau ocrul roșu și primitive podoabe, cuvântul scris e semnul aceleiași credințe.

Doresc, așadar, autorului să slujească într-una în acest ceremonial al însemnului gândului pentru sine, contemporani și urmași.

Prof. Univ. Dr. Lavinia Betea

„O deschidere neobișnuită spre experiențe extrasenzoriale...”

Recenzie la volumul „Ochii nopții”

Întâlnirea mea cu scrierea lui Cristian Mladin a fost prilejuită de prima ediție a Concursului POLARIS, organizat de editură în 2021. Atunci a concurat cu proza DINCOLO DE VIAȚĂ, parte a Antologiei celor mai valoroase texte din concurs, proză pe care o regăsim și în volumul actual... M-a impresionat la acea vreme delicatețea construcției epice, o deschidere neobișnuită spre experiențe extrasenzoriale...

Revelația s-a consolidat ferm și definitiv iar ulterior am înțeles și cum s-a generat amprenta stilistică a lui Cristian Mladin, căci este un artist aflat într-o permanentă frământare, într-un joc al regăsirii sale, un căutător al celei mai potrivite întru chipări.

Când veți parcurge prezentarea din finalul volumului, veți descoperi că realizările-i literare au primit deja multe aprecieri, dar și că scrisul este doar una dintre formele în care-și exteriorizează eul creator, fiindu-i la fel de apropiate actoria și pictura.

Cristian Mladin este o personalitate impregnată de un magnetism mistic, dar nu tenebros, ci diafan, tinzând spre puritate, deși lasă aproape obsesiv ca întunericul nopții să-i îmbrățișeze scenariul povestirilor...

În viața de zi cu zi, își petrece timpul strângând în juru-i oameni care au sigur ceva demn de înfățișat semenilor, fapt care se regăsește și în felul în care scrie. Personajele sale se dezvăluie pur și simplu, se dăruiesc fără ostentație, ca picăturile de rouă tremurânde sub primele raze de soare ale dimineții, lăsându-l pe cititor să le absoarbă esența pe care s-o ocrotească în propriul subconștient, într-o perpetuare.

Veți găsi în volumul OCHII NOPTII proză scurtă care evoluează pe treptele fantasticului de la tușe fine, asociate cu alunecări de-o clipă în visare (ALERGĂTORUL), către contururi pline de forță, fie legate de o lume născocită (AD ASTRA PER ASPERA), fie îmbrățișând repere ale pământului nostru, ale matricei energetice cu care-am fost dăruți din vechime (PAȘI ÎN NOAPTE, OAMENI ȘI MUNȚI)... Trecherile de la real la oniric sunt surprinzătoare imagistic, ocrotite în vocabule calde, ce atenuază percepția timpului și spațiului alternativ...

Cristian Mladin așterne cuvintele precum vorbește – cu blândețe, învăluitor, puțin trist, dar neabătut de la calea spre aflarea sinelui... Scriind, pare că ne oferă un imbold de a transcende noi înșine orice graniță a senzațiilor profane...

OCHII NOPTII vă așteaptă spre a fi lecturată pentru a vă îndrepta propria privire asupra nebănuitelor taine ale vieții!

Sara Mina, scriitor

„Un cub care își caută cea de a șasea față”

Prefață la romanul colectiv

„Cubul cu cinci fețe”

De ce „cubul cu cinci fețe”? De ce nu „cubul cu șapte fețe”? Geometrii o știu pe-a lor. Romanul de față, departe de a fi un simplu experiment, este, cu siguranță, un fel de răspuns la dilema amintită mai sus.

Paradoxal, „a șasea față” nu poate fi decât un echilibru între dileme și certitudini. Cei cinci autori ai acestui experiment interesant au construit o personalitate emblematică. Dan, personajul principal al romanului, își „distribuie” dilemele și certitudinile prin cinci filtre: cele cinci „entități” creative.

El devine, pe rând, fratele geamăn al fiecărui autor în parte.

Prima „față”, poate cea mai importantă, crează personajul. Îi dă o identitate, o „stare civilă” cu acte în regulă.

Formulă clasică, epicul de început are greutatea construirii unui personaj de o forță emblematică. Construcția epică, desăvârșită, dovedește un autor cu multă energie creatoare. Personajul este „strunit” corespunzător. Totul în jurul lui devine viață iar energia este plenară.

A doua „față”, ușor suprarealistă, dovedește un condei ușor rabelais-ean. Dan devine un gurmand estet. Lumea rurală, aidoma celei din marginile parisiene, „înghite” personajul într-o cuhne, măceană de astă dată, și care este plină de savori.

Dinamica epică din prima „față” este purtată pe meleaguri rustice, de această dată transilvane, „fața” a doua este de aceea și o contrapondere, prin echilibru, dintre începutul dinamic, dar senin, și drama personajului „petrecută” în „fețele” trei și patru.

Autorii următoarelor capitole se întrec în „facerea” adevăratei drame – uneori macabră, larvară și absurdă – a personajului Dan, dar și a celorlalte, la fel de puternice.

Fața a treia, unde jurnalul însuși devine un personaj, dar și un obiect care manipulează drama pe mai multe planuri, de la nostalgiei sublime la formule grotești, uneori agresive pare a fi punctul culminant al romanului.

Fața a patra, unde nostalgia copilăriei și a unui idilism parcă pierdut definitiv pare a fi un alt punct, al reflexivității pure, o reflexivitate despre copilăria pierdută undeva și prezentul uneori terifiant prin însăși absența lui.

Nostalgia care „plutește” între bunică și nepot echilibrează (era și necesar!) naturalismul exacerbă din partea a treia a acestei interesante construcții epice.

Iar „fața” a cincea ne introduce în planul, să-i spunem imponderabil, al dramei personajului simbol care este Dan. Un alt jurnal, dedus și care este fața care deschide ochii cititorului spre o realitate care parcă izbucnește dintre filele cărții spre noi, spre atmosfera materializată dincoace de copertele romanului.

Tonul, ușor efeminat, dă ocazia autorului (sau autoarei) să emită reflecții uneori calde, alteori umorale despre intimitate, despre căutări, despre suferință. Aici descoperim, prin filtrul jurnalului, slăbiciunile, nehotărârea prin reflecții, de bun gust, ce străbat din frazele pline de căutări, de întrebări, multe din ele negăsind răspuns.

Poate, tocmai de aceea, încheierea „poveștii” poate fi găsită în bănuita a șasea „față” care nu mai apare în carte. Bănuim, însă, un posibil răspuns în subconștientul cititorului. Sau mai multe răspunsuri. Asta în măsura în care cartea „cade” în mâna unui, sau a unor cititori, a căror reflexivitate „rezolvă” această dihotomie dintre dileme și certitudini.

Se cuvine să închei prezentarea „provocând” cititorul să „încheie” lectura cărții printr-o nouă și ultimă „poveste”, a lui însuși. Nu-i așa că ar fi interesant experimentul?

Prof. Constantin Dehelean

**„Drumul vieții nu este întotdeauna în sus,
dar cu siguranță este spre înainte”
Recenzie la volumul „Umbre în lumină”**

În urmă cu patru ani l-am cunoscut pe Cristian Mladin la un curs de autocunoaștere și dezvoltare personală, după care ne-am revăzut la serile literare ale grupului „Tu-carte deschisă”. Au fost oameni care au venit, au stat puțin și au plecat, dar el a rămas.

Am știut de la început că va rămâne alături de literatură, pentru că literatura înseamnă evoluție, schimbare și autocunoaștere. Drumul vieții nu este întotdeauna în sus, dar sigur este spre înainte, iar când omul este pe drumul său, toate ușile i se deschid. Îl felicit pentru curajul pe care l-a avut de a se arunca în față, în necunoscut, în ceva nou care lasă urme peste tot, „UMBRE ÎN LUMINĂ”.

Din dorința de a fi cineva, uităm că fiecare din jur este deja cineva, este OM. În multe dintre poeziile scrise de Cristian Mladin ne dăm seama, redescoperim că poezie înseamnă trăire, dorință sufletească sau trupească.

El maschează mai mult sau mai puțin dragostea și manifestările ei față de persoana feminină, prin cuvintele: albastru, sărut pe frunte, sărut pe obraz, îmbrățișare, ținere în brațe, precum și iubirea față de natură, față de istorie, viață, copii, anotimp. Fiecare dor se împlinește prin fapte. Iar această primă carte de poezie este un fapt pentru noi, toți cititorii.

Deși este adeptul pașilor mărunți, Cristian își protejează creațiile de la începuturi introducându-le printre cele mai noi, nedorind a schimba mesajul și forma poeziei pe care le-a folosit înainte. Acceptă valoarea fiecărei creații, ea fiind purtătoarea trăirilor lui din acel moment.

Arta este precum un copil. Ai creat ceva, apoi îți crești creația investind timp, muncă, răbdare, încredere în tine și apoi în creație. Observăm evoluția autorului chiar în această carte. În primele sale poezii folosește un mesaj direct, simplu și la subiect.

În timp, începe să caute alte forme de cuvinte care să creeze o imagine, un fior, un gând, particular fiecărui cititor. Fiind prima lui carte de poezii, Cristian Mladin a încercat să abordeze mai multe stiluri de poezie, dar stilul cel mai des întâlnite în cele 76 de poezii este versul alb.

El știe că un artist poate atinge toate granițele artei și de aceea nu s-a descurajat în a ne arată nouă că se poate. Unii oameni aruncă cu bățul în baltă spunând că poeții sunt falși. Nu, poeții sunt creatori ai propriilor vise. Iar balta în care ei aruncă este propria lor imagine, pentru că toți suntem oglinzi în această lume în care dorim să fim cineva.

Natalia Micalona, poet

„Deasupra mea, păianjenii țeș vise...”

Cronică de carte a volumului „Ochii nopții”

Așa începe una dintre povestirile scrise de Cristian Mladin în volumul intitulat „Ochii nopții”. Un volum în care autorul ține să ne reamintească faptul că există momente în viața noastră când timpul pare că și-a oprit curgerea. Asta simți și când te pierzi cu totul într-o carte bine scrisă.

Iată-mă stând pitită aici, în camera mea, cu acest volum de proză scurtă în brațe și având posibilitatea, în același timp, să mă plimb pe malul Mureșului, să privesc și să ascult marea, să fiu într-o grădină, să vizitez Sarmisegetusa sau să șterg lacrima ce cade pe creștetul copilului rătăcit.

Unde a rătăcit? Vă las pe voi să descoperiți asta. Cutreier așadar până și pe apele mărilor și ale oceanelor și ajung chiar „Dincolo de viață”. „Mă cheamă Nikos, mă cheamă Stavros, chiar nu mai știu, gândea. Știu că am trăit o poveste numită viață. Cu bune și cu rele.” („Ape în amurg”).

Iată-mă acum ajunsă pe planeta Atya pentru a savura asfințitul. Unde mă va duce el? mă întreb. Autorul mă surprinde și de această dată. Luptele, ființele, apele, planetele, toate sunt aparent în afara mea. Oare așa să fie? Dacă mă cheamă Gulliver? Un fel de Gulliver al casei sau al camerei mele? Sau Dan, Daniel, Dorian ori Maia?

„Sau sunt doar un gând care se întâlnește în lumea de deasupra lumii cu alte gânduri? Să fiu eu însumi chiar

întunericul înainte de a deveni mesaj? Tu, întunericule, ești o ea sau un el? Sau ești vreun rebel, izgonit dintre ai lui?”

Descopăr în acest volum atât de multe gânduri care mă macină și pe mine. Yemayu, motanul meu, se cuibărește lângă mine. Tocmai citesc: „doar pisica pare să mă înțeleagă. Se cuibărește pe pieptul meu. Și simte. Știe unde mă doare.”

Autorul apasă cu degetul pe rană. Nu vă spun unde anume doare, rămâne ca fiecare să-și aline propriul surghiun citind această carte.

„Voi credeți în semne?” întreabă autorul. Da! Pentru că lectura acestei cărți mă poartă și pe mine prin locuri pe care le văd doar în vis. Se întrevește și aici motivul subteranei, motivul acelei nopți a sufletului, iar asta mă încântă. Cum – ați putea întreba – să te încante una ca asta?

Ei bine, precum în cazul autorului, și din subterana sufletului meu au ieșit la suprafață cele mai crâncene coșmaruri, dar și cele mai dansante idei. Aceste gânduri invizibile pentru ochiul rațiunii, dar atât de vizibile pentru – paradoxal – lumea cea invizibilă, ne conduc prin timpul vieții noastre, atât de limitat.

Aceste forțe, aceste iele care ne înspăimântă sau ne veghează și de care nu ne putem dezice cu totul, ne ghidează totodată să purcedem pe drumul promis. Dar oare să fie drumul promis tocmai un paradox? Ad astra per aspera? Cred că este! Privesc prin „Ochii Noptii” pentru a-mi reaminti faptul că (și) acești ochi sunt creația Celui care ne-a dat viață întru Spirit.

Și poate că nu ne rămâne decât să zburăm și noi, cititorii, împreună cu autorul, printre realități neînțelese pe deplin, dar ghidate, precum spune C.G. Jung, tocmai de visele noastre. Vise care ne reintegrează în brațele Luminii, ajungând, nu să ne dezicem de materie, ci să o spiritualizăm întru reconcilierea cu

adâncurile (da, adâncurile și nu înălțimile) Spiritului, prin iubirea menită a ne salva din tenebrele sufletului. Realități paralele, realități ce se întâlnesc și se întrepătrund, toate își găsesc locul în acest volum.

Mă întreb de ce mă gândesc atât de des la propriile mele experiențe de viață. Pentru că aceasta este menirea literaturii, să ne aducă împreună și să ne reunească. Și asta reușește cu har să facă și Cristian Mladin. Citesc cartea și dispar și eu, precum autorul, într-un roi de stele. Și mă simt acasă.

Laura Maria Ilea, actriță

„Arc peste timp”

Recenzie la volumul „Întoarcere la Cuvânt”

O carte cu copertă lucioasă, luminoasă, cu trei substraturi, respectiv pe trei niveluri, istoria, prezentul și infinitul necunoscut, care le cuprinde pe toate. Trist și frumos în același timp.

O carte care promite reacții care pot deveni subiecte pentru un viitor an de creație. Istoria prezintă repere pentru prezent, ca viitorul să se poată oglindi în munca și în arta cititorului.

Folosește dictoane latine, pentru că îi place să își amintească sursa-mamă a limbii române. Recenziile lui sunt prelungiri ale textelor, ale ideilor autorilor, care semnează cărțile analizate.

Practic, putem vorbi despre a șasea față a cubului, părerea, dar și completarea cărții citite. Cuvintele sunt jurnale de plecare din noi.

Fugiți de acasă, ne întoarcem înapoi prin amintiri, cu scop de aducere aminte. Acolo unde lăsăm o cheie, mereu va exista o ieșire... căci fără soare n-ar fi umbră, iar cuvintele nu ar mai avea urmare.

Cuvintele se moștenesc, la fel și faptele celor care citesc o carte, tinzând să copieze perfectul din interior. În istorie vei găsi întotdeauna o cheie către viitor, care îți va deschide prezentul.

Bărbatul-carte își scrie viața, povestind oamenilor despre oameni, moștenitori ai cuvintelor rostite în infinit. Iar sufletul care primește darurile paginilor, continuă existența iubire de viață, prin copiile filelor ce urmează una după alta, după fiecare punct.

Zece, douăzeci, treizeci, trei pași mari de-a lungul a patruzeci și trei de ani, număr cu simboluri multiple. Patru reprezintă haita, trei devine drumul propriu. Cristian a încercat de multe ori să reformeze haita existentă, căutând-o în direcții opuse, tocmai pentru a-și întregi ființa pe care o simțea descompusă.

Căutându-se pe sine, a descoperit că se poate. Se poate merge înainte, cu pași mici pe toate planurile. Critic, editorialist, eseist, prozator, poet și sportiv, omul Cristian Mladin adună fiecare parte, studiată în această carte, „Întoarcere la Cuvânt”, poate chiar în urma concluziei că esența, rezolvarea lucrurilor, constă în întoarcerea omului la locul momentului în care s-a format gândul, materializat prin cuvânt.

Ianto L. Teodora, scriitor

„Un spațiu aflat la granița dintre real și oniric”

„Cristian Mladin este un tânăr prozator din Arad. Cartea lui de debut – sperăm, nu ultima –, intitulată „Ochii nopții”, a atras atenția criticii prin universul insolit, distopic, creionat cu tușe părelnice.

În proza lui scurtă, Proust se întâlnește cu Max Blecher și amândoi povestesc întâmplări din irealitatea imediată, un spațiu aflat la granița dintre real și oniric, într-un timp mereu cenușiu, al crizei, al angoasei, al înstrăinării de sine.

În acest no man’s land, dispare continuitatea epică obișnuită și apar umbrele, nevrozele și întreg panopticul unei realități alienante.”

Radu A. Cernătescu
scriitor, membruUSR Reșita

„Post-modernism cu reflecții metafizice”

„Cristian! Am citit. Mi-a plăcut „Șarpele”, ca parabolă existențială și m-am delectat cu post-kafkianul „Dincolo de viață”. E limpede, un post-modernism cu reflecții metafizice și cu o vizualitate care te apropie de secvențe din filme visate sau dorite.

Multe trăiri, concluzii, întrebări... care se rostogolesc în mintea cititorului.

Mulțumesc pentru ce mi-ai trimis și sper că ce ți-am spus să fie util! Succes.”

**Laurențiu Damian, regizor
președinte al Uniunii Cineaștilor din România**

„Perseverăți! Până veți vedea și fața nevăzută a lunii.”

„În cazul d-lui Mladin, trebuie să recunosc chiar dintru început, OCHII NOPTII a fost primul contact cu scrisul domniei sale. Citind-o, mi-am dat repede seama că este un optimist din naștere.

Metaforic vorbind, este un stil și un condei care își caută încă autorul. Alergător convins, în crucea nopții și de unul singur, are toate șansele să performeze.

Totul e să persevereze. Așadar, perseverăți! Cât?! Atât cât e nevoie! Până veți vedea și fața nevăzută a lunii.

Valeriu Ilica, scriitor

Curriculum Vitae literar Mladin Cristian

Sunt absolvent al Școlii Populare de Artă Arad, secția Actorie la clasa actriței Oltea Blaga și pictură la clasa artistei plastice Sofia Klemenco. Am participat în calitate de invitat în cadrul unor emisiuni culturale și sportive la Radio JoyFm, Radio Alt FM, Radio Zestrea, RTV Unirea Internațional, Radio România Actualități, Tv Arad și WestTV.

Din punct de vedere literar am început să scriu începând cu anul 2012 editoriale social- economice în ziarele Business Adviser și Business Point, ziare cu acoperire națională.

Am apărut alături de alți autori din țară în Antologia „Prieteniei” vol.I și III, Antologia „Ut sis populus”, Antologia „Amintiri de secol XX”, „Întomnarea cuvântului“, Antologia „Tu-carte deschisă” a grupului omonim.

Începând cu anul 2020 am înființat grupul cultural „Arta – visul îngerilor”.

Latura artistică a prins aripi prin publicarea de poezii, eseuri și proză în diferite reviste, site-uri literare și culturale: „Stindard”, „Agora literară”, „Zborul”, „Tu-carte deschisă”, „Foaia Culturală Gutenberg”, „Rusidava Culturală”, „Cervantes-Inspirescu”, „Liga literară arădeană”, Cenaclul „Prietenia”, Cenaclul „Luceafărul Arădean”, „E-Creator”, „Litera 13”, „Literaturitate.ro”, „Însemne culturale”, „Confluente literare”, „Atheneu arădean”, Revista de cultură „Glasul litereror”, „Sintagme literare”, „Arte”, „Armonii culturale”, „Parnas XXI”, Revista „Boem@”, Revista „Thymes”, Revista „Relief”, Revista „Polymnia”, „Luceafărul de Vest” etc.

Volume de autor:

- „Umbre în lumină“ – poezii, Editura Grinta, Cluj Napoca, 2018;
- „Întoarcere la Cuvânt” – editoriale, eseuri, recenzii, Editura Rotipo, Iași, 2020;
- „Ochii nopții” – proză, Editura Biscara, 2022 – format digital și 2023 – format letric.

Volume în colaborare:

- „Cubul cu cinci fețe”, roman, Editura Inspirescu, București, 2019.

Premii:

- Concursul Internațional „Sub stindardul tricolor”, 2019, Premiul I secțiunea proză;
- Concursul literar „Visul inimii”, 2019, Premiul I secțiunea proză;
- Concursul literar „Odiseea cuvintelor”, 2019, Premiul II secțiunea proză;
- Concursul literar „Odiseea cuvintelor”, 2019, Premiul II secțiunea eseu;
- Concursul literar „Elogiu iubirii”, 2019, Mențiune I.;
- Festival Concurs „Vis de Toamnă”, 2019, Premiul „Ioan Flora”;
- Concursul literar „Elogiu iubirii”, 2020, Premiul III;
- Liga Scriitorilor din România, filiala „Ioan Slavici” Arad, Premiul III, proză, pentru volumul colectiv „Cubul cu cinci fețe”, 2020;

- Concursul literar „Metafore-Ana Podaru”, 2020, Premiul I secțiunea proză realistă-parabolă;
- Concursul internațional „Armonii literare”, 2020, Mențiune, secțiunea Proză;
- Festivalul-Concurs de creație literară (poezie și proză) VIS DE TOAMNĂ, Premiul III, proză, ediția a VIII-a, 2020;
- Concursul literar „Elogiu iubirii”, 2021, Mențiune III;
- Premiul pentru cartea de publicistică a anului 2021 - Liga Scriitorilor din România - filiala „Ioan Slavici” Arad – acordat volumului „Întoarcere la cuvânt”;
- Concursul literar „Fascinația mării”, 2021, Mențiune, secțiunea proză;
- Proiectul Internațional de Creație Literar artistică „Eminescu – un vis în așteptare”, ediția 2021-2022, Premiul II Secțiunea Proză.

Cuprins

<i>PREFAȚA</i>	5
INTERVIURI	7
„M-am pierdut în miliarde de gânduri și mult gri” Interviu cu actrița Oltea Blaga	9
„Viața, implacabil, lasă urme și modelează în jurul ei” Interviu cu muzicianul Constantin Cămărășan.....	17
„Dacă s-ar dispensa de lucrurile nefolositoare, omul n- ar mai fi om” Interviu cu scriitorul Gheorghe Schwartz....	21
„Teatrul rămâne pentru mine arta ce moare și renaște iar înnoită” Dialog cu actrița, regizoarea și scriitoarea Ada d’Albon.....	27
„Experiențele mele de viață care m-au modelat sunt adevăratele mele stimulente” Interviu cu artistul plastic Oscar Pavoni	34
„La cenaclu vine cine vrea și rămâne cine poate” Interviu cu scriitorul Vladimir Belity, președintele Cenaclului „Luceafărul arădean”	39
„O educație adecvată, ținută și asiduă ar putea re poziționa oamenii față de propria sonosferă” Dialog cu dirijorul Dorin Frandeuș	47

„Am dorit să-mi trăiesc viața în așa fel încât dacă marele Avram Iancu ar învia, să fie mândru de mine!” Interviu cu Avram Iancu, sportiv, scriitor și speaker motivațional.....	60
„Artistul are capacitatea de a juca un rol semnificativ în educarea publicului și în provocarea acestuia de a gândi critic” Interviu cu artistul plastic Cosmin Moldovan	65
„Las spectacolul să mă joace pe mine iar bucuria mea este fără margini” Interviu cu Izabela Cotescu, actor-păpușar al Teatrului Clasic „Ioan Slavici” din Arad	71
„Dacă se ajunge în situația în care, în artă, contează mai mult tehnologia decât amprenta personală și creativitatea, există un risc ca arta să devină ceva standardizat” Interviu cu muzicianul și compozitorul Petre Ionuțescu	79
„Umbrele din lumină sau lumina din umbre?” Interviu cu artistul plastic Sofia Klemenco.....	85
„Puteam să urmez un drum muzical comercial mult mai facil. Totuși, eu am fost atras de istorie, de muzica veche, inclusiv de instrumentele vechi, foarte rare” Interviu cu solistul trupei „Lupus Dacus”, Marcel Sâpcu	91
NOTE DE LECTURĂ.....	97
„La margine de copilărie” Recenzie la volumul „Mai mult ca perfectul” de Aivi Dal (Livia și Vlad Ciupav Sfârâilă)	99

„Homo homini lupus est” Recenzie la volumul „Celălalt Demostene” de Lucian Valentin Ienășescu	102
„Oameni, cioburi, păsări” Recenzie la volumul „Cuibul din păsări” de Ildiko Șerban	105
„Caii sufletului se adapă pe înserat” Recenzie la volumul „Fără titlu” de Ada D’Albon.....	109
„Zgomotul liniștii” Recenzie la volumul „Câmpul cu liniște” al scriitorului Lucian Ienășescu	112
„Scuturi de (ne)pătruns pentru suflete, forță intrinsecă și vulnerabilitate asumată” Recenzie la volumul „Scuturi de (ne) pătruns”, de Argentina Tudor.....	115
„La un pas distanță între durere și bucuria de a trăi” Recenzie la volumul „Sărutul morții – memoriile unui pacient neurologic” de Gianina Sabău Popovici	118
„Semne pe cerul timpului” Recenzie la volumul „Sub semnul clepsidrei” de Adriana Moț.....	121
„Libertatea este în fiecare linie de cod” Recenzie la volumul „Generalul de hârtie” de Mihai C.Vintilă	125
„Ciclul anotimpurilor se suprapune ciclului vieții oamenilor, iar perenitatea naturii pare să meargă în tandem cu dăinuirea cuvântului scris” Recenzie la volumul „Fals jurnal sentimental – Volumul II” de Vladimir Belity.....	128

OPINII 131

„Cristian Mladin și adevărata reclusiune a discretului poetic” Prefață a volumului „Umbre în lumină”	133
---	-----

„10, 20, 30 de ani...” Prefață la volumul „Întoarcere la Cuvânt”	136
„O deschidere neobișnuită spre experiențe extra-senzoriale...” Recenzie la volumul „Ochii nopții”	141
„Un cub care își caută cea de a șasea față” Prefață la romanul colectiv „Cubul cu cinci fețe”	143
„Drumul vieții nu este întotdeauna în sus, dar cu siguranță este spre înainte” Recenzie la volumul „Umbre în lumină”	146
„Deasupra mea, păianjenii Țes vise...” Cronică de carte a volumului „Ochii nopții”	148
„Arc peste timp” Recenzie la volumul „Întoarcere la Cuvânt”	151
„Un spațiu aflat la granița dintre real și oniric”	153
„Post-modernism cu reflecții metafizice”	154
„Perseverăți! Până veți vedea și fața nevăzută a lunii.” ...	155
<i>Curriculum Vitae literar Mladin Cristian</i>	157

Tipărit la: EDIT COM MOROȘAN
Tel: 0744 491 233
E-mail: editcom.morosan

„Cristian Mladin este un tânăr prozator din Arad. Cartea lui de debut – sperăm, nu ultima – , intitulată „Ochii nopții”, a atras atenția criticii prin universul insolit, distopic, creionat cu tușe părelnice.

În proza lui scurtă, Proust se întâlnește cu Max Blecher și amândoi povestesc întâmplări din irealitatea imediată, un spațiu aflat la granița dintre real și oniric, într-un timp mereu cenușiu, al crizei, al angoasei, al înstrăinării de sine. În acest no man's land, dispăre continuitatea epică obișnuită și apar umbrele, nevrozele și întreg panopticul unei realități alienante.”

*Radu A. Cernătescu, scriitor,
membru USR, Reșita*

ISBN 978-630-6655-12-0

9 786306 655120